

PANNONTÜKÖR

KULTURÁLIS FOLYÓIRAT

2018|1

www.pannontukor.hu

ISSN 1589-0024

SZÉPIRODALOM

Egymondát: Acsai Roland-november	3
Az eltűnt vers nyomában:	
Guillaume Métayer:	
Rongyok, Évszakok, Roham, Nosztalgia, Cambrige(U.K.) <i>Imreh András fordításai</i>	6
Der treue Husar, Kripta <i>Kemény István fordításai</i>	
Sherman Alexie	9
Dachau	
1.nagy és kis hazugságok	
2.a történelem házimozi	
3.gyakran ismételt kérdések	
4.az amerikai indián holokauszt	
5.a tűzimádók dala	
6.már szabadon	
7.fagyhatár alatt	
<i>Lázár Júlia fordításai</i>	
Gécsi János: Lányok	14
Miklya Zsolt: Hiány-rulett, Átkelések	15
Bánki Éva: Afrikai menyasszony	17
Debreczeny György: mezítláb fel és alá, mindenütt ez a csend	21
Andor Csaba: Szponzorált halál, Kis magyar Ödipusz, Mikszáth slicce	22
Kántor Zsolt: A víz elégiája, Az inspiráció-intuíció parabola	24
Szakállas Zsolt: Ármány, Egy peches nap	25
Csabai László: A másik oldal	27
Tóth László: Az abszolút sírásó saját temetésére készül	33
Kindlinger Péter: Border line	33
Fa Ede: Jeffersiáda, Bach, Chagall	35

DRÁMA

Lőkös Ildikó: „a szemét azt minek tartja a fején?” Braun Barna <i>Folyóúgy</i> című színműve elé	37
Braun Barna: Folyóúgy	38

ESSZÉ, TANULMÁNY, KRITIKA

Nagy Imre: A magyar dráma negyven éve (1945–1985)	70
Cséby Géza: A barátság megfejthető kódjai (A Csokonai Vitéz Mihály Irodalmi és Művészet Társaság kiadványáról)	75
Turbuly Lilla: „Részek atomokra” (Molnár Krisztina Rita Levél egy fjord partjáról című kötetéről)	78
Kolozsi Orsolya: Egy forradalmi „hős” (Potozky László Égéstermek című regényéről)	80
Molnár Krisztina Rita: A titoktudó (András László Világos indul című kötetéről)	82
Nagygéci Kovács József: Húsz mondat Bődöcs Tibor Addig se iszik (Helikon,2017) című kötetéről	88
Smid Róbert: Kálmán vitéz belefárad (Spiró György Kőbéká című regényéről)	90

TESTVÉRMŰZSÁK

Stamler Ábel: Zalai táj(ak) (A Kanizsai Képző- és Iparművészek Egyesületének kiállításáról)	93
Csiba Erika: A lélek szobrása (A Göcseji Múzeum Fischer György életművéről készült kiadványáról)	97
Turbuly Lilla: (Kör)beszélős körmagyar (Az RS9 Színház Braun Barna Folyóúgy című előadásáról)	99
Tóth László: Barokk-kori inszomnia? Goldberg-variációk (A zalaegerszegi Városi Hangverseny- és Kiállítóterem rendhagyó koncertjéről)	101

35 ÉVES A ZALAEGRSZEGI HEVESI SÁNDOR SZÍNHÁZ I.RÉSZ

Böhm György: Az első évek Zalaegerszegen, avagy hogyan nem lettem színigazgató a zalaegerszegi Hevesi Sándor Színházban!	103
Mészáros Tibor: Színházi élet – Rajzolatok (<i>Készítette: Pénzes Csaba</i>)	107

KANIZSAI LEVELESLÁDA

Kardos Ferenc rovata	113
In memoriam	
Cséby Géza: Tóth Éva halálára	114
Hírek	116
Szerzőinkről	117

Lapszámunkat Fischer György szobraival és a Nagykanizsai Képző- és Iparművészek kiállítási anyagának felhasználásával illusztráltuk.

IMPRESSZUM

Alapító főszerkesztő: Pék Pál

Szerkesztőbizottság:

Balogh László – elnök (Nagykanizsa)
Cséby Géza (Keszthely)
Hóbor Erzsébet (Zalaegerszeg)

Szerkesztőség:

Bubits Tünde – főszerkesztő
Bence Lajos – munkatárs
Braun Barna – munkatárs
Gál Soma – munkatárs

Rovatvezetők:

Vörös István – vers
Bene Zoltán – próza
Kaj Ádám – műfordítás, dráma
Nagygéci Kovács József – tanulmány, kritika
Kostyál László – képzőművészet
Turbuly Lilla – színház
Király László – zene

Készült Zalaegerszeg MJV és Nagykanizsa MJV Önkormányzata, a Magyar Művészeti Akadémia és a Nemzeti Kulturális Alapprogram támogatásával.

Szerkesztőségi cím:

Pannon Tükör Szerkesztősége, 8900 Zalaegerszeg, Landorhegyi út 21.
Tel:06/92 951-513
E-mail: pannontukor@gmail.com
Irodavezető: Pénzes Csaba

Kiadja a Pannon Írók Társasága

Felelős kiadó: Gyimesi Endre elnök
Előfizethető csekken vagy számlázással, mely a szerkesztőség címén igényelhető.
Számalszám:
Zalavölgye Takarékszövetkezet,
Zalaegerszeg 75500258-10809415
Ár
1000 Ft/szám
4500 Ft/év

ISSN 1219-6886

Lapterv:
Náspáng Grafika
horvathemz@gmail.com
Nyomdai munkák:
Göcsej Nyomda
8900 Zalaegerszeg,
Bajcsy-Zsilinszky tér 2.
E-mail:info@gocsejnyomda.hu

További támogatóink:

Stamler Lajos installációja

Acsai Roland

Novemberi egymondatok

EGY MONDAT

1. Bár mindenszentek napja van, délelőtt dolgoztam, egy olyan könyvet fordítottam, ami Lovecraft egyik híres könyvének (*Zarándokút Kadathba*) helyeire és szereplőire épül, este gyertyát gyújtottunk (azt hiszem, meg fogom tanulni, hogyan használjak vesszőket a pontok helyett, csak hogy átmenjenek naplóbejegyzéseim az egymondat-rostán, nem is olyan nehéz, így kell, vessző, és csak most jön a.)

2. Van egy másik megoldás is az egymondatozásra, amikor csak egy momentumot emelek ki a napból, mint ma, amikor megemlítem, hogy Zsófi (a lányom) megírta élete első versét, ami így hangzik:

*Szeretem, aki ágyba fektet,
Szeretem, aki mesét olvas,
Szeretem, aki megfürdet,
Szeretem, aki szívből szeret.*

3. A kelő Hold hatalmas aranypajzsként lógott az ég alján, de a mögötte álló, mitologikus harcos alakja a sötétségbe és a fényszennyezettségbe veszett.

4. Bújócskáztunk a Normafánál – Zsófi, Timi és én –, Timi, a felségem, hunyt (pontosabban elment pisilni a fák közé), mi meg elbújtunk a lányommal, Zsófi-val: ipi-apacs egy-kettő-három!

5. Ma megnéztük Timivel a legendás, japán Ghibli Stúdióban készült *Vörös teknős* című rajzfilmet a budaörsi rajzfilmfesztiválon (ez volt a vasárnapi randink), ami az élet körforgásáról szól és a szerelemről, és azért is érdekes, mert magyar alkotói is vannak, különben mondtam már, hogy a madarak mellett a teknős a másik totemállatom?

6. Pihe, a fehér papagájunk (a lányom papagája), délelőtt boldogan körbe röpködte a szobát, aztán visszarepült a kalitkájába.

7.

Este Formanek Csaba *Hádész* című monodrámáját néztük meg a feleségemmel: mestermű, ami nem mesterkélt, bátor darab, és a legtávolabbi kulturális, hangnembéli síkok összehozásával nagyfokú szabadságot teremt.

8.

Ma én mentem Zsófiért az iskolába (új sapkája van, amiben végre nem fázik a füle), Mc Donald's a barátnőjével és annak apukájával, aztán hazavittem az anyukájához.

9.

A szemközti ház tetején egy gerlepár csókolózott órák hosszat, mintha tavasz lenne.

10.

A lányomat és a barátnőjét nagy meglepetés érte, amikor kiléptek az iskola kapuján: megszerveztem, hogy a barátnője (Vera) nálunk aludhasson, és amikor megtudták, visítottak örömben.

11.

A Márton-napi Hollókövezésen Zsófi fázott, ezért hamarosan kapott egy teát, Timi meg egy forralt bort, csak nekem nem kellett védőital.

12.

Ma Totth Gitta ebédelt nálunk, a feleségem barátnője, beszélgetés, társasozás, aztán este templom – ha ebből nem derült volna ki, vasárnap volt.

13.

Nyitott óra Zsófi iskolájában, ahol megnézhettem, milyen egy óramix, amiben a matek győzelmeskedett, utána munka, délután Frei Café Timivel és egy meglepően korai elalvás.

14.

A szentlélek az egy mondat?

15.

Az ima elmentődik a felhőkben, mint a szövegek a Dropboxban (most kezdek belejönni az egy-mondatozásba).

16.

Timi hazautazott Kaposvárra és hiányzik.

17.

A Google és a Xanax a barátod.

18.

Ma voltunk egy évesek Timivel, tavaly ilyenkor ültünk be egy autó hátsó ülésére, a macskahordozó mellé, az autót a darab írója és rendezője vezette, és azóta is egymás mellett.

19.

Ma reggel az erkélyünk alatt egy kislány ment el az anyukájával, és ezt mondta: „Milyen szép Sárga levelű fa, biztos sárgabarack.”

20.

Tomasics Józseffel és Szujó Norberttel, a két Lovecraft-szakértővel, el vagyunk veszve Lovecraft költői, ám annál következetlenebb panteonjában.

21.

Bedecs írt egy kánonpárti, viszonylag következetlen és nagyon személyeskedő kritikát a Szellemkőcsagokról az ÉS-be, nem mintha érdekelne, csak a magánéletemet bízza rám.

22.

Lackfi János a keresztapám, de nem csak a költészeti, hanem igazából, tudta ezt valaki?

23.

Pihét, Zsófi papagáját, megpróbálom újra megszelídíteni, mert az atkakezelés óta nem a barátot látja a kezemben.

24.

Kéne Pihének egy pár.

25.

Befejeztem a Lovecraft spinoff/funfiction fordítását.

26.

Adoremus.

27.

Jó is, hogy Bedecs megírta a kritikáját, mert Halmai Tamás a védelmemre sietett (szintén az ÉS-ben megkritizálta Bedecs kritikáját), mint egy lovag, vagy nem is az én védelmemre, hanem egy költészeteszmény védelmére.

28.

Pihének lassan megérkeznek a barátai is, a hópihék.

29.

Írtak a Molyra egy teljesen rajongói véleményt a Jin és Jang című könyvről.

30.

Megérkeztek Pihéhez a hópihék!

Guillaume Métayer

Rongyok

Musical, a szíved – bumm! – döng, egyre hevesebben,
a háború utáni, szép kis belső terek,
a hófehér falak közt Wagnernél mi lehet
jobb? csokinyúl-vadászok abban az épületben,

ahol Léon Blum élt, bármilyen hihetetlen
(emléktáblát akartak avatni – de minek?
ha egyszer nekiindul, pont ezt találja meg.)
Umm Kulthum volt a sláger, hogy mára ne jelentsen

többet a neve, mint egy archív híradás...
Én nem azt szeretem, ha a valóság csodás,
inkább rongyos legyen, mint egy verklis jelmeze,

csak csapjon föl belőle valami nyers zene,
hogy egy kéz a magasból nyúljon le végre hozzá,
és néhány mozdulattal egészen rendbe hozza.

Évszakaim

Reggelre manzárszobát akarok, derékaljat, szalmást, napsütéses alvást, munkához árnyékot
és tojásokat, sétához okkerszín labirintust.

- És mikor esővíz csorog ablakodon?
- Ahhoz vidéki ház kell, köszálások a fűben, testem erejének érzete, dallamok zümmögése,
lábamnál egy kutyával.
- Na és ha éj borul és hó a harangtoronyra?
- Akkor könyvek és lombikok, meg egy poros esernyő, és három csettintés, hogy rend legyen.
- És ha már az ajtón kopog?
- Sokáig tévelyeg még városomban, és sokáig más ajtókon kopog. Egy csapásra kettéhasít.

Roham

Darabokra esnek a szélrohamban.

Egy nyakról nyakra tekergő
indázó fej
a kerek pókvállak közül
lebiccen, elröpül.

Csintalan mókus:
egy felsőtest pattog az úrben.
A gyepen
egy fej gurul,
mint egy billiárdgolyó.

Szüntelen embererdő,
burjánzó hasábfarengeteg
hullámszik, össze- és szétgabalyog
a kockadobáló szélben,
a fapofákkal kuglizó viharban.

Nosztalgia

Nosztalgiával gondolok a kutyaugatásra
a három órai három harangütésre
a virágzó gesztenyefákra hulló
láthatatlanul magas esőre
a varjúra mely a szobába tévedt
és most napra forog
mint egy kalapácsvető
és közben
nem gondolok nosztalgiával a kutyaugatásra
a három óra a szívemen elhal
mint egy ösvény a porban
alig látja üres tekintetem
az eső csókját a balkonon
a virágzó gesztenyefák csontvázát épp hogy kiveszi
a varjú sosem téved a szobába
csak a tévé mutatja a kalapácsvetőket
én meg mint egy sérült írnok kucorgok
színlelem hogy imádom a napot.

CAMBRIDGE (U.K.)

Felnőtt autók között
Az egyetemisták biciklin
Fel-alá kóborolnak a gótikában,
Világoskék sisakban, lábszárvédőben, fagyott végtagokkal.

Holnap estély a Garden House-ban,
Idén a nagyszobában egy nagy matekos,
A falakon Klee Kandinszkij helyett,
A vécékben Picasso kitérja Matisse-t.

Viszkit hoznak az indiaiak,
Biciklin érkeznek a németek,
A franciák a lépcső közelében maradnak,
A mosdóban az angolok okádnak.

Az asztrofizikus lány az összes németet
Szájon csókolja.

Egy francia lassan két órája jár
Asztalról asztalra, olajbogyót és lányokkal szemez,

Guillaume Métayer

Francia költő.
1972-ben született, Párizsban él.
Magyar nyelvű verseskötete
2018 tavaszán fog megjelenni a
Magvetőnél.

Ropit, papadumot csipeget, viszkizik,
slágerekbe hallgat bele,
Körbejár szobákat, kérdéseket.
Az órjárat vége: akár távozhat is
Angolosan, a hangzó ködbe kiléphet,
Anorákjában hazakerekezhethet,
Hogy jó korán lefeküdjön.

Imreh András fordításai

Der treue Husar

Volt egy órám egy este, vagy inkább *es war einmal*,
egy moziban, túl fura, hogy az egészet be
bírtam sorolni a hetedik művészetbe,
inkább a lelki gyötrelmek fiókjába zárnám

(mért mindig az ember legvadabb fájdalma számán
áll meg a mutató?) – a szomorúság itt lépett be,
és ragadt nálam *ein ganzes Jahr* - vagy egy életre,
ezzel a huszárral. Három hang, és íme - árán

egy szebb napnak - Párizs mindenén keresztülágva
fals bajor flonflonokkal, győzelmi trombitákkal
menetel Németország felé egy gyerek nyomában.

Eltelt három év, de a Nap még ma is egy földbe vert
karó a parkban, hol én állok: katona, őrhelyen,
szökő háttér előtt, és mindig újra: *kein Ende mehr*.

*Kripta**

Belépve macskatalpon, egy klezmer fonalán
máris a kalandok repülő szőnyegére ülsz,
mint szent iratok utazó ügynöke - így kerül
öklödbe bőröndöd füle, sivatag alá.

A tenger vizébe ejted fa próbababád,
de a próba-hullámsír túl tágasra sikerül
e keményfejű, de apró prófétatest körül,
s egy keserű gyomor mélyében végzed tehát,

egy kriptában a tizenegyedik kerületben,
költőcske Jónás, valami pótszer-főszerepben,
mögötted radiátorra szétszerelt csontvázak,
projektor pislog le rád valami cetszilákat,

egy csúcsíves templom meleg hasa üregében
sorsa nem érhet el már sohasé Ninivének.

* A Babits Mihály *Jónásából*
(ford.: Nicolas Abraham)
Donatien Guillot által rendezett
2014-es előadás alkalmából.

(*Kemény István fordításai*)

Sherman Alexie

DACHAU

1. nagy és kis hazugságok

Hazudtunk német házigazdánkknak
a napi terveinkről. Dachauban mentünk
Diane-nel, nem ritka albumokért Münchenbe.
Talán tucatnyi látogató lézengett
a táborban, nem volt turistaszezon.
A tábor zord volt. A múzeum egyszerű.

Ott azt vártam, egyszerű lesz, amit
érzek: gyűlölet, düh, bánat. Ez volt a terv.
Hogy aztán versbe írjam, miként
lelt pompás otthonra Dachauban a hideg tél.
Én leszek a zsidó, aki nem élte túl.
Én, az eszményi metafora. München

csak egy rövid vonatút a pokoltól. München
viszi el a balhét. Gondoltam, egyszerű lesz,
de kerültek a táborban az egyszerű válaszok.
Formát öltött a vers, így lett minden
korábbi tervem önzés. Mit mondhatnék én,
aki egy telet sem éltem át Dachauban,

a falakon belül? Elképzelhető
a hamu és hó évszaka, a lángok, a gödrök?
München rövid vonatút Dachauból.
Kis német tudással is egyszerű odajutni.
Néhány fém pénz, és más terv
nem is kell. Eltagadtuk a háziak

előtt, úgyis folyton arról beszélnek,
nyíltan, akár az évszakokról.
Dachau ma is Dachau. A háziak terveiben
nem szerepelt, hogy mást higgyenek.
Münchenben mutatták a náci házait,
csak úgy egyszerűen: - Szégyelljük Dachaut -
mondta Mikael -, de mi van az összes
amerikai Dachauval? A ti országotok
haláltáborai? - Igen, Mikael, a kérdés
egyszerű, észrevétlen, mint a múlt évszak.
Mikael, sajnálom, hogy hazudtunk
Münchenről és Dachauról. A terveinkről.

SHERMAN ALEXIE

1966-ban született, egy
indián rezervátumban
nőtt föl az USA-ban,
Washington államban,
prózaíró, költő,
filmeket is készít.

Dachaun belül talán örök a tél.
Talán nem hiszünk többé az évszakokban,
mert a láger építői még élnek Argentínában,
Washingtonban, Münchenben.
Egyszerűen élnek. Fiaik, lányaik eszik a kenyerüket,
és kezdik érteni a tervet.

2. a történelem házimozi

hiába tagadjuk, hamu a vég,
hamu a kezdet, közös a múltban a tűz.
Listákról lekerülni nem elég,
hamu a kezdet, a vég.

Tagadod a háborút, míg el nem űz,
míg nem hurcolnak a láger felé,
a végső percig ellenszegülsz,

hogy levetkőztetve lódulj egy tiszt elé,
ahol zsidóbőr lámpa fénye tűz.
Dachau felett most párás az ég,
hamu a kezdet, a vég.

3. gyakran ismételt kérdések

Miért vagyunk itt? Látni mit akarunk?
Mi várhat ránk a zárt ajtók mögött?
Bocsánatkérésre számítunk

A náciaktól? A szellemük örök?
Megvan a jegy. Befizetve a múlt.
Miért vagyunk itt? Látni mit akarunk?

A jelenet vált. Más a színpadunk.
Kemence, lapát, vasajtó, zömök.
Bocsánatkérésre számítunk,

mert nem akarták látni a hamut
a németek zárt ajtajuk előtt?
Miért vagyunk itt? Látni mit akarunk?

A többi ország? Jobb, aki lapult
a saját fehér ajtaja mögött?
Bocsánatkérésre számítunk

a türelmesektől, mert náluk a kulcs?
Az ajtó, az ajtó, az ajtó örök.
Miért vagyunk itt? Látni mit akarunk?
Bocsánatkérésre számítunk?

4. az amerikai indián holokauszt múzeum

Hogy mi, az őslakók, mit gondolunk a hazáról?
Tömegsírok fölött dermedten állunk.
Várjuk, hogy felépüljön az a múzeum.

Halomba rakhatjuk a cipőket mi is. Tizenhárom
emelet magasan töltenék be a várost.
Hogy mi, őslakók, mit gondolunk a hazáról?
Várjuk, hogy felépüljön az a múzeum.

Sand Creek és Wounded Knee a dédunokákon
mereng, az indián háborúk veteránjain, lányok
és fiúk, holtak örökösei, vesztesek vagyunk.
Hogy mi, az őslakók, mit gondolunk a hazáról?
Tömegsírok fölött dermedten állunk.
Várjuk, hogy felépüljön az a múzeum.

5. a tűzimádók dala

Tűzet okád ma
a templom tornya,
hamu, hamu.
Magas a máglya,
gyerek a fáklya,
hamu, hamu.
Lobog a lángja,
a hazug bánja,
hamu, hamu.

Lobog a lángja,
gyerek a fáklya,
hamu, hamu.
Tűzet okád ma,
a hazug bánja,
hamu, hamu.
Magas a máglya,
a templom tornya,
hamu, hamu.
Magas a máglya,
a hazug bánja,
hamu, hamu.
Lobog a lángja,
a templom torna,
hamu, hamu.
Tűzet okád ma,
gyerek a fáklya,
hamu, hamu.

6. már szabadon

Ha zsidó lennék, hogyan gyászolnám a holtakat?
Szpokén vagyok. Virrasztok.

Ha zsidó lennék, hogyan emlékeznék a múltra?
Szpokén vagyok. Könyvet lapozok.

Ha zsidó lennék, hogyan mennék örömmel táncba?
Szpokén vagyok. Pénzt dobok az automatába.

Ha zsidó lennék, mikor énekelnék?
Szpokén vagyok. A rokonokkal dobolok.

Ha zsidó lennék, hogyan szeretnék?
Szpokén vagyok. Indián nő suttog a fülembe.

Ha zsidó lennék, zavarna-e a hamu?
Szpokén vagyok. Dohánnyal kínálok a vendégeket.

Ha zsidó lennék, hogyan mesélnék?
Szpokén vagyok. Kezem a pulpituson.

Ha zsidó lennék, hogyan aludnám át az éjszakát?
Szpokén vagyok. A tévé megy hajnalig.

Ha zsidó lennék, hogyan találnék haza?
Szpokén vagyok. Behunyt szemmel lépek a folyóba.

7. fagyhatár alatt

Párás lehelet, Dachau hideg,
hálásan húzom össze a kabátot.
Újdonságot a halál nem jelent.

Precízen szögletes minden épület.
Minden sarkon szellemet látok.
Párás lehelet, Dachau hideg.
A történelem tiszta és kerek,
cipők, fotók, feljegyzések, számok.
Párás lehelet, Dachau hideg.

Sírni szeretnék. Megfáradt fejemet
pihentetné hamvas, havas árok.
Párás lehelet, Dachau hideg.

Nem vagyok zsidó. Vendég lehetek,
ez a színház soha be nem zárhat.
Újdonságot a halál nem jelent.

Melyik nép gyújt tüzet legközelebb?
Melyik népből lesz hamu vagy zsarátnok?
Párás lehelet, Dachau hideg.
Újdonságot a halál nem jelent.

Lázár Júlia fordítása

Domina Zsóka munkája

Géczi János

Lányok

Egymás mellett mennek s ahol két utca
összeér, egymáshoz csatlakozik
belőlük kettő tenyér. Egymásba
terjednek át, bőrön át, ujjakon
keresztül, nincs bennük ide- és nincs
odaát. Házköznyi sétahosszra.
Kákabélűvé lapped az utca,
síkátorrá karcsúsodik, a két
alakot egyetlené préselve.
Hőségben a tócsák, apróbbakká
apadnak az ablakok. Egymáshoz
bújnak fölöttük a csüngőereszek.
Egyike felnevet, a másikja
folytatja. A járda szurokfénnyel
folyik, majd bőrözni kezd, ráncossá
rendezi a lépcsőt. Valaki köhint.

Domina Zsóka munkája

Miklya Zsolt

Hiány-rulett

Honnan hová, ma sem tudod, csak írsz,
keresztülírod ezt az éjszakát is.
Sosem volt opció Róma vagy Párizs,
bár apád hívott. Ennyit csak kibírsz.
Tétje kihagyott másfél évtized,
míg pörög a golyó és a kerék,
ajánlatára ámen illenék,
neveket forgat a hiány rulett.
Ha mindig más vagy éppen, mint aki,
míg neved eltakarják más nevek,
te állsz a körben, lássuk, kit szeretsz
legjobban, kitől fogod hallani,
hogy vége, vége, mindennek van ára,
kezdeted keresed, ne legyél árva.

Kezdetét keresed, ne legyen árva
jázminbokor alatt a kisgyerek,
míg tavaszban nyílt nagy tekintetek
beleszálazódnak a sugdosásba.
Szeret még engem? Ugye még szeret?
Én annyit vártam éjszakákon által,u
míg fogyott-telt a hold és szólt a táncdal,
hogy parketten ne hagyjon, más helyett.
És akár hiszi, akár nem, magával
eltáncolhatnék minden szép nevet,
még akkor is, ha mindig kinevet,
és nem tud mit kezdeni Mónikával.
Ki tehet róla, hogy nem lett fiú?
Ki tudja, honnan jó a szél, ha fú?

Ki tudja, honnan jó? A szél, ha fú,
míg átszálazza *hajad bonyodalmát*,
éjszakákon át nem leli nyugalmát,
és úgy rendez, ne legyen tanú.
Nem pótolhat egy elszelelt apát,
de pótolhatatlanná teszi álmod,
ha már széllel bélelte a világot,
és felbérelte hozzá Fortunát.
Neveket forgat a hiány-rulett.
Ha más vagy éppen, mint aki lehetsz,
a körben állsz, legjobban ki szeret,
kézen fogva ki forogna veled,
forogná által ezt az éjszakát is,
ha már nem opció Róma vagy Párizs?

Átkelések

Még áll a hőoszlop, az átkelő
felől megint brutális hírek jönnek,
hármás fokozat, országos rekord,
a melegtől a büszke és erős
és európai a sajtban lötyted
– így hívják nálunk egymást sajtolók
termálmedencéjét s ülőkövét –,
míg spaletták mögött éled a távol,
a benned élő néma nyelvrokon,
átüt rajta az eredet, s ha vét,
sem áll a sorba, nem lesz kompra váró,
tutajjal érkezik, hullámokon,
mint lassan úszó méla dinnyehéj,
és sörbe lábad, átkel rajt' az éj.

Sörbe lábad, átkel rajtad az éj,
lejárt holdját nappal még becserélik,
gyűrött, s esett már rajta annyi folt,
és köztudottan égi szenvedély,
de holnaptól nem fogadják a régít,
visszaadja a pénztár és a bolt,
a buszsofőr sem fogadhatja el,
pedig a hajnal vízjele fehérlik
rajta, míg indulásra vár a járat,
s a biztonsági sávban útra kel,
reggeli fény kíséri, és az ég is
felhőkből épít boltja mellé házat,
a zebrán fáradt rendőrnő kel át,
másnapra cseréli az éjszakát.

Másnapra cseréli az éjszakát
a hőoszlop, leszáll és szétterül,
a közmunkások neonsárga burka
is narancsvörös vészjelzésre vált,
minimál mozdulat, míg legbelül
a túlélés maradt egyetlen dolga,
minden lelassul, megsűrűsödik
erekben és ampullákban a vér,
pupilla szűkül, barna szembogárba
távolság nem jut el, száraz ladik
homokkal telve örök parthoz ér,
s beköltözik egy allegóriába
a rakodópart legalsó kövén,
hol várja már a méla dinnyehéj.

Bánki Éva

Afrikai menyasszony

T. mint Tomi. T. mint Tamás, azaz Tóth Tamás. Akár egy csettintés. Meghallod ezt a nevet, és rögtön elfelejted. Tóth Tamás? Rendszerben, jöjjön, legyen szíves. Száraz, inas ember. T., azaz tartalék. Pedig T. a legjobb futó volt a főiskolán. Kétszázon, nyolcszázon, de akár kétezer méteren is. És nemcsak futásban volt kiváló, hanem asztaliteniszben és röplabdában is. Gyors, erős, elszánt, csak nem elég csapatjátékos. Mintha nem éreznék kellően a játszámát.

És olyan öcskös-képző. Az a fajta, aki diploma után rögtön megnősül. Az a fajta, akire a rokonok azonnal rábízák a kulcsot, akit mindenki első látásra becsül. Akinek a felesége az esküvő után tíz hónapra szül – rögtön, gyorsan, komplikációk nélkül.

Aztán az idő csak telik-múlik. Csetlik-botlik.

Első félidő: dühöngés, tolongás, öklelés. Második félidő: dühöngés, tolongás, öklelés. És végül a nő: te nem csaptál oda, te nem eléggé, te nem *úgy*, te nem törődsz velem, te annyi fáradságot sem veszel, te nem akarod eléggé, te nem szeretsz... És *tényleg*. T. mindig csak röviden gratulált a győztesnek, kicsit hajlongott, ígérte, hogy jelentkezik, hogy *igen, igen, majd, majd, meglátjuk...* és máris eloldalgott mindenféle társaságból.

Lehet-e büntetlenül idegennek maradni? T. mellől gyorsan eloldalgott a felesége is, részint mert T. nem *eléggé*, részint mert a kislányuk miatt *túlságosan* is. Mert az első gyermek, a kislányuk, aki az esküvő után gyorsan, rögtön, komplikációk nélkül született, négy éves korában halálos balesetet szenvedett. *Igen, igen*, mesélte a felesége, T. rettenetesen gyászolta a gyereket, ez természetes, de azóta mintha *seholy* lenne... Pedig az ember nem lehet örökké rabja a gyászának! Még egy szülő sem... A szegény Ágika vajon nem örülne, ha az édesanyja legalább egyszer az életben...? Legalább egyetlen egyszer...

T. legyintett. A fia az önkifejezést hajszolta Pesten, a felesége a boldogságot a faluban, majd Kecskeméten, végül ki tudja, merre. Húsz év házasság úgy ért véget, mint egy focimeccs, amit másokkal kínosan összezsúfolódva, a pálya széléről szurkolt végig. A világ összeszűkült a kislány sírja körül, és olyan kicsi lett, hogy T. minden reggel kényelmesen körbeszaladhatott benne. A magányos futás volt az egyetlen, amit még igazán szeretett.

Néhány év eltelt, és T. már félt, hogy örökre jóllakik a távolsággal. Megriadt attól, hogy nem öregszik, hogy nem fárad el, hogy az idő nem fog rajta... Hogy hóban, fagyban, éhgyomorral képes végigkocogni a tanyákat. Hogy elindul minden hajnalban, hogy levegőt vesz a város szélén, fordul egyet a víztorony körül, és végül a reggeli, figyelmeztető csengőre hazaér. *Háromnegyed nyolc, már azt hittük, tanár úr, elkésik.*

Izzadni már nem tudott, régesrég kiszárította a tagjait a távolság, egyetlenegy reggeli óra végtelen lehetőségei. Aztán nem maradt egész napra más, csak kihúzni, megkapálni, rendbe tenni, kicsomózni, összerakni, leosztályozni, aláírni. T. volt a legmegbízhatóbb, a legkorrektebb tanár az iskolában. De hiába volt megbízható és korrekt, ha egyszer elfogytak az iskolából a gyere-

kek: T-nek előbb heti tizenkét tornaórja volt, aztán kilenc, legvégül öt, ehhez jöttek persze a helyettesítések. Ám ahogy az idő telt-múlt, nem volt kit helyettesítenie, előbb a gyerekek, végül a kollégák tűntek el. Az iskola bezárt – ideiglenesen, persze –, de a méz, a málna, a fekete ribizli még mindig jól fizetett.

Enni nem eszik, inni nem iszik, mesélte róla a felesége. Egyetlen szórakozása, hogy reggelente melegítőben futkos körbe-körbe. Persze a kocogás – ha a melegítőt és a cipőt leszámítjuk –, nem kerül semmibe. És neki nem kell nagyon nagy választék a UPC-nél, neki elég egyetlen csatorna, hogy tudja, ki nyerte meg a választást, és hogy hívják a polgármestert. *Előreláthatólag és elégségesen*, így él egy ilyen szerencsétlen. Egy önző ember.

De T. lerázta magáról mások véleményét, és minden reggel átvágta magát a tompaságon. Élete minden napján hajnalban végigrohant a főutcán, átkelt fáradtságon, átszelte az országot, a városban elkanyarodott, olyan sietősen, olyan fegyelmezetten, olyan ruganyos izmokkal, hogy akár beérhetett volna az iskolába az első csengetésre. Rengeteg vágyódás fért abba az érzésbe, hogy az akarata átlóki számtalan keserűségen, rengeteg vágyódás és rengeteg szabadság, de nem volt kiért szaladnia.

Szinte észre sem vette, és ő lett a leggazdagabb ember a faluban. Amíg T. kocogott, nevelgette a palántáit, vagy álmodozott az egyetlen és igaz szerelemről, addig az unokatestvérei ittak és politizáltak, beleborultak az árokba, uzsorakölcsönt vettek fel, fogadtak és vesztek, vagy csak részegen lelövöldözték egymást vadászat közben. Az idő egyenként leszedte őket, mint orvlövész a katonákat a fegyverével. T. mostanában több hagyatéki tárgyalásra járt, mint focimeccsre.

Neked minek az a sok föld? T. nem szólt semmit. De hálásan bólogatott, ha a volt felesége két-három havonta végigsöpört a házon, ha elámította az aggodalmaival, a történeteivel, a *legeslegleg*-ötleteivel, a fiúja legújabb terveivel, vagy ha csak megbombázta a kérdéseivel, hogy a legvégén 30-40 000 Forintot kikuncsorogjon tőle. T. unta a házasságát, de mostanában hálás volt a felesége vörös hajáért, a hadarásáért, a rohangálásért. Zsuzsát egészen megfiatalította a munkanélküliség.

Vagy hajfesték nélkül is túl fiatalok volnánk?, töprengett. Az öregek régen mind bekerítették a házukat. Nem tableteztek, nem facebookoztak, hanem vigyáztak az unokákra, megmetszették a szőlőt, felszedték a krumplit, ógtak-mógtak, mert ezt várták tőlük. De most nem vár el tőlük senki semmit. – Csak azt nem tudom elnézni – kelepelte a felesége –, hogy ilyen egyedül vagy. Hogy te ilyen nagyon-nagyon... Hogy csak az az átkozott futás. Hogy se vége, se hossza....

Pedig esténként T. sem csak a pénzét vagy a kilométereket számolgatta. Diplomás férfiként az interneten is irdatlan távolságokat száguldott végig: néhány hónap alatt megismerkedett a kortárs költészettel, a családállításal, a jógával, a levendulából sült édességekkel, a házi szappanfőzés rejtelmével, a flamenco-zenével, Latin-Amerika történelmével. Összetalálkozott elveszett csoporttársakkal, felfedezett egy gyerekkorban látott rokont Ausztráliában, és egyike lett a sok öregnek, akik verssortól verssorig, üzenettől üzenetig rohangálnak ebben nem létező világban. T. mindenhol ott volt, mindenhol lájkolt, mindenhol regisztrált, mindenkinek boldog születésnapot kívánt, minden üzenetre válaszolt, mindenhol mindenkit számon tartott, de a végén úgy érezte, már csak önmagával levelez. Egyetlen virtuális világpolgárnő sem volt annyira valóságos, mint a tízezreket a kopott táskájába gyűró felesége.

Az érintés hiányzott volna? Nem, T. tulajdonképpen nem szerette, ha bárki is megérintette. Soha nem kívánta, hogy közelébe üljenek, hogy belesóhajtsanak a nyakába, hogy a kezüket rátegyék a kezére – T. csak körbefutni szerette a nőket. Azóta volt jó viszonyban a nejével, hogy az asszony elköltözött tőle. De a valóság hiányzott, a *valóság*, ahol 40-50 000 Ft-ot még életet jelenthet: életet, hajfestéket, gázszámlát, reményt, gondosan kiagyalt hazugságokat, pár magabiztos napot, a következő látogatás reményét. Mert valamit igenis bebizonyított a lánya halála utáni magány: hogy képtelen a súlyát egyik lábáról a másikra lökve, ártatlanul és szabadon, a múltja és a teste fölött lebegve élni.

– A fiúról tudsz valamit? – kérdezgette tőle a telefonban a felesége.

T. dörmögött valamit. Pedig a felesége szerint neki kellett volna számon tartani, hogy a fiuk milyen gépeket vezet, hogy most melyik légitársaságnál szolgál, hogy Amerikában vagy Skandináviában repked, hogy milyen az egészsége, és hogy hogy bírja a sok időeltolódást... Mióta Balázs elszegődött egy külföldi légitársasághoz (a Da-hoz, az US-hez, a KRM-hez – ők már fejben tartani sem tudták) csak nagyon ritkán kaptak tőle üzenetet.

– Azért jó, hogy ő megtalálta a helyét – mondta bizonytalanul a felesége.

T. helybenhagyólag nyögött valamit. Nem különösebben szerette azt a gyermekét, aki kisfiúként csak a magányos sportokban lelt örömet, és aki mostanában csak aludni járt haza a földre. Neki a fecsegő-hadaró, a szülei közt boldogan ide-oda lebbenő kislánya lakott a szívében. – Rettenetes, nem? – szípogetta a felesége. – Talán azért ilyen zárkózott szegény Balázs, mert mi elkövettünk valami szörnyűséget.

T. próbálta magában felidézni a „szörnyűségeket”. Ám nemhogy a szörnyűségek, a fia vonásai is nehezen jutottak az eszébe. És nem azért, mintha a viszonyuk ellenséges lett volna. T. családi életének egyik legszébb, talán egyetlen zavartalan és felemelő emléke volt, ahogy órákon át egyetlen szó nélkül, egymás mellett bicikliznek. – Nyilván boldogul – motyogta a feleségének.

Túlságosan is fiatal a fia, hogy ne legyen maradéktalanul elégedett a felhőkkel.

De ő öreg volt, ő még szeretett volna egyszer női hadarásra és hűtőszekrényajtó-csapkodásra ébredni. Dubai, Stockholm, Tel Aviv, Torontó, Johannesburg, Lima, Pétervár – T. soha életében nem járt egyik csodavárosban sem (egyszer ült repülőn, mikor 79-ben a tantestülettel elutazott Lipcsébe), de most úgy döntött, legyőzi viszolygását a szűk repülőgép-ülésektől, és világot lát.

Afrika, gondolta T. Csakis Afrika. Ahol azok a csapkodós-nevetős, az emberek közt vidáman ide-oda lebbenő nők élnek.

És míg a volt felesége lenőtt hajjú, dauerolt óvónőket, kontaktlencsés APEH-tisztviselőnőket ajánlgatott neki, ő már egy fellegekéből hozott menyasszonyról álmodott. Természetesen józan maradt: soha nem jutott volna eszébe pár dollárért egy gyereklányt vásárolni, vagy válaszolni egy olyan e-mailre, ahol fekete szépségek idős barátok kegyeire áhítoznak: ő egy többgyerekes, derék özvegyasszonyt álmodott magának. Mert egy éhező, de jókedélyű asszony – mondjuk, egy szeretetreméltó, mindig mosolygó, fogyatékos lánygyerekekkel – talán elég sokra értékeli a kényelmet, hogy elviseljen egy kelet-európai sportembert. És nemcsak T. örökös hallgatását, hanem a szótlan és rettenetes kelet-európai teleket.

Na persze egyetlen szó nélkül a világon senkit nem lehet feleségül venni – vagy akit lehet, az T-t úgysem érdekelte. De valamennyit mégiscsak kell kommunikálni, legalább annyit, hogy tudtára adja, hogy megbecsüli, szereti, hogy mikor rendel a gyerekorvos Kecskeméten, vagy hogy ne engedje a lányát a konnektorba nyúlni... T. egészen felkészült Afrika földrajzából, és már futás közben, az otthoni bokrok közt is az ismeretlen folyók zúgásáról álmodozott. Először Malira esett volna a választása – merthogy a szudániak kiváló atléták, ráadásul T. franciául tanult a gimnáziumban –, de a mohamedán hit a maga végtelen bonyodalmaival elriasztotta.

Maradtak hát a törzsi vallások és maradtak hát a napfényes messzeségbe vesző hajdani portugál gyarmatok! A folyóik, a lányaik, az isteneik, a rendhagyó igéik, a virágaik, a furcsa nazálisaik, a szokásaik. Amikor T. Szegeden, egy nyelviskolában szívós sportolóként átverekedte magát a rendhagyó portugál igéken, úgy érezte, már nemcsak egy halott kislányhoz, hanem egy eleven, az emberek közt vidáman ide-oda lebbenő asszonyhoz is tartozik.

És megfogadta, mielőtt a kötőmódba is kellően begyakorolta magát, megrendeli a repülőjegyet Mozambikba.

De mielőtt megnyomta volna a gépén a billentyűt, elgondolkodott. Lehet, hogy a mai, londoni repülőtér forgalmasabb, mint a lipcsei. Mit csinál Londonban, ha elvesznek a bőröndjei? Szóljon egy idegennek? De hát ez maga a borzalom! És ha megérkezik Maputóba, hogy talál szobát, egyáltalán hogy jut be a repülőtérrel a fővárosba? T. már attól rosszul volt, ha Pesten át kellett kelnie a Keletiből a Nyugatiba. Mit csináljon? Utazzon inkább Angolába? De hogy szólítson meg egy jóra való, kisgyerekes anyát, hogy nem AIDS-es-e, és szereti a kelet-európai tornatanárokat?

Nem mert a fiának írni „menyasszony-ügyben”, mert félt, hogy Balázs kineveti. A fiatalok úgy tesznek, mintha minden sokkal, de sokkal könnyebb volna nekik. Őket a nőktől, a jóra való, a rendes nőktől is csak egy csettintés választja el. De hogyan lehetne ezt a csettintést vagy bármi effélét könnyen megtanulni.

Kiírta nagybetűkkel a konyhai hűtőszekrényre: Espero Por Ti. Ellenőrizte a neten is, a szótárban, hogy nem ejtett-e hibát ebben a kicsi portugál mondatba.

Aztán vette a sportcipőjét, és minthogy kisütött a nap, és kicsit meg is könnyebbült, megajándékozta magát egy soron kívüli délutáni futással.

Debreczeny György

mezítláb fel és alá

Thomas Bernhard nyomán

ha mezítláb járkálok fel és alá
akkor nem zavarok
így gondoltam mindig
mindig szerettem volna mezítláb

járkálni fel és alá
szerettem volna lehúzni
a cipőmet és természetesen
a zoknimat is szerettem volna

lehúzni és járkálni fel és alá
hogy ne zavarjak
természetesen járkálni
fel és alá mindig szerettem volna

mezítláb mert akkor nem
zavarok így gondoltam mindig
járkálni fel és alá
amit szerettem volna mindig

a cipőmet természetesen lehúzni
és a zoknimat is szerettem volna
lehúzni hogy ne zavarjak

mindenütt ez a csönd

Thomas Bernhard nyomán

most én lakom a padlásszobát
de előttem mások lakták
és utánam is fogják lakni
mások a padlásszobát

előttem nem én laktam
a padlásszobát
és utánam sem én fogom
lakni a padlásszobát

csupa lehúzott redőnyt
csupa lakatra zárt kaput
látok a padlásszobából
mivel most én lakom

előttem mások láttak
csupa lehúzott redőnyt
csupa lakatra zárt kaput
a padlásszobából

utánam mások látnak majd
csupa lehúzott redőnyt
csupa lakatra zárt kaput
a padlásszobából

és azt gondolják majd
amit én gondolok most
mindenütt ez a csönd
minden akár egy kihalt hullaház

Szponzorált halál

Vannak olyan tevékenységek, amelyek a hagyományos felfogás szerint valaha öngyilkosságnak minősültek, pedig ma már vonakodnánk elismerni, hogy mondjuk a mértéktelen alkoholfogyasztás, amely (a következtében fellépő esetleges balesetektől eltekintve) többnyire nem hirtelen oltja ki az emberek életét, hanem apránként, igazi öngyilkosság volna. A Czuczor-Fogarasi-féle szótár azonban az alkoholizmust is (sok egyéb mellett) ebbe a kategóriába sorolta valaha, és nem különböztette meg érdemben a ma is öngyilkosságnak tekintett elkövetési módoktól. A szótár „öngyilkolás” szócikkében ez állt: „Cselekvés, midőn valaki akár közvetlenül egyszerre, akár közvetőleg, fokónként saját életét elveszi, illetőleg megrövidíti, pl. ki fejbe lövi, vízbe öli magát, vagy kicsapongó életmódot követ stb.”

Persze, van ezzel a felfogással egy kis gond: lehetlenség meghúzni a határt, megmondani azt, hogy a kicsapongásnak mi az a mértéke vagy formája, amely valóban „öngyilkolás”-nak tekinthető. Nem minősítenék tehát én sem, vagyis nem állítanám azt, hogy a Csomolungma megmászására irányuló próbálkozás még nem igazi öngyilkossági kísérlet, de az Annapurna már az.

Néha azért a számok is elgondolkodtatók. Az utóbbi csúcsról visszafele tartók kétharmada megérkezik, egyharmada meghal, állítólag ezt mutatják az adatok. Mit mondjak? Ha egy kilencvenezer fős hadsereg parancsnokának kell olyan ütközetbe bocsátkoznia, amely várhatóan harmincezer ember halálával végződik, az sem könnyű helyzet. Ilyenkor azonban általában lehet valami egyszerű (és nem is feltétlenül hamis) kibúvót találni, például azt, hogy az ütközet elkerülhetetlen, vagy hogy az elkerülése később még nagyobb veszteségekkel járna. De kilenc hegymászó élén elindulni egy csúcs felé, abban a tudatban, hogy a statisztika szerint várhatóan hatan fogunk visszatérni, nem akármilyen merészség. Kibúvó persze itt is van: ha mindenki így gondolkodna (szólhat az ellenvetés), akkor a veszélyes csúcsokra soha senki sem jutott volna fel! (Na és? – kérdezhet vissza az, aki nem elszánt alpinista.)

Nem merném megválaszolni a kérdést, hogy eredendően ki kit mozgat; csak az összefonódás, a pozitív visszacsatolás, magyarul szólva az öngerjesztés világos. A hegymászók, ritka kivételtől eltekintve, nem milliomosok. Támogatókra szorulnak, mert saját anyagi erejük többnyire ahhoz sem elegendő, hogy az áhított csúcs közelébe életükben egyszer eljussanak, nemhogy a megmászásukra tett többszöri kísérletre. Támogatók pedig mindig vannak, nyilván azért, mert az ilyen teljesítmény, pl. a sportszereket és túrafelszereléseket gyártóknak jó reklám. Vagy rossz. „A mi hegymászó bakancsunkban fagyott el a híres hegymászó három lábujja”, „A mi kommunikációs eszközünk mondott csődöt a drámai pillanatban”, „Az általunk gyártott öltözetben érte a hegycsúcsra lobogót kitűző honfitársunkat lefelé jövet a halálos zuhanás”. Ilyen és hasonló „reklámokkal” persze sohasem találkozunk. Abban pedig mindig bízhat a szponzor, hogy valaki majd csak eljut a csúcsra (és épségben vissza is tér onnan), aki aztán alkalmas humán reklámhordozónak bizonyul.

Arat a szponzorált halál: hegycsúcsokon és autóversenyeken, időnként az óceánokon, a levegőben vagy a sarkvidéken. Mindenki tudja, hogy mit vállal és mit kockáztat: a támogatók és a támogatottak, sőt: az utóbbiak házastársai is, legfeljebb a gyerekeik panaszkodhatnak idővel (ha ugyan lesz kinek): nem akartam árva lenni, de engem senki sem kérdezett.

Kis magyar Ödipusz

Különös hírt ismételtet óránként a rádió, majd este a televízió. Egy férfi, az autójában ülő tíz éves fiával és öt éves unokájával, szándékosan frontálisan ütközött egy busszal; mindhárman meghaltak. Előzőleg megpróbálta elgázolni volt élettársát is, akinek mindkét fiú a gyermeke volt, a nő azonban túlélte az autós támadást. Csak a kettős gyilkosság és az öngyilkosság volt sikeres.

Jó kis IQ-teszt kerekedett ki a pár mondatos közleményből, amelyet, úgy látszik, a hírszerkesztők némelyike sem értett. Néhányszor ugyanis, tévesen, úgy hangzott el a híradás, hogy mindkét fiú a férfinak is a gyereke volt, nemcsak az élettársának.

Később aztán, látva, hogy a média hírszerkesztői között is sok a szellemileg visszamaradott személy, a gyengébbek kedvéért azok a hírszerkesztők, akik megértették, hogy miről van szó, megmagyarázták a többieknek is azt, ami az értelmesebb emberek számára az első pillanattól kezdve világos volt.

A megfejtés kulcsa az, hogy a férfinak korábbi kapcsolatából volt már egy felnőtt fia: az asszonynak előbb az élettársától, öt évvel később pedig annak felnőtt fiától született egy gyermeke: így történt (mert jobban belegondolva másként nem is történhetett), hogy neki két fia halt meg, élettársának pedig egy fia és egy unokája. Vagyis a gyerekek féltestvérek voltak, egyszersmind az idősebbnek a fiatalabbik az unokaöccse, a fiatalabbnak az idősebbik a nagybátyja. Ezek a rokoni kapcsolatok a hármassal véget értek; a nő pedig új élettársával, egyszersmind mostohafiával ezentúl boldogan élhet, míg meg nem hal. Vagy boldogtalanul.

Mikszáth slicce

Néha elnézem íróink, költőink fényképeit, és elgondolkodom: talán okosabban tették volna, ha egy idő után megálljt parancsolnak a fényképészeknek. Paparazzók száz évvel ezelőtt még nem voltak, maguk az alkotók felelősök tehát azért, hogy néha olyan lehetetlenül néznek ki a régi képeken. Miért álltak (vagy ültek) lencse elé? Nem látták, milyen csúnyák, visszatetszők? Úgy látszik, nem.

Kölcsey még nem tiltakozhatott. Épp jókor halt meg, nem érte meg a fényképezés feltalálását, bár az ő esetében ez inkább szerencsétlenség (a sok közül talán életében az utolsó), nem pedig szerencse. Nincs az a fényképész, aki olyan csúf képet kiadott volna a keze közül, amelyet utóbb képzőművészeink alkottak róla! Enervált, melankolikus ábrázata, hajlott háta szinte aggastyánnak mutatja őt; gubbasztó veréb egy faágon. Ő volna Kölcsey, legalábbis képzőművészeink többsége szerint. Készült ugyan még életében egy miniatúra róla, amely normális embernek mutatja őt, mint aki éppen felszállt a 7-es buszra, és bátran, felemelt fejjel és egyenes gerinccel szembenéz a jegyellenőrökkel, de ez a kép szinte ismeretlen. Nem illik a megszokott képbe, nem illik irodalmi előítéleteink gondosan körülbástyázott rendszerébe.

A képzeletbeli kis magyar irodalmi panoptikumban halotti maszkok csalogatják az olvasót; szinte olyan ez, mint Palermo ismert barlangja a múmiákkal. Ha olykor egy-egy vonzó tekintettel találkozunk, annak csak az lehet a magyarázata, hogy az ábrázolt személy idejében meghalt. Valóban: ez az egyetlen javasolható út a külsőségekre is adó, hiú szerzőknek: haljanak meg korán, s akkor talán normális, emberszabású kép marad meg róluk az utókornak!

Persze, mindig voltak, akik kedvező örökletes tulajdonságaiknak köszönhetően, még ötvenen túl is normálisan néztek ki. (Az önmérsékletet – mint az emberi külső megőrzésének lehetséges forrását – írókról lévén szó, inkább nem említem.) Mondjuk Krúdy Gyula vagy Bródy Sándor.

Mikszáth sajnos nem tartozott közéjük. Rossz nézni azt a kései képét, ahol a sliccén az egyik gomb nincsen begombolva. Beteg volt, megviselt; a körülötte lévőeknek: a fényképésznek és segédeknek kellett volna észre venniük azt, hogy ez nem egy sikerült kép. Lehet, hogy Mikszáthnál is öregebbek, betegebbek voltak? Talán ezért nem látták?

Még szerencse, hogy készültek róla olyan képek is, amelyek normális embernek mutatják őt: élőnek, tettere késznek, nem haldoklónak. A már-már magatehetetlen öregnek ábrázolt (valójában sohasem volt az!) Mikszáthtal szemben, én inkább az ereje teljében lévő ifjút állítanám előtérbe.

Kántor Zsolt

A víz elégiája

Elaltattam egy esőcseppet,
a tenyeremben.

A lézer-szikkével felhasítottam a vízhúst,
föltáruzt a „H kettő ó” anatómiája.

Érett eső-vér csurgott
a papírlapra.

Legalább kétezer éves gének voltak benne.

Az ég kékje ragyogott
a rostok között. Mint csillámló zselé.

Egy anya-hangya pumpálta
az időt a vérereibe.

Öröknek tűnt,
ahogy ketyegett az óramű a központi DNS
bal pitvarában, este lett.

Azután szépen visszavarrtam,
majd Tóth Árpádnak levélben föladtam.

Az inspiráció-intuíció parabola

Tandori Dezsőnek

Birtokol az elvont. Éjjeli szavak szállnak a rítus peremére, hogy megértsék a vágyakat. A menés fantáziája. A szájba bedobott mondat. Bíbelődés-figurák. fragmentum, véletlen-szilánk. Apró szeminárium, agyi élvezés. A hiány figyelme irántunk. A praxis csak egy alternatíva. Görbe tér. Kő, sárgaréz, selyem, barackmagból faragott szobor. A kép után a képtelenben találsz meg. Ahol nincs végesség, a nemlét egy gyűrű, ami a vízben elmerül. Az idő elveszi tőlünk a kérdéseket. És felteszi őket a közösségi oldalra az égből.

Szakállas Zsolt

Ármány

Inkubátorok, nosza, elő a szarvakkal,
legyen kérge is a húsnak,
a fixálódó pontok csupán balga tévedései a sorsnak,
kiszórom hát az áporodott íjakat a riadalom zsebesei
elő;
gilisztákba göngyölöm másokat dicsérő okleveleim, fölcsemetem a járandóságot is,
ha kell,
tüntessenek az elhasznált kuponok, ne mindig én,
nyivákoljanak a tagbaszakadt bunkók, ne mindig
én,
kosarat, ha kapok: előkészítem viháncoló petesejtjeidet az egymást tékozló ünnepekre,
az se számít, ha medáliáid gyártó cége rám förmed,
az se számít, ha gügyögéseid céltáblája rászédettség.
Ó, dübörgő varázsvesszői az elvtelenségnek,
hogy légiónk gyarapodása a romlott körcikkek sanda nézésétől függ!

De elringatom megvadult indáimat, el, biz' én,
de hamar kiásatom a sírom, ki, biz' én, egy bölintással elérve,
hogy a hallókészülékeket kiűzzék végre
az agyonostorozott zsinagógából.

EGY PECHES NAP

Aznap fordítva gyűjtöttem meg
a cigarettám,
aznap érettségizés közben a vizsgabizottság bólogató elnöke rockernek minősített,
aznap számháborút játszottam egy mókussal, aki felfedezte, hogy fejtetőmön
egy diadalív ásít,
aznap egy öntelt kukac kúszott végig a hátgerincemen,

mitől a körülöttem sertepertélő malacpersely
vég nélkül csuklani kezdett,
aznap bőszen elhatároztam, hogy ezentúl fogytán lesz
a türelmem,
meg is lett az eredménye, hirtelen gipszből kiöntött váll-lapok lepték el a teraszom,
s étkezősátram lassan felszívódott a vércseszárnyak viharában,

aznap ki se mozdultam otthonról,
csupán csak a földig hajló komló megakasztott kaszái fújtak körém egy
félíg fortyogó üvegtócsát.

Fischer György: Pierette

A másik oldal

Kiss III alfőtörzs a Hattyas repedező járdáján lépkedve közelít munkahelye felé. Bántja a Colorlife füstje. Pedig az odáig el sem hatol. De szervezete számít a kellemetlen ingerre, s előre borzong. A kettes tömb kazánja, mikor még állt a laktanya, épp úgy ontotta a fullasztó kormot és gázokat, mint most. És senki nem foglalkozott vele. Aztán felszámolták a dandárt, az elhelyezési körleteket kiadták bérbe, majd kiprivatizálták magáncégeknek, s a Colorlife kezébe került északi rész közepén a kettes tömb továbbra is füstölt, akárcsak régen. Észrevétlenül. Amikor viszont a két tulajdonos, Porkoláb exfőhadnagy és Suszter expoltiszt, összerúgták a port, és perre meg osztozkodásra került sor, úgy esett, hogy a kazán Porkoláb Colorlife-jának része maradt, a füstje viszont mind és folyton Suszter új cégének a Colormode-nak a területére szállt. És teszi ezt most is. Suszter pereli emiatt volt tiszt- és üzlettársát. Az röhög, káromkodik, verőlegényeket emleget, és döglött patkányokat dobál át. (A patkányoknak nem ártott a rendszerváltás, azok továbbra is lakják földalatti rejteküket.) Suszter visszadobja az állati hullákat, és dob még törött üvepalackokat is. Amit aztán visszakup. Ezzel szórakoznak a volt üzlettársak. De a másik megalázására, ellehetetlenítésére való vágyuk véresen komoly. Elvégre immár egymás legfőbb vetélytársai. (Odáig viszont egyik sem ment még el, hogy a másikat az APEH-nál jelentse fel. Mert az adóhivatal komoly dolog, nem jó szórakozni vele.)

A bejárat (a volt kapuügyeletesi szoba) fölött, a vörös csillag helyén méretes felirat:

COLORMODE – DIVATOS SZÍNEK FESTÉK, BURKOLÓANYAG ÉS ÉPÍTŐANYAG KERESKEDÉS

Kiss III megáll a bejárat előtt pár méterrel. És farkasszemet néz Tigrissel. Aki egy macska. Az alfőtörzs nagyon utálja. Tigris magától megtanulta, hogyan kell kinyitni az ajtót: leveti magát az ereszről, és a kilincsere érkeve lenyomja azt. Az újságban is benne volt a csodamacska képe. Suszter kabalaállattá nyilvánította.

Kiss III előrelép, és a rohadt dög nem a kilincse veti rá magát, hanem az ő nyakában landol. Mindig ezt csinálja vele. Csak vele. És Tigris egy szent, nem hogy belerúgni, még leszidni is halálos vétek.

Suszter a dohányzóasztalra tett lábbal, hanyatt dőlve étkezik. Mióta Szegeden is megnyílt az első McDonalds, minden reggel taxi hozza neki a hamburger menüket. Farkasétvággyal falja őket. Amit viszont még a húsos zsemleknél is jobban szeret, az a nagy papírpoharakból való kólaivás, főleg, ha már kevés van az alján. Nem tud betelni a szívószálas szürcsölgetéssel. Ha látja a könyvelőlányokon a borzongást, annál nagyobbat szív.

Most egy méretes büfögéssel fogadja Kiss III-at, amit ez üdvözlésnek is vehet.

- Sánta Feri mondta, hogy beszélni akarsz velem, főnök – kezdi az alfőtörzs.
- Így igaz. Jó hírem van számodra!
- Fizetésemelés?
- Akár az is. Ha van tehetséged az ügyfélmenedzsmenthez.
- Az mi a fenét jelent?
- Kapcsolatot tartani az ügyfelekkel, meg újakat szerezni. És kiszolgálni őket.
- Eladó legyek?
- Az is.
- Hááát.... még sosem próbáltam. De ha akarod...
- És te? Te nem akarod? Nagyobb lelkesedést vártam tőled.
- Nem... hát... nem vagyok éppen ellene...
- Olyan jó örködni? Azt a sorállományúak, főleg a kopaszok csinálták régen. Te meg dirigáltál nekik, ellenőrizted őket. És most te strázsálsz. Nem derogál ez neked?

Igen, Kiss III megalázva ment ki a raktárok közé fagyoskodni. De a pénz kellett, és más ajánlatot nem kapott. Idővel építettek egy kis villanyrezsóval fűthető fülkét. Azt a gondolatot meg, hogy újonc katona módjára kell posztolnia, és küzdenie az álommal, megpróbálta elhessegetni magától. Többnyire sikerrel. Most viszont megint megsajdul sérelme.

– Nem jó örködni! Ki szereti azt?! Éjjel egyedül a telepen...

– Na, látod!

– Viszont az eladáshoz nincs tapasztalatom. Még soha senkinek nem adtam el semmit.

– Senkinek? Semmit?

Az alfőtörzs tudja, mire utal Suszter. Mielőtt a privatizáció rendszerbe foglalta és törvényesítette volna az állami tulajdon magántulajdonná transzformálását, a tisztek valósággal szét-hordták a laktanyát. Vittek és árultak mindent, ami mozgatható volt.

„Ez a balfasz ebből kimaradt volna? – kérdi magában Suszter. „Kimaradt. De hát ez a jó. Ha balfasz. Mert így most sem a saját zsebére fog játszani. Vagy legalábbis nem túlzottan.”

– Meg fogod tanulni, amit kell. Kis hízelgés, lekenyerezés. Ez a lényeg. Meg a számlázás.

– Számlázás?

– A számlázásban az a lényeg, hogy, ha csak lehet, ne legyen számlázás. Úgy kell intézni a dolgokat, hogy már menetközben kiderítsd, foglalkozik-e ezzel a vevő. Mert ha nem, és a saját maguknak építők meg felújítók ilyenek, akkor leviszed a raktárba, kiválasztjátok az árut, és mondod neki, hogy várjon a kapunál egy kicsit, mindjárt hozod a számlát. Úgyis legyinteni fog. Vagy nem legyint, de egy perc álldogálás után elmegy. Számla nélkül. És még sincs benne az az érzés, hogy mi meg akartuk úszni a számlaadást. Ha viszont kell neki számla, a vállalkozók ilyenek, mert el tudják számolni költségként a vásárlásokat, akkor ki kell deríteni, hajlandó-e összejátszani velünk. Van olyan árengedmény, ami már megéri neki, hogy ne papírozzunk, és még mi is jól jövünk ki a dologból. Puhatólózni kell óvatosan. A legfontosabb pedig kiszimatolni az APEH embereit. Idővel rá lehet érezni, ki a finánc.

– És te hogy fogod az APEH felé elszámolni a bevételeidet?

– Na, ez az, amivel neked nem kell foglalkoznod! Eladónak akarlak megtenni, nem könyvelőnek.

– Értem. Elnézést.

– Menj, gondolkozz a dolgon! De ne sokáig.

– Friss csécsit? – kérdi a cégtulajdonostól távozó alfőtörzstől Juhos exhadnagy, volt kulturális tiszt, aki Suszter raktárosaként keresi az új rendszerben a kenyerét.

– Csécsi szalonnát? Van?

– Van-e? Nincs. Miért lenne? Megkérdezem tőled, kérsz-e, de nincs.

– Hát, ha megkínálsz, szívesen megköstölöm.

– Gyere, kíséj el a kettesbe!

A laktanya alakuló tere a per után Suszternek jutott. Ez azzal kecsegtet, hogy majd idővel jó pénzért ki lehet parcellázni vállalkozásoknak. Jelenleg viszont még hátrány: nagy a távolság a központi iroda és a raktárok között. És nagy terület felett kell örködni.

Juhos kósza, száradt faleveleket rugdos, dallamtalanul fütyöl, és a fejét csóválja. A szokásos világvége hangulat van rajta. Nem a régi állását sajnálja, mert az neki, bár szívesen szervezett hangversenyeket, mozikat a honvédeknek (főleg Jancsó filmeket kértek a bakák, mert azokban sok a pucér nő), csak alibi volt. Juhos első sorban mindig is írónak tartotta magát. És nem alaptalanul. Ugyanis rendszeresen jelentek meg tárcái a Magyar Néphadsereg lapjában a „Néphadsereg”-ben, s a Zrínyi Kiadó már egy válogatás kötet megjelentetését is tervezte, mikor jött a nagy összeomlás. Bár küldözgetett írásokat az újonnan alakult irodalmi fórumoknak, még csak válaszra sem méltatták. „Nem csoda! Azok csak értelmetlenségeket közölnek le. Az én megformált, szilárd eszmei tartalommal felvértezett realizmuson kirírna a sok szemét közül!” – próbálja vigasztalni magát. Hiába. Sajnálja magát, s még jobban sajnálja a magyar irodalmat, mely az ő kirekesztésével megfosztatik egy fontos alkotótól. Azért PANASZKODÁSKOR INKÁBB AZ ISMERT NEVEKET EMLEGETI.

– Felfedeznek most mindenféle korábban állítólag indexre tett írókat – mondja Juhos az alfőtörzsnek, mintha az is irodalmár lenne –, mint ez az... izé Mérei... vagy Márai... vagy ki a frász, viszont elhallgatnak olyan óriásokat, mint Illés Endre, Garasin Rudolf meg Berkes András. Mi lesz így az ifjúsággal? Kik lesznek a példaképeik? Drogos maffiózók? Áhh, megette a fene az egészet.

– Talán... talán... – mondana valami vigasztalót Kiss III, de semmi nem jut az eszébe.

Valóságos fénykoncert, míg világosság támad a raktárban. Kigyullad egy neonlámpa, még egy, aztán az egyik pislákolni kezd, majd egy másik elsötétedik, és újabb remegő és kigyúló és kihunyó égőtestek. Ez megy fél percig.

– Érzed? – kérdi végre Juhos.

– Igen. Mit?

Az alfőtörzs csak a patkányirtó szagát érzi.

– A szalonnát. Jó fokhagymás, én ide érzem.

Leülnek egy katonai térképasztal mögé, a raktáros kenyeret szel és szalonnadarabkákat vágdos. Egy befőttes lapkára helyezi őket.

– Jó étvágyat!

Az alfőtörzs arcán végigfut a mosoly az első falatra.

– Ez... ez pompás.

– Nekem mondd? Már csak ennyi örömöm maradt az életben: egy jót szalonnázni. A csécsi szalonna készítésénél a négyszer hármasszabályt kell betartani. A disznóból a tengerin, krumplin, tökön hizlalt a jó. A háromból egy sem hiányozhat. Aztán a nyers tokaszalonnát három napig kell hűtőben pácolni. A páclébe megint három dolog kell: só, fokhagyma, babérlevél. S végül három órát kell lassú tűzön abálni.

– Remek.

– Már csak jó kenyér kellene hozzá.

– Jó ez.

– Dehogyan jó! Nem lehet már rendes kenyeret kapni. Mint voltak a falusi kétkilós veknik. Jöttek ezek a „bagetták”, „fokaccsák” meg „csibatták”. A kutyámnak se adnám őket. A szeletelt kockakenyerekről nem is beszélve. Azok másnap már penészednek. És az ember nem törölheti meg bennük a bicskáját, mert elszakadnak. Papírkenyerek. És nincs már ehető virsli sem. Fűrészpör ízű mindegyik. És jó sör sincs. Régen csak kétféle sört lehetett kapni, de mindkettő jó volt. Most lehet húsfélét, de egyik sem éri utol a régieket. Mindtől csak izzad az ember. Vissza fogják még sírni a Kádár világot, én azt mondom!

– Már most visszasírják!

– Bár igazad lenne. Egyébként írtam erről egy verset. Meghallgatod?

A gondolatokat és az ételt csendben emésztő két embert már-már a szunyókálásban húzná a melegedő délelőtt, mikor Kiss III rácsap a térdére és vakarni kezdi hónalját. Hogy végképp magához térjen, feláll, s egy darabka szalonnát visz a raktárajtóban fekvő Tigrisnek.

– Egyél te dög! De legközelebb, ha rám ugrasz... Á, nem változol te meg. Én meg megyek – fordul a raktáros felé az alfőtörzs. Köszönöm a szalonnát.

– Hová sietsz?

– Nem sietek, de... – és Kiss III elámul, voltaképpen semmi dolga nincs. Akár maradhatna is itt. Akár ide is költözhetne. – Csak haza kell mennem.

– Hattól őrség?

– Holnap hattól. Így van most a beosztás.

– Mázlista.

– Az is lehet, hogy nem megyek többet őrségbe. Suszter elvtá... szóval Suszter azt akarja, legyek inkább eladó.

– Duplán mázlista! Mivel kenyerezted le?

– Én? Igazán semmivel.

– Nem komolyan kérdeztem. Csak a méreg beszél belőlem. Mert engem meg el akar veszejteni.

– Ne túlozz!

– Ha tudnád...

Juhos hirtelen elhallgat. és riadt szemmel néz a bejárat irányába. Kiss III is odaveti fejét. Majd körbeszemplél. Senkit nem lát.

- Mi az, amit tudnom kéne?
- Semmit.
- Mondjad már!
- Nem leheet – sűgja közelebb hajolva a raktáros. – Visszamondják neki.
- De hát nincs itt senki, aki hallaná.
- Ott – és Juhos megint a bejárat felé néz.
- Nincs ott senki, mondom.
- Ott lenn.
- De hát... az csak Tigris.
- Ó! Igen ó!
- Hiszen... az csak... az csak egy macska.
- Ó. Elmondja neki Tigris, ha szidom a főnököt.

Az alfőtörzs ösztönösen hátrébb lép. Onnan vizsgálja meg a másik arcát. Ószinte riadalmat lát rajta. Nem csúfolódást vagy ugratást.

- Kimerült lehetsz. Pihenned kéne.
- Nem tudok, fáj a fejem.
- Egyben biztos lehetsz: a macska, az csak egy macska. Nem érti az emberi beszédet.

Juhos hálás tekintettel néz a bátorítóra.

- Nem érti?
- Nem bizony. Nyugodtan elmondhatod, mi a baj a főnökkel.
- Hát... Figyeltet engem, amikor megyek haza.
- Követ valaki?
- Igen. Nem tudom kicsoda. Nincs arca. És követ egy repülőgép is. Fényképeket készít rólam.
- Miért?
- Hogy elárulom-e a hadititkokat.
- Te ismersz hadititkokat?
- Nem tudom. Nem tudom milyen titkok ezek.
- Aha. Mindenképp pihenned kéne. Suszterrel meg ne foglalkozz. Amíg dolgozol, mosolyogsz rá, aztán leszarod. Ő sem foglalkozik veled.
- Suszter el akar engem veszejteni.
- Akar a fenét! Suszter egy kapitalista. Vagyis vállalkozó, ahogy most mondják. Se rosszabb, se jobb, mint a többi. Amíg kevés bérért dolgozol neki, miért bántana? Én se kedvelem különösebben... Hát igen... Suszter egy...
- Pssst! Ne is emlegesd a nevét! Mert még megjelenik.

- Juhosss! – kiáltja Suszter, és megjelenik a bejáratban. A raktáros önkéntelenül összecsapja sarkát, vigyázzállásba merevedik.

- Parancs... Jelent... Tessék Suszter elvt... főnök.
- Voltál ma a hármásban?
- A hármás raktárban?
- Ott!
- Nem voltam.
- Neeem?! Gondolkozz már az anyád...
- Nem voltam. Biztos.
- Ki sem nyitottad?
- Nem. Miért nyitottam volna?
- Ne kérdezz, az anyád mindenit, mert... Akkor a lakat sincs nálad?
- Nincs. Miért? Ja, nem... nincs. Nincs!

Suszter megrázza fejét, mintha mégsem akarná elhinni a tolakodó végkövetkeztetést. Dühös szemei vérbe futnak.

– Mert én a hármastól jövök. Nyitva volt a bejárata. A lakat sehol. És hiányzik az a nyolc raklapnyi diszperzit, amit tegnap délben pakoltak be. Rögtön a bejárat mellé. Balra.

– Igen, bepakolták. Oda. Én is ott voltam, amikor bepakolták.

– Tudom, hogy bepakolták, te marha. Nem azt kérdezem. Hanem, hogy hol van.

– Nem lehet, hogy hátrább... hogy hátrább... megnézni bentebb.

– Te elvitted oda?

– Én nem.

– Akkor megint minek kérdezel hülyeségeket? Egyébként bejártam a hármast, nincs sehol a diszperzit. Nyolc raklap. Vagyis kétszáz műanyag vödör. De kiverem belőletek, ha... Te örködtél éjfélig? – fordul hirtelen az alfőtörzs felé.

– Én.

– Mit láttál?

– Se-e... semmit...

– Figyeltél egyáltalán?

– Persze.

– Sánta Feri váltott le?

– Igen. Ő volt nyitásig.

– Juhos. Elrohansz Sánta Feriért! Tudod, hol lakik. Egy köpésre innen. A Dobó utcán. És behozod. Lódulj!

A laktanya étkezdéjét Suszter expolitikaitiszt átalakítja. A hely új funkciójára utal a felirata:

GORILLAS' ROOM BODY BUILDING – FITNESS

Bent még hiányos a padlóburkolat, a falak viszont frissen festve, élénkvörösben pompáznak. A belépőt két monumentális falfestmény fogadja. Az egyik a Trianon előtti, az ezeréves Magyarországot mutatja. Tegzes-nyilas honfoglaló vitéz tárja szét fölötte védően a karját. A térkép melletti fotórealista alkotás pedig egy hatalmas mellű és fenekű nőt ábrázol, amint hátsóját kinyomva egy speed-motorra hajol.

A tulajdonos karate ruhában (már több mint egy hónapja tanulmányozza lelkesen a keleti harcművészeteket, személyi instruktossal), de dr. Martens bakancsban áll. Ujjain boxer. A vattásra berendelték ágyékuk elé tett kézzel, lehajtott fejjel toporognak. Suszter bosszúálló szemmel néz végig rajtuk.

– Valamilyikötök ellopta azt a kurva festéket. Vagy hagyta ellopni. Mert balfasz, nem figyelt rendesen. Vagy mert lefizették. Tökmindegy. Ha jelentkezik a bűnös, megúszhatja verés nélkül. Na, ki volt? Senki nem jelentkezik? Gyere akkor Feri te!

– Én tényleg ártatlan... – kezdené a kiszólított a vállató elé totyogva, de ütés kap az álla alá. Elharapja a szót és meginog.

– Még nem kérdeztem, minek pofázol?

– Főnök, én csak... – de újabb ütés éri az állát.

– Még mindig nem kérdeztelek. Most viszont kérdezlek: hol a diszperzit?

És a kihallgatott félénken hátrébb lép. Mond valamit. Nem érteni.

Suszter átlagos testalkatú, Sánta Feri meg izompacsirta. Mégis természetes, hogy Suszter átkozódik és vallat, Feri meg nyöszörög.

– Kezdjük újra: hol a diszperzit?

– Neem, nem tudom.

Hatalmas rúgást kap az ágyékába. Sánta Feri eldől. Suszter vár, míg a másik lélegzethez jut.

– Nem tudod? Jó, elhiszem. Elég, ha azt elmondod, hogyan került ki a raktárból.

– Fogalmamam... nincse...csen...

– Nyeld le a nyálad, mert nem értem, mit vartyogsz! Megvagy?

– Alázz meg, ve-erj meg, akkor sem...

– Akkor sem mondod meg?

– Akkor sem tudom... mert...
 – Mert? Mert? Tovább, ki vele! Miért nem tudod?
 Az alfőtörzs és Juhos is felkapják a fejüket.
 – Nem voltam benn. Elmentem.
 – Elhagytad az őrhelyedet? A telepet?
 – Igen.
 – és hova a jó kurva... hova... hova mentél?!
 – van itt egy diszkó. az állomással szemben.
 – te tán-ci-kál-tál munkaidőben?
 – dehogy. kiségtettem. biztonsági őr voltam ott is.
 a tulajdonos a falat támasztja. körmei árkokat vágna a friss festésben. a hangja viszont visszafogott.
 – így már minden világos. egy őrizetlen raktárat könnyű kifosztani. csak azt nem értem, miért nem mondtad el azonnal. mire volt jó ez az egész? mire számítottál?
 ekkor megfordul, és veszett indulattal kezdi rugdosni a még földön fekvőt.

a toros belapátolása közben elmondja az alfőtörzs, milyen tervei vannak vele suszternek. felesége örömmel hallgatja. többször elismélteti vele a jó hírt. sőt, megfogja a csuklóját és a szemébe néz:
 – ma nincs a napja, de... gyere, a szeszélyes évszakok előtt még van egy kis idő! csak mosakodj meg! és ne felejtse el a fogad sem!
 – nem fogom.
 a férfi kinyitja a csapot, de nincs ereje a fogkefét kézbe venni. a víz folyik. a lefolyó bugyborékol.
 – te meg mire vársz? – nyit be az asszony és elzárja a vizet.
 – még nem mostam meg a...
 – mitől vagy ilyen sápadt? örülnöd kéne.
 – örülni? ma suszter agyba-főbe verte sánta ferit.
 – úristen! és miért?
 – eltűnt kétszáz vödör diszperzit az egyik raktárból.
 – sanyi vitte el?
 – nem. de bevallotta, hogy az éjjel elment, és őrizetlenül hagyta a telepet.
 – hova ment az a szerencsétlen?
 – valami diszkóba. kidobóemberként dolgozik ott.
 – ferit hibázott. ha nem is kellett volna megverni...
 – ferit felesége munkanélküli lett. három kiskölykük van. nem tudnak megélni, ha nem vállal plusz munkát.
 – ilyen világ van most. azért te csak mosolyogj suszterra, ha eladónak tesz. közben azt gondolsz róla, amit akarsz.
 – ferinek meg kell fizetnie a kárt. ebbe belerokkannak.
 – szegények.
 – segíteni akarok nekik.
 – hohó! álljon meg a menet! nincs felesleges pénzünk! egy garas se.
 – nem biztos, hogy ferit a hibás.
 – hogyhogy? hiszen bevallotta.
 – be.
 – hát akkor meg? vagy te is elmentél valahova?
 – én ott voltam végig az őrbődében... de... – és ekkor már könnyes szemmel sóhajt. – elaludtam. végigaludtam az őréséget.

Az abszolút sírásó saját temetésére készül

Kassai vidorról, a 19–20. század fordulójának neves magyar színészéről lehetett olvasni egykor, hogy élete vége felé igen szerény körülmények között élt, puritán mód berendezett szobában lakott, melyben ott tartotta előre elkészítettet koporsóját is.

Már rég nyugdíjazták; síri nyugalomban telhetnének a napjai, kedves sírjai és ásói nélkül is. De nem nyug(od)hat, még egy feladata (küldetése?) hátravan. Minden reggel hajnalban kel, mire mások felébrednek szeretett állataikhoz, ő már – végezve a tisztálkodással, öltözködéssel, reggelivel – kint van a temetőben. És ás. Minden áldott reggeltől, minden áldott estig. Napszállat után hazamegy, megmosdik, elkölti szerény vacsoráját, és pihen napkeltéig. Aztán megint ugyanaz, nap, mint nap. Ha megkérdik tőle: „Maga itt? Hisz nincs is halott”, azt feleli: „Tudom.” S még megtoldja: „De lesz.” És amikor még hozzátesszik: „Nem ásott ki még elég sírt? Nyugton maradhatna már...”, ő így válaszol: „Még van egy feladatomban.”¹ És ásott tovább. Az emberek meg csak ingatták a fejüket. Mert ahol ásott s ahol akkorra már világnagy gödörnek kellett volna lennie, a föld sértetlen volt, s ő csak billegett, táncolt ásójával, mintha valami mankóval tette volna. Melyet ha kivesznek a kezéből, eldől. És belezuhan a láthatatlan gödörbe, s eltűnik a földben, mintha itt sem lett volna. Csak egy gazdátlanul maradt, földbe szúrt ásónyél, s a regimentnyi sír jelzi, hogy élt valaha.

Kindlinger Péter

Border line

Már megint panasziista lettem. Magyarok istene, a PanaszIsten. Pedig lehetne jó a közérzetem, de túl drága a panaxginzeng. Budapest, már megint rongyosra gyalogoltam a szívedet. Meguntalak, mint szexet egy hosszú kapcsolatban, mint ezt a dízelízű cigit vagy a kávét, ami csak marja a gyomrom. Ez a három év egyetem is csak szünet két londoni mosogatás között, de azért (van) írói tervem:

Öt éven belül berobbanni a Vér és Ondó című könyvvel. 1. Fejezet: Ilyen címmel nem adják ki. 2. Fejezet: Szándékosan elkövetett közösség elleni felizgatás. 3. Fejezet: Hosszú lábak éjszakája. 4. Fejezet: Vetkőznek a lányok: Tényleg. Az egyik egy kocsma emeletén. A pultossal flörtöl, aki egy monitoron látja az emeleti kamera képét. A kamera pont fölöttem van. A lány felemeli a pólóját és a mellét mutogatja, utána a kamerának hátat fordít, letolja a gatyáját és előre dőlve bepucsit. Egy másik alkalommal Lillával és pár barátunkkal ülünk egy asztalnál. Leül mellénk egy részeg lengyel lány, Patrisa. Azt mondja szép a szemem, szájon csókol, majd megmutatja a mellére tetovált pisztolyokat. Eszembe jut még egy aranyra festett mellű félmeztelenül táncoló lány egy buliban, de rajtuk kívül is tényleg még sokan voltak, olyanok is, akiket

¹ Vagy ezt mondta volna: küldetésem?

ismerek. 5. Fejezet: Mindenki vetkőzik. Fekete kabátok a Knippelsbro híd korlátján. Tovább sétálva a Christiansborg palota előtt fekete pólók, topok, a sétáló utcában fekete nadrágok, a kanálisok vizén több ezer fekete kesztyű lebeg. Kihalásztam párat, azóta is azokat hordom. A mandulaárus összeszorított farpofáin remeg a libabőr. Nørreporttól egészen a tavakig szétdobált fekete zoknik, fekete cipők. Itt kezdődik a a Nørrebrogade, az út, ami egészen a Vöröstérig vezet. Vörösre festett aszfaltja remek háttér a hatalmas színekavalkádnak. Bugyik, melltartók, alsónadrágok combfixek, mindenféle fehérnemű. A legkülönböző szabásúak, méretűek és színűek. A látóterem alsó harminc százalékát betöltő tarkaságtól megfájdul a fejem, a liliomon túli fénytől megzavart szememet össze kell szorítanom. Így, vakon botladozva jutok el a vörös térig, amit a Nørrebroba települt nemzetiségek tiszteletére állítottak. Néhány közülük állíthattott valamilyen emlékművet is magának a térre, az ukránok egy boxringet kértek. Røde Plads, itt utolérem a többieket, és csatlakozom az interkulturális orgiához. Végre el tudom hinni, hogy én is harmadik generációs bevándorló vagyok, dánul nyögök, 140 korona a minimálbérem, és ha épp nincs munkám, jogosult vagyok az A-kasszára. Mielőtt teljesen felolvadnék a kollektív orgazmusban, cukros krumplit majszolgatva a tévé előtt egy grøntuborggal a kezemben, felvillan előttem egy csendes kis falu képe. Hirtelen idegennek érzem magam. A tömeg kivet magából. Csatlakozom egy szélsőséges muszlim csoporthoz. Körülöttem felöltözött férfiak, fehér ruhában. Az imám vállán lövedékekkel teli heveder. Kezembe nyom egy kalasnyikot. Úgy szeretnék írni, mint Nelson Mandela, Mahatma Ghandi, vagy Háffez Asszad. Újra bevillan a kis falu képe. Hirtelen addig soha nem tapasztalt vágy tölti el egész lényemet. Már nem érdekel a fix minimálbér, vagy a tízezer koronás segély. Csak egy dolog lebeg a szemeim előtt: Zalalövő.

Szerencsére nyugat felől nagyon könnyű bejutni Magyarországra. Kimegyek a fészker elé fátvágni, miközben barátnőm dődöllét készít a spárhelten. Körülöttünk a dombokon a kopár fákat fehéren világítja az alacsony téli nap. Az álmok sohasem egy az egyben válnak valóra. Zalalövő mellett lakunk egy EURÓPAI FALU-ban. Lövő biciklivel negyedóra-húsz perc és ugyanennyi visszafelé. Minden nap elmegyek oda. Nem valami ősdi romantikából, hanem azért, mert ott van a legközelebbi bolt. Napi egy üveg bort iszom.

Elindultunk túrázni. Az egyik kanyaron befordulva egy hatalmas kuvaszt pillantunk meg, szerencsére jó messze. Ő már előbb észre vett minket, szétvetett lábakkal áll az út közepén. Akkora, hogy így, százötven méterről is betölti látóterem kétharmadát. Mereven néz minket előreszegezett fejjel. Eddig nem tudtam mi az a karizma. Visszafelé az út szélén találunk egy lenyűzött vaddisznóbőrt, ami így, fejjel együtt húsz kiló lehet. Napi két üveg, azaz másfél liter bort iszom.

A ház előző tulajdonosa a főgerandára akasztotta fel magát. A szomszédban disznót vágunk, a visítására kelek. Lilla azt mondja, azért ordít, mert nem etették meg időben. A cserép-kályhában ropog a tűz. Tehetetlen düh fojtogat, megnyomorodott emberként, a konyhában magambaroskadva azt mantrázom magamnak, hogy márpedig nekem jogom van végigmenni azon az úton, ahol a kuvasz állt. Az nem magánterület, hanem a kék túraútvonal egy szakasza. Emberként velem született jog, hogy végigmenjek a kék túrán. Legalább három üveg bort iszok egy nap, a főgerenda alatt állva hátamra terítem a vaddisznóbőrt, amit már beköptek a legyek, fejem fölött egy idegen koponya. Az akasztott ember alkoholista volt. A tapasztott falú ház körül 4-5 mezőgazdasági épület van, amit az évek alatt a szomszéd egyesével felvásárolt tőle. Az egyik egy téglafalú ház, kis ajtóval az oldalán, ahol egy ember görnyedve, egy tehén pedig legfeljebb egy-két hetes borjúként fér be. Az ablaktalan épületben két tehenet tartanak már több éve, sokszor hallottam őket sírni.

Közben levelet kapok Koppenhágából. A borítékban ötezer korona, és egy rövid számonkérő üzenet van, az imám érdeklődik, hogyan haladnak magyarellenes tevékenységeim. Azt hazudom neki, hogy napi három liter Heineken elfogyasztásával ásom alá a magyar kultúrát és gazdaságot. Az ablakból látom, ahogy átjön a szomszéd asszony. Fogatlan szájából boszorkányhangon kiabál: szomszéd, szomszéd. A vályogfalba rejtőzünk. Fojtott hangon vitatkozunk, hogy ki menjen ki, egyáltalán ajtót nyissunk-e. A nő már az ajtót veri. Magamra vállalom az elkerülhetetlen feladatot. Lassan lenyomom a kilincset, a zár enged. A nő összeszáradt sza-

kállán hagyma és sültvér darabok. Valahol azt olvastam, hogy a testvérszerelem azért szűnt meg irodalmi (jelentőségű) téma lenni, mert a szex elveszítette vallásos jelentőségét, és így a vérfertőzés nem égbe kiáltó bűn. Azt hiszem, túlnyugtatót a vidék. A büszke európai falu lélekszáma nyolcvankettőről visszacsökken nyolcvanra. A Király utcán sétálunk hatalmas bőröndökkel. Akkor talán még el tudtam volna tévedni a belvárosban, de mára már elvesztem benne.

Fa Ede

JEFFERSIÁDA

Robinson Jeffers emlékezetére

ne csakszavakon kotolj, az óceántól tanulj hangokat, legyen emberelőtti-
és utáni hűvösség a versben: az anyag isteni közönyéig éj el,
majd meglelve egy belső szirtfokot, szellemi sasfészket rakjon rá türel-
med, viharoknak ellenálló, megkövült szavakból,
vidd oda az időt nem ismerő Kedvest, ejtsd teherbe, szüljön ikerfiúkat:
egyiknek a neve Közönyös Ítélet, másiké a Tártyak Szerelme legyen

*

BACH

ha ma élne Johann Sebastian, nem rohanna holmi reklámozott gyö-
nyörök után?
a társas létnek örülve sem adná föl a vonószenekottáival időtlenségre
írott NAGY MAGÁNYT?
az élet és halál fölé röpítő SZENVEDÉS hangját őrizné – kiválasztott
kevesek számára – az áradó örömködés és riadozás ellen?!...

*

CHAGALL

mit ér a valóság nagybácsija, ha csak 165 centis és egy szoba sarkában
cincogtatja vásári hegedűjét?
az igazi festmény tantija nagyobbra nő a Kalevala sokmérőföldes szarvú
ökrénél,
a háztetőre ugrik, feje a sztratoszféra határán túlhorgad, és tomboló
táncra szédül zenéjétől szív és elme élet és halál

Fischer György rajzai

Lőkös Ildikó

„a szemét azt minek tartja a fején?”

Braun Barna Folyóúgy című színműve elé

„Vonat. Van hely. Egyszál bácsi. Köszönök. Leülök. Bácsi feszeng. / Bácsi (halkan, maga elé): nem... ez... nem kérdezte meg. / Én (kedvesen): elnézést, parancsol? / Bácsi (ingerülten): maga nem kérdezte meg! / Én (értetlenül): mit? / Bácsi: hogy szabad-e leüljön. / Én: mért, nem szabad? / Bácsi: de, igen, szabad, csak nem kérdezte meg. Meg kell kérdezni. / Én: ó, bocsánat. Szabad leülnöm? / Bácsi (kedvesen): igen, parancsoljon” – ez éppen az a történet, ami ugyan nincs benne *Braun Barna Folyóúgyek*-jében, de akár benne is lehetne, hisz a hűsz jelenetből álló mű ihletője a hétköznapi valóság. Könnyű Braun Barnának, mert őt szinte vonzzák ezek az esetek, legalábbis a közösségi oldaláról ez derül ki. A szerző nem tesz egyebet, csak leírja a körülötte zajló világot, míg ki nem derül, mások körül is zajlanak ilyenek. Így aztán hamar népszerűvé váltak ezek a kis életképek, már csak arra kellett rávenni ezek szenvedő alanyát, Braun Barnát, hogy szerkessze színpadi szöveggé őket. Ráadásul a szerző körül sok olyan ember van, akinek van szeme a színházra, hiszen ő, amikor épp nem telefonál, nem buszon, vonaton utazik vagy nem egy boltban vásárol, akkor az *RS9 Színház* PR-osa és szervezője. És hát munkatársainak meg is akadt a szemük ezeken a szkeccseken. Azóta már be is mutatták *Csáki Rita* rendezésében – igazi közönségsikerrel.

Braun Barna valami olyanba talált bele, ami mostanában nagyon „trendi” a színpadi szövegekben. Mai nyelven, humorral, a közéleti anomáliáinkat pellengérré állítva ábrázol egy világot. Egy-egy története is szinte az abszurdba fordul, de így egymás mellé téve őket még jobban fölerősödik képtelenségük. Remek dramaturgiai ötlet, hogy a jelenetek láncszerűen kapcsolódnak egymáshoz, a szereplők pedig egyaránt fönt is, lent is vannak. Aki az egyik életképben a megmondó ember, a következőben ő lesz az, akit lenyomnak. Afféle modern körtánc ez, stafétaként adják egymás kezébe a történetek megoldókulcsait. Jól ismert világ ez, mégis tele van meglepetéssel, váratlan poénnal. Bár Braun Barna maga is ír prózát és verset, sőt, irodalmi folyóiratnak, a *felonline.hu*-nak a főszerkesztője, itt most nem törekedett irodalmi igényű szöveget papírra vetni, ennek a műfajnak nem is állna jól. Az utca nyelvét fölidéző párbeszédetek teszik természetessé – írhatnám: hitelessé – ezeket a groteszkbe hajló eseteket, mely szinte sugallja azt a játékmódot, színpadi világot is, ahogy a *Folyóúgyek*-et érdemes megvalósítani. Első drámás szerzőknek gyakran éveket kell várniuk, míg eljutnak a bemutatóig – Braun Barnával azonban szerencsére nem ez történt. Reméljük, lesz folytatás, és a kortárs dráma egy vígjátékíróval gazdagodik. És még egy utolsó történet: „Én (kedvesen): Bocsánat, a főzőtejszínt merre találok vajon? / Boltos (rámutat a mögöttem álló polcra, ingerülten): Csak azt nem tudom, hogy a szemét azt minek tartja a fején?” Ha a boltos nem is, mi tudjuk, miért tartja Braun Barna a szemét a fején. Tartsa is sokáig ott, hogy leírhasa, amit látott!

Braun Barna

Folyóügy

magyarvalóság egy felvonásiban

DRÁMA

SZEREPLŐK:

MARKÓ,

FIATALEMBER: Harmincas évei elején járó férfiak.

ANYUKA: Harmincas évei elején járó nő. Terhes.

NÉNI: Hetvenes, ősz vidéki néni.
Régi kosztüm. Gurulós szatyor.

BÁTTYA: Jól szituált hatvanas értelmiségi férfi.

ELLENŐR,

TAXIS: Sportgatyás, fehér pólós ötvenes férfiak.

JEGYKEZELŐ: Ötvenes kalauznő.

ÜGYNÖK,

ÜGYETLEN FIÚ: Húszas évei közepén járó fiúk.

Ballagási fehér ing, farmer, VANS cipő, napszemüveg.

POSTÁS: Harmincas férfi.

BOLTOS: Negyvenes, farmernadrágos kapucnis felsős férfi.

BICIKLIS: Biciklis ruha, bukósisak, napszemüveg.

KUTYÁS NŐ,

PICSA: Igénytelen nők. Magassarkú, párdücmintás legging, kínai táska.

VIRÁGOS: Igényes negyvenes nő. Blúz, szoknya, sportcipő.

TELEFONOS

KISASSZONY: Húszas évei közepén járó lány. Férfi ing, harisnya, tornacipő.

PÉNZTÁROS,

JULI: Őszes hölgyek. Fehér pénztáros ruha. Névtábla, szemüveg.

JÁTSZÓDIK:

A 2010-es évek második felében, egy forró nyári napon Budapesten.

INTRÓ

NŐI HANG

(kedvesen): Tájékoztatjuk, hogy az előadást cégünk minőségbiztosítási okokból rögzíti. Nem szükséges tehát bekapcsolva tartaniuk a mobiltelefon készülékeiket. Az előadáshoz jó szórakozást kíván az Intrum Mundi Zrt.

SÖTÉT.

I. SZÍN

TELEFONOS DISZPÉCSERKÖZPONT. IRODABELSŐ. A SZÍNEN MARKÓ ÜL AZ ÍRÓASZTALÁNÁL, SZEMBEN. VICCES KÁVÉSBÖGRÉBEN ÍRÓESZKÖZÖK. A MONITORON SZÍNES POST-IT CÉDULÁK. A BILLENTYŰZET MARKÓ MELLETT. PAPIRSTÓC. FEJÉN TELFONOS HEADSET. MELLETTE ÜRES ASZTAL. HÁTTÉRBE AJTÓ. FELETTE AZ ANALÓG ÓRÁN 8:20

A FIATALEMBERT TELEFONON HALLJUK.

MARKÓ (kimerően), Jó napot kívánok, Markó István vagyok az Intrum Mundi Zrt. megbízásából keresem. Tájékoztatom, hogy a beszélgetést cégünk minőségbiztosítási okokból rögzíti...

FIATALEMBER: ez most komoly?

MARKÓ (mély levegőt vesz): Kedv...

FIATALEMBER (kómásan): kora reggel?

MARKÓ (arrogánsan): Nézze ez a maga dolga!

FIATALEMBER (ásít): Anyám nem hív ilyenkor...

MARKÓ (sürgeti) Nézze nekem...

FIATALEMBER: Nézze?... de ne vicceljen már... Aki ilyenkor hív, azt én többnyire tegezem.

MARKÓ (határozottan): Ezt... ezt most azonnal fejezze be! Én egy komoly ügygel...

FIATALEMBER (közben feláll az ágyból, fenyegetően):
a lónak a faszát kedves barátom, maga engem kora reggel...

MARKÓ: Munkanap van!

FIATALEMBER: (ajtónyitás hangját halljuk): Szarom én azt le.

FIATALEMBER KÖZBEN FELTÁPÁSZKODIK, AJTÓNYITÁS, VÉCÉFEDÉL HANGJÁT HALLJUK.

MARKÓ (rászól): Ne káromkodjon! Ennek így semmi értelme!

FIATALEMBER: Ennek már egy perce se volt.

VIZELÉS HANGJÁT HALLJUK

MARKÓ (meglepetten a hallottakon kis szünet után): ezt fejezze be azonnal!

FIATALEMBER: Mit? (Lehúzza) hogy felveszem a telefont reggel nyolckor egy vadidegen számnak?

MARKÓ (határozottan): A makacs hozzáállását, amivel csak nehezíti a munkánkat és a saját ügyét!

FIATALEMBER BELEÁŚÍT. LETESZI A TELEFONT VALAMIRE, KIHANGOSÍTJA.

MARKÓ (hivatalosan): Okkal hívjuk ilyenkor!

A TELEFONBA CSÖRÖMPÖLÉS, KÁVÉFŐZŐ HANGJA SZŰRŐDIK BE

Kérem, szedje össze magát, és írja a naptárába most, nagy betűkkel, hogy meg kell jelennie az ügyfélszolgálatunkon. Fontos! Bármelyik nap jó nekünk, vá....

FIATALEMBER (felveszi a telefont, idegesen): Tök feleslegesen utasítgat, eszem ágában nincs se felírni, se befáradni, semmi! Más egyebet tehetek önért?

MARKÓ (dühösen): értse meg a héten muszáj, hogy...

FIATALEMBER (megunja, fölényesen): Rendben, rendben... akkor ebben az esetben a viszont hallásra...

VONALHANG, BÚGÁS

MARKÓ leveszi a headset-et, csóválja a fejét, a mellette lévő papírstóc TETEJÉRŐL leveszi a lapot és a stóc alá rakja. A SZOMSZÉD ÜRES ASZTALHOZ, TELEFONOS KISASSZONY LÉP. UDVARIASAN BICCENTENEK. Tanulmányozza az új lapot. Aláhúz ezt-azt. Felveszi a headset-et. klikkel. Megnyom egy gombot a billentyűn. Kicsöng.

MARKÓ: Jó napot kívánok, Markó István vagyok az Intrum mundi Zrt. megbízásából zavarom. Tájékoztatjuk, hogy a beszélgetést cégünk minőségbiztosítási okokból rögzíti. Alkalmas az időpont?

ANYUKA (háttérben gyereksírás, higgadtan): nézze már a kollégájuknak legutóbb is elmondtam, és e-mailben is...

MARKÓ (mint apa a kislányához): Asszonyom, khm, így nem jutunk előre, ha nem kommunikálunk egymással.

ANYUKA (felháborodva): Megtenné a fiatalember, hogy nem beszél közbe, és hagyja befejezni a mondatot?

MARKÓ (arrogánsan): Na, ide figyeljen, ennek az a módja, hogy kegyed befárad hozzánk, amit a mai napig (hangsúlyozza) nem-tett-meg.

ANYUKA (okoskodva): Jaj, nem. Ne haragudjon, de az én férjem ügyvéd... ennek az a módja, hogy Önök írnak egy úgynevezett „hivataloslevelet” a bejelentett lakcímünkre, amit önök a mai napig (hangsúlyozza) nem tettek meg.

MARKÓ (indulatosan): Nade... mi ezt régen (hangsúlyozza) megtettük már... és ezt ön is nagyon jól tudja!

ANYUKA (hisztériásan): Hát nem gondolja ugye, hogy hazud...

MARKÓ (atyai szigorra): Na, ennek semmi értelme, asszonyom! Majd ha be tetszik fáradni

hozzánk, tájékoztatjuk a dolgok állásáról. Én most csak erről tudom tájékoztatni.
A viszont hallásra! (indulatosan megnyom egy billentyűt a gépen)

LEVESZI A HEADSETET
(maga elé, alig hallhatóan): Fontoskodó picca.

FEJÉT CSÓVÁLVA LAPOZ EGYET A TÖMBBEN, ARCA ELSŐTÉTÜL. FÚJ EGYET. CINKOSAN
TELEFONOS KISASSZONYRA NÉZ. MÉREGETIK EGYMÁST. MAJD GYAKORLOTTAN Felveszi a
headset-et, kihúzza magát. Kilikkent a gépen. Megnyom egy gombot a billentyűn, várja, hogy
kicsöngjön. Kicsöng.

MARKÓ: Kezét csókolom, Markó István vagy...

NÉNI (felveszi, háttérben utcazaj, buszok mennek. Beleordít): Há... HÁLLÓ? HÁLLÓ??

MARKÓ (folytatja): Kezét csókolom, Markó István vagyok az Intrum mundi Zrt.
megbízásából keresem. Tájé...

NÉNI (valamit megnyom a telefonon, pittyen): Ki? Ki az? Jaj, Gyurika? Te vagy az ugye?
Gyuri! Én nem hallak! Nem hallak!

MARKÓ: Nem, nem... (hangosan) Markó István... tájékoztatjuk, hogy a
beszé....

NÉNI (meglepetten): A televízióból?

MARKÓ (egyre idegesebben és hangosabban): Az Intrum Mundi Zrt-től, egy (gondolkodik)
üggyel kapcsolatban.

NÉNI: Ügy? Jáj... milyen ügy? Ügy? Vágó úr milyen ügy?

MARKÓ (próbál fogalmazni): Csak akkor mondhatom el, ha... azonosítja magát.

NÉNI (nem érti): Mit?

MARKÓ (zavarban): Haaa.... Megtetszik mondani, hogy hívják, és....

NÉNI (hadarva): Balázs Jánosné, Erzsike vagyok, halló tessék, Hálló? Hálló?

MARKÓ: De nem. A születési ideje...

NÉNI (kétségbe esetten): Há' nem hallom (visít) NEM HALLOM! Nem tudok segíteni,
(liheg) sajnálom! (lerakja)

MARKÓ (ismét leveszi a headset-et, megint magában): atyaég.

Lapoz. Magában olvasgatja a lapot, alá-alá húz dolgokat. Felveszi a headset-et, kihúzza magát,
klikkel, billentyűt nyom.

MARKÓ: Tájékoztatjuk, hogy a beszélgetést cégünk minőségbiztosítási
okokból rögzíti. Markó István vagyok az Inrtum mundi Zrt.

munkatársa. Tájékoztatjuk, hogy a beszélgetést cégünk minőségbiztosítási okokból rögzíti. Tudunk beszélni?

BÁTTYA (háttérben buszhang): Tudunk, de nem fogunk.

MARKÓ (nem érti a reakciót): És... és... miért nem?

BÁTTYA (hivatalos hangon, kimérten): Mert már az utóbbi évben nagyjából ezerszer elmondtam, mi az álláspontom az Önök cégével kapcsolatban, ismételten kérem Önöket, hallgassák vissza a felvételeket, és ne keressenek többet ezzel.

MARKÓ (hivatalosan): De mi is ezerszer elmagyaráztuk már Önnek, hogy Önnek kell minket megkeresnie személyesen, ha azt akarja, hogy ne hívjuk fel Önt többet.

BÁTTYA: Nézze, egészen biztos, hogy nem fogok elmenni Önökhöz, úgyhogy ha nem tudnak nem hívni, hívjanak nyugodtan, de ugyanezt fogom mondani.

TELEFONOS KISASSZONNYAL SZEMEZNEK EKÖZBEN.

MARKÓ (bizakodóan): Nos, akkor tudunk végre egyezkedni?

BÁTTYA (határozottan): Nem, dehogyis.

MARKÓ (naivan): És miért nem?

BÁTTYA KINYOMJA.

VONALHANG.

II. SZÍN

FERENCIEK TERE BUSZMEGÁLLÓ. BÁTTYA éppen kinyomja a telefont, miközben leszáll a buszról. EGY leszálló LÁNY után néz, ahogy a felszálló FIATALEMBER IS (A FIATALEMBER kezében zacskós szendvics, kávé). Összeütköznek a kávé kishíján kiborul.

BÁTTYA: Úgy van, lökjön föl, borítsa rám a kávéját, bassza meg!

FIATALEMBER (kedvesen nyugtatja): De bátyám, maga jött belém!

BÁTTYA: Mert maga direkt megáll itt az az ajtóban, hogy magába menjenek az emberek! (megigazítja magát, elindul, morog) Az anyja kurva valagát lökdösse, barátom!

BÁTTYA EL.

FIATALEMBER FELSZÁLL.

III. SZÍN

TÖMÖTT BUSZBELSŐ. UTASOK. ELLENŐR FURAKSZIK ELŐRE. LÁNY AZ EGYIK SZÉK TÁMLÁJÁT TÁMASZTJA A LÁBÁVAL HÁTULRÓL. FEJÉN NAGY FÜLHALLGATÓ. KINÉZ AZ ABLAKON.

ELLENŐR (ráförmed): Láb!

A LÁNY NEM HALLJA, NÉZ KI AZ ABLAKON. ELLENŐR MEGBÖKI. LÁNY LEVESZI A FÜLEST.

LÁNY (halkan): So-So-Sorry?

ELLENŐR (hangosan): Láb! A lábad bazmeg. Vegyed le! Nem lábtámasz!

LÁNY NEM ÉRTI ELLENŐR MUTOGAT RÁ. LÁNY LEVESZI.

ELLENŐR (meg tovább, maga elő): Hát nem tudja ez, hol a lába... ezek azt hiszik, mindent lehet nekik... Idejönnek és nem tudnak egyenesen ülni se... nem akarja érteni... nem akarja megérteni, hogy a busz nem lábtámasz!

FIATALEMBER utolsó utolsót harap a szendvicsből. Kávét kortyol rá. MOSOLYOG A JELENETEN.

ELLENŐR: Jegyeket bér... há' jóévtvágyat kívánok!

FIATALEMBER (harap): kösznömszépe'

ELLENŐR: de... de ez tilos! Konkrétan nem szabad.

FIATALEMBER (nyel, pofájába vigyorog): Hát akkor büntessen meg!

ELLENŐR (elgondolkodik): de... de... evésér?

FIATALEMBER (kortyol): hát, én gyakorlatilag zabálok!

ELLENŐR: neem...

FIATALEMBER: de hát, maga csak munkáját végzi, nem? Büntessen meg!

ELLENŐR (belegondol): nem... nem... most megbüntetem, maga... maga felteszi... kiteszi Facebookra... Neeem. Le se szállok a buszról, azt rajtam röhög az egész internet... Nehehem. (Leveszi a karszalagját, leszálláshoz készülődik) Aztán... aztán újság, a rádió, a tévé... aztán kirúgnak... azt még maga lesz itt az áldozat. Nehehem. (A busz megáll az Astoriánál) Egyen csak! Vizontlátás.

ELLENŐR LESZÁLL

IV. SZÍN

BUSZ EL. ELLENŐR ÁLL, nézelődik, csajokat fixál, UTÁNUK FORDUL, rágót vesz be, CSÁMC SOG, megigazítja a kabátját. TELEFONCSÖRGÉS. ELLENŐR FELVESZI.

ELLENŐR (csámcsogva): Igentessék.

MARKÓ: Markó István vagyok az Intrum Mundi Zrt. megbízásából keresem. Tájékoztatjuk, hogy a beszélgetést cégünk minőségbiztosítási okokból rögzíti...

ELLENŐR: Jahhá, nem járulok hozzá!

MARKÓ: mihez?

ELLENŐR: Hogy rögzítsék, ahhoz!

MARKÓ: mmm...miért?

ELLENŐR: Mert!

MARKÓ: (csönd)

ELLENŐR: (csönd)

MARKÓ: Akkor tájé...

ELLENŐR: Mondom, nem járulok...

MARKÓ (közbevág, mérgesen): nade nekem....

ELLENŐR: Le fogom rakni, ha még egy szót szól.

MARKÓ: (csönd)

ELLENŐR: (csönd)

MARKÓ: nézze...

ELLENŐR: jaaaa.... Aaa... (kiabál) viszonthallás' (leteszi, a maga elé tartott telefont). Na ezt kapd be csíragyerek! He, mit, majd még válaszolatok is mi? A kurva anyátokat, azt.

LETESZI ÉS ELTESZI A TELEFON. ÜGYNÖK JELENIK MEG. KINÉZI MAGÁNAK AZ ELLENŐRT. MIRE A BESZÉLGETÉS VÉGET ÉR KÖZELEBB LÉP.

ÜGYNÖK (lazáskodva): Ő... Szia Uram! Naaa.... bocsika... figylejél', egy ilyen gyors piackutatást megengedsz?

BUSZ JÖN.

ELLENŐR (végigméri): A-a-a, azt én csak nagyon-nagyon lassan szeretem... mi? Cukifiú (Kacsint).

ELLENŐR FELSZÁLL.

V. SZÍN

NÉNI KÖZELÍT ÜGYNÖK FELÉ. ÜGYNÖK ODALÉP HOZZÁ.

ÜGYNÖK (vicceskedve): Kezét csókolom a kisasszonynak!

NÉNI (kétségbeesetten): Ez a felszabadulás tér? Hun a metró itt?

ÜGYNÖK (kedvesen): Ha tetszik felelni pár kérdésemre (kacsint), elkísérem!

NÉNI (egyre kétségbeesettebben): Hun a metró itt? Kedveském! Segítsen! Kérem!

KÖZBEN ANYUKA JÖN GYEREKKEL.

ÜGYNÖK (a mappájára mutat): Ezt előbb gyorsan töltsük ki, kezét csókolom!

NÉNI (felháborodva): Nem értem! Én a metrót keresem!

ANYUKA KÖZBELÉP.

ANYUKA (Ügynöknek): Hagyja már békén! Majd én segítek! Hova teszik menni?

NÉNI (mosolyog): Jaj, de kedves, de kedves.... a Keleti pályaudvarra megyek a vonathoz!

ÜGYNÖK EL.

BUSZ JÖN.

ANYUKA: Jöjjön, kedves, ez a busz jó lesz magának is!

FELSZÁLLNAK A BUSZRA.

VI. SZÍN

BUSZBELSŐ. ANYUKA BABAKOCSIVAL MEGÁLL AZ ELSŐBBSÉGI HELYEN. NÉNI A MÖGÖTTE LÉVŐ ÜLÉSRE ÜL, RÁLÁT A GYEREKRE.

NÉNI (a gyerekeknek): Jaj de drága, hát cervusz, cervusz... jaj, hát zutty és indulunk is, igen, becsukódik az ajtó, igen-igen, hú, hát hova megyünk? Jaj, hát hova megyünk? (gyerek mutogat) Igen, bácsi, ott a bácsi... húdemegy' a buszocska, igeé' (Anyukára néz) hát jaj, hát meg kell zabálni ezt a kisleányt!

ANYUKA (mosolyogva): Tomika, fiú.

NÉNI (elhűl): De, de ez leány. De hajas, de a ruhája... piros! (lesajnálóan) De a piros az... az leányszín!

ANYUKA (kicsit feldühödve, de még mindig kedvesen): Jaj, nem, dehogyis, a piros az nem leányszín.

NÉNI (felháborodva): De, igen, a piros... a piros az leányszín... és a haj.... szóke, hosszú(megvető pillantásokkal méregeti a gyereket).
Lánynak öltözteti. Aztán csodálkozik majd, ha közelebb hajol)
ha „más” lesz, tudja (kacsint)... „olyan”...

ANYUKÁNAK elkerekedik a szeme, nem szól, feladja a gyerekekre a sapkát.

NÉNI (felháborodva): Igen. A mi időnkbe’... akkor még más volt! Igen... még fiúnak nevelték a fiúkat (erőszakosan) fiúnak! bizony! (a gyerekekre néz) Nem baj kicsi kincsem (az anyára néz undorral) nagymamádnak biztos több az esze...

A BUSZ MEGÁLL A BLAHA LUJZA TÉREN, ANYUKA visszafojtott dühhel tolja ki a babakocsit (nem néz a NÉNIre), leszállnak.

NÉNI (közben, az utasok felé, fejét csóválva, maga elé dühösen): pirosat... fiúra... ez hülye ez... ez... buzit nevel a gyerekéből... pirosat...

SÖTÉT

VII. SZÍN

POSTA. MUNKAÁLLOMÁSBELSŐ. POSTAI GÉPEK, KASSZA. ÍRÓASZTALNÁL POSTÁS ELHÚZOTT FÜGGÖNYÉL GÉPEL, LEVELEKET, KÉSZPÉNZT, CSEKKEKET PAKOLGAT. AZ ASZTALON KÁVÉ. NYITNI KÉSZÜL. MEGCSÖRREN A TELEFONJA.

MARKÓ (fáradtan, gépiesen): Markó István vagyok az Intrum Mundi Zrt. megbízásából. Tájékoztatjuk, hogy a beszélgetést cégünk minőségbiztosítási okokból rögzíti... (olvassa) Rácz Lajossal beszélek?

POSTÁS (kis gondolkodás után): Nem, én az asszisztense vagyok, miben segíthetek?

MARKÓ (meglepetten): Egy fontos ügyben kell személyesen beszélnem Rácz úrral, tud nekem segíteni?

POSTÁS (megjátszott kedvességgel): Pillanat türelmét kérem, szólok neki!

MARKÓ: Köszönöm!

POSTÁS LETESZI A TELEFONT MAGA MELLÉ, GÉPEL EGY KICSIT, MAJD FELVESZI.

POSTÁS: Rácz úr azt üzeni, hogy nem ér rá ügyekre, azt kéri, pontosítson.

MARKÓ (zavartan) Hát... ez egy fontos ügy, ami csak az Intrum Mundi Zrt-re és rá tartozik.

POSTÁS (fontoskodva) Intrum Mudni? Megkérdezem!

MARKÓ (mit se sejt): Rendben!

POSTÁS Leteszi a telefont maga mellé, megvetően ránéz, belekortyol a kávéba, ízlelgeti, A GÉPÉN NYOMKOD, felveszi.

POSTÁS (ripacsmód sajnálkozva): Nem, nem, nem... sajnós nem ismer se Intrumot se Mundit, sosem hallott ilyenről.

MARKÓ (mérgesen): De, de tudnia kell, hisz hívtuk többször, beszélünk!

POSTÁS (szolgálatkészen): Megkérdezem még egyszer! Jó?

MARKÓ (biztatja): Nagyon kedves!

POSTÁS Leteszi a telefont maga mellé, nagyot krárog, JELSZÓT ÍR BE, DÚDOLGAT.

POSTÁS (határozottan): Azt üzeni, hogy legyen kedves mondja meg a főnökének, hogy ne hívják többször!

MARKÓ: (valamit sejt): Érdekes... nem adja át a telefont neki?

POSTÁS: pillanat (nem teszi le, nagy levegőt vesz, kifújja) Nem, nem kíván Önnel beszélni, üzenetet hagyhat!

MARKÓ (mérgeződik): Kezdem azt hinni, hogy átver engem.

POSTÁS: Nem, Rácz úr tényleg nem tudja, miért zaklatja az Intrum Mundi Zrt. egy ügyvel.

MARKÓ (leesik neki, keménykedve): Maga szerint ez vicces, mi?

POSTÁS (kikéri magának): Nézze ,én csak a munkámat végzem, hagy üzenetet vagy nem?

MARKÓ (sértődötten): Nem, nem hagyok, viszont hallásra, Rácz úr!

POSTÁS LETESZI A TELEFON. ELÉGEDETT MOSOLLYAL ELRENDEZI A MUNKAÁLLOMÁST. NYIT.

VIII. SZÍN

POSTA KÍVÜLRŐL. POSTÁS KINYITJA AZ ABLAKOT. INT A SORBAN ÁLLÓKNAK.

POSTÁS (félhangosan, udvariasan): Ide is lehet!

ANYUKA ODATOLJA A BABAKOCSIT.

POSTÁS (kedvesen, mosolyogva): Kezét csókolom! Miben segíthetek?

ANYUKA: Jó napot kívánok, egy levelet szeretnék átvenni, (hangsúlyozza) doktor Péterffy Ádám néven érkezett, elvileg ide, önökhöz. Itt az értesítő.

POSTÁS (elveszi): Igen, látom. (visszaadja) Meghatalmazást hozott-e az úrtól?

ANYUKA (meglepetten): Meghatalmazást? Milyen meghatalmazást?

POSTÁS (hivatalosan): Sajnos, az ilyen, tértivevényes, ajánlott küldeményeket, mint ez, a csak a címzettől kért, két tanú jelenlétében aláírt meghatalmazással adhatom csak át önnek (végigméri), asszonyom.

ANYUKA (kérőn): De... de... ne csinálja már, a férjemnek jött. Doktor Péterffy Ádámnak. Nem voltunk otthon... nagyon fontos levelet várunk... ennek kell lennie!

1

A GYEREK SÍRVA FAKAD

(idegesen, gyanúsítva) Nagyon kérem, ne szívózzon velem.
(gyerekhez) Jól van kicsikém, mindjárt megyünk, mindjárt megyünk!

POSTÁS (kedves arroganciával): Nézze, asszonyom, igazán sajnálom, de nem tehetek Önért semmit, sajnós engem köt a szabályzat Legyen kedves hazafáradni, és kérni a kedves férjétől, (hangsúlyozza) doktor Péterffy Ádám úrtól egy meghatalmazást, melyet két tanúval aláíratnak, akár a szomszédokkal. (lesajnálóan) Tényleg nem nagy dolog, az interneten rengeteg sablonszöveget talál. Akár kézzel is megíratják. Formaság az egész.

ANYUKA (hisztérikusan bepróbálkozik): Kérem, tegyen kivételt, itt a személyigazolványom (kapkodva előrántja a táskájából a személyigazolványát), látja: Péterffy-Kocsis Melinda, a férjem nevére jött a levél... de az ingatlan, az is közös... tudja... bank...érte...átvehetem...kérem szépen, adja át azt a (hisztériásan) rohadék levelet!

POSTÁS (határozottan): Drága asszonyom, nagyon kérem, értse meg, én elhiszem, hogy a férjének jött a levél, de ettől még nem adhatom oda magának meghatalmazás nélkül. (főlényesen) Nem én találom ki a szabályokat! Ha nem tartom be, engem innen kirúgnak. Érti? Kérem, szíveskedjen ezt tudomásul venni. (kihúzza magát) Más egyebet tehetek Önért? Életbiztosítás? Szerencsejáték? Sorsjegy? Akciós postai megtakarítási csomagjaink érdeklik-e esetleg? Csomag kávé? (gyerekre néz) Csokika?

ANYUKA (jelenetet rendez): Maga ezt élvezi, mi? Hazaküldi... a negyven fokban megdögleni... a terhes anyát... a kisgyerekekkel... mi? Maga nem hallja, ahogy sír? (gyerekhez hajol) Mindjárt megyünk kicsim, mindjárt megyünk! (könnyeivel küszköd) Tessék! Nézze, hogy sír! Most mibe tellene magának odaadni azt a levelet mi? Mibe tellene kivételt tenni? Mi? Semmibe! Csak a rosszindulat beszél magából, igen! Még hülyének is néz maga... nőgyűlölő... maga... kegyetlen állat!

POSTÁS (visszafojtott dühhel): Asszonyom, kérem, nyugodjon le, legyen kedves! Értse meg: sza-bály-zat. Én szívesen odaadnám magának a küldemény, de ez egy postahivatal. Ha megteszem, engem innen kirúgnak. Érti? Ön sem akarná elveszíteni az állását egy értetlen ügyfél miatt! Kérem, vegye ezt tudomásul, nyugodjon le, és hozzon egy meghatalmazást a doktor úrtól.

ANYUKA (könnyes arccal, teátrálisan) Na... ne...na ne jöjjön ezzel! Hogy még én miattam rúgják ki?! Mi? Egy gyerekes.... terhes anyukát nyilvánosan megalázní... a postán? (lehajol a gyerekhez) De nem hagyjuk annyiban! Az én férjem... ügyvéd! Azt hiszi, megússza ennyivel? (a gyerekhez) Gyere, kincsem, menjünk! Nem szeretnek itt minket. A viszont látása, maga utolsó bunkó!

ANYUKA kiviharzik a gyerekekkel.

Közben a sorban a BOLTOS következik. CSEKKFIZETÉS. BOLTOS a csekket POSTÁSNAK NYÚJTJA elveszi, beteszi a gépbe, mondja az összeget, BOLTOS a pénztárcájához nyúl, kiveszi a pénzt, a pultra teszi, POSTÁS elveszi.

POSTÁS: Másvalamit parancsol? Életbiztosítás, akciós postai megtakarítás érdeklí-e?

BOLTOS (vicceskedve): hát igen.. egy kis megtakarítás... az jól jönne...

POSTÁS (a megfelelő fiókhöz nyúl, kihúzza, monoton hangon): Akkor milyen csomagot ajánlhatok önnek, mik az elképzelései?

BOLTOS (visszakozik): jaj...jaj... nem csak vicceltem, tudja...

POSTÁS (komolyan): Nem. Nem értem, most szeretne megtakarítást vagy nem?

BOLTOS: Fú, hát ahogy Ön gondolja, úgy nem, köszönöm.

POSTÁS (nem érti): Miért, Ön hogy gondolja?

BOLTOS: Hát tudja, hogy kapok egy kis megtakarított pénzt (zavarban) ... érti... megtakarítást...

POSTÁS (mint egy hülyéhez): Én pontosan tudom, mi az a megtakarítás és egyáltalán nem így működik ez minálunk...

BOLTOS: Tudom, tudom, csak vicc volt, bocsánat.

POSTÁS (morcosan): Ez egy posta, nem cirkusz! Viszlát! Következő?

IX. SZÍN

BOLTOS kilép a postáról, elindul. Megszólal a telefonja. Ismeretlen számot jelez a kijelző. Tanakodik, hogy felvegye-e. Felveszi.

ÜGYETLEN FIÚ: Őőő (olvassa) tájékoztatjuk, hogy a beszélgetést cégünk minőségbiztosítási okokból rögzíti. (kis csönd) Öhhöm.. khm... Szép... köhmm... Álmos? Urat keresem.

BOLTOS : Vele beszél, miben segíthetek?

ÜGYETLEN FIÚ: (lazáskodva): höÖ... khm. Magának (nyomatékosan) tényleg ez a neve?

BOLTOS: Igen, parancsoljon.

ÜGYETLEN FIÚ: HöÖ... khm. Na, khm. Az Intrum Mundi Zrt. megbízásából keresem, öhm, tudunk beszélni?

BOLTOS: Attól függ miről!

ÜGYETLEN FIÚ: Önnek van egy tcsz... öÖ... ü-ö- ügyeeee... ugye, höhö, khm..hmm...ami még rendezésre vár.

BOLTOS: (szigorúan): Milyen ügy?

ÜGYETLEN FIÚ: Aaaa... fontos ö...ő... nagy-nagyon fontos!

BOLTOS: Oké, hallgatom!

ÜGYETLEN FIÚ (zavarban): Nem, ő... nem mondhatom el önnek a telefonba, nem lehet, ő, ugye... Szép Álmos-sal (visszafojtott röhögéssel) besz-besz-beszélek?

BOLTOS: Igen, parancsoljon!

ÜGYETLEN FIÚ (visszatartja a nevetését): Őőő a kedves anyja nevét és aaaaaa születési idejét elárulná?

BOLTOS (keményen): Nem.

ÜGYETLEN FIÚ (haverkodva): De őő... de akkor ugye megmondhatnám, mivel keresem... na?

BOLTOS: Akkor viszont nem érdekel.

ÜGYETLEN FIÚ: De fontos. Ő... Fontos.

BOLTOS: Jó, ha fontos, akkor fontos.

ÜGYETLEN FIÚ: (Csend)

BOLTOS: (Csend)

ÜGYETLEN FIÚ: (Papírsercegés)

BOLTOS: (Csend)

ÜGYETLEN FIÚ: (Sercegés, suttogás)

BOLTOS: (Csend)

X. SZÍN

FORDUL A SZÍN. AZ ÜGYETLEN FIÚT LÁTJUK MARKÓ TÁRSASÁGÁBAN, MARKÓ ÍRÓASZTALÁNÁL.

ÜGYETLEN FIÚ: Itt... itt...Itt van?

BOLTOS: Itt.

ÜGYETLEN FIÚ: (Csend)

BOLTOS: (Csend)

ÜGYETLEN FIÚ: Hát ó... de nem mondhatom el!

BOLTOS: (sztoikusán): Jó, akkor ne mondja el!

ÜGYETLEN FIÚ: De akkor ilyenkor van az, hogy (megembereli magát) khm... bizony be kell fáradnia az ügyfélszolgálatra!

BOLTOS: Nem fáradok be.

ÜGYETLEN FIÚ: De ha nem, akkor őőő (vicceskedve) baj lesz!

BOLTOS: Akkor baj lesz. Tudok érdemben beszélni valakivel? A felettesével? Mert ez így nagyon gáz!

ÜGYETLEN FIÚ: Őőő...

ÜGYETLEN FIÚ LEKAPJA A FEJÉRŐL A HEADSET-ET TANÁCSZTALANUL NÉZ. MARKÓ MEGNYOM EGY GOMBOT AZ ASZTALÁN. BONTJA A VONALAT. ÜGYETLEN FIÚ ZAVARBAN ÜL.

MARKÓ (betanult hangon, kedvesen nyugtatja): Nagyon szépen köszönöm, hogy befáradt és lefolytatta a próbabeszélgetést. Döntésünkről két munkanapon belül, telefonon értesítjük.

ÜGYETLEN FIÚ (hebeg-habog): Én... ha... esetleg.

MARKÓ (mímelt kedvességgel): Igen, esetleg? Parancsoljon!

ÜGYETLEN FIÚ: Ha esetleg még egyszer újra megpróbálkozhatnék...? Egy könnyebb...

MARKÓ (határozottan): Nem, köszönjük szépen, eleget láttam, a kollégákkal kielemezzük majd a rögzített beszélgetést, és eldöntjük, hogy cégünk igényt tart-e a munkaerőre.

ÜGYETLEN FIÚ: De hát, hallotta, mekkora parasztköcsög volt már a csávó. Nemár' hogy egy ilyen miatt ne vegyen fel!

MARKÓ: Nézze, legyen kedves....

ÜGYETLEN FIÚ: Hát nekem pedig a tesóm azt mondta, hogy innen már nem fognak szívózni velem. De maga... direkt hívta fel ezt a seggfejet...

MARKÓ: Legyen kedves kifáradni Retkes úr! Két munkanapon belül értesítjük.

ÜGYETLEN FIÚ (felpattan): Akkor meg minek hívnak ide, ha úgylis tudják, hogy nem kellek? Hm? Tudom én, hogy megy ez... (fogja a nagy túratáskáját, maga elé) már rég megvan, melyik csókos kis gecit veszi fel... na a viszontlátás! (Maga elé) seggfej!

ÜGYETLEN FIÚ KIMEGY, BECSAPJA MAGA MÖGÖTT AZ IRODAAJTÓT. MARKÓ FÚJ EGYET. LAPOKAT RENDEZ, KÖZBEN TELEFONOS KISASSZONNYAL KACSINAT ÖSSZE, AKI MÉREGETI, BÓLOGAT, MOSOLYOG. EGY KORTY KÁVÉ UTÁN TELEFONÁLÁSBA KEZD.

MARKÓ: Markó István vagyok, az Intrum Mudi Kft. munkatársa. Tájékoztatjuk, hogy a beszélgetést cégünk minőségbiztosítási okokból rögzíti... Ön Katona Bálint?

TAXIS: (autózás hang, rádióhang, rövid csend)
Hát ugye, mihez képest?

MARKÓ (zavarban): Ömm tessék?

TAXIS (határozottan): Mondom mihez képest?

MARKÓ: Mit mihez képest, ne haragudjon... de nem értem.

TAXIS (nevetve): Akkor mindegy... a viszont...

MARKÓ (kérdőre vonja): Ön most viccel?

TAXIS (nyugodtan): Nem, Ön viccel.

MARKÓ (határozottan): Ez nem vicc! Egy nagyon komoly dologgal kapcsolatban keresem Katona Bálint urat!

TAXIS: Rossz neki.

MARKÓ: De maga az, nem?

TAXIS: De.

MARKÓ (gúnyosan): Akkor nagyon humoros, hogy letagadja magát kapásból!

TAXIS (hülyére veszi): Mondtam én, hogy „hallo nem vagyok Katona Bálint”? Mert nem mondtam!

MARKÓ (tényleg megkérdezi): Most akkor maga az vagy nem?

TAXIS: Mihez képest?

MARKÓ (kiborul): Na, hagyja ezt azonnal abba, válaszoljon igennel vagy nemmel!

TAXIS: (nyugodtan): Jó

MARKÓ: (Csend)

TAXIS: (Csend)

MARKÓ: Itt van?

TAXIS: Nem.

MARKÓ (teljesen kész): Na, idefigyeljen humorzsák, nagy bajban van, úgyhogy ne gúnyolódjon, hanem mondja meg világosan, hogy az akivel most beszélek, az Katona Bálint-e?

TAXIS (flegmán): Azzal kezdtem.

MARKÓ: Mivel?

TAXIS: Hogy bemutatkoztam, ahogy maga is, most jön az, hogy, elmondja, mit szeretne tőlem!

MARKÓ (nem enged a negyvennyolcból): Először is azt, hogy azonosítsa végre magát!

TAXIS: Oké, mivel?

MARKÓ: Ön Katona Bálint?

TAXIS: Mihez képest?

MARKÓ (még mindig nem kapcsol): Na jó, akkor ha ön szerint ez vicces, én ugyan nem beszélek tovább magával, szóval emberelje meg magát, vagy lerakom!

TAXIS (kiröhögi): Nézze, fel se kellett volna hívjon, szóval tegye le nyugodtan!

MARKÓ (hivatalos hangon): De nekem azonosítanom kell magát!

TAXIS (biztatja): Akkor gyerünk!

MARKÓ (minden meggyőző erejét összeszedve): Utoljára felteszem a kérdést: Ön Katona Bálint?

TAXIS: (mintha tényleg komoly kérdés volna): Nézze mi-hez-ké-pest?

MARKÓ (visszafojtott de őszinte dühhel): Na jó, akkor tudja mit, nem szarak... khm... szórakozom magával, hanem jogi útra tereltetem az ügyet!

TAXIS: Tereltesse ahova akarja!

MARKÓ (majd felrobban): Azt ku.... hmkn nagyon meg fogja bánni! És... és... itt én most segíteni akartam magán... de ha nem hagyja... legyen, ahogyan akarja a viszont hallás...

XI. SZÍN

A TAXIST ÉPPEN A BESZÉLGETÉS VÉGÉN LÁTJUK MEGÁLLNI EGY IRODAHÁZ ELŐTT, AHOL AZ ÜGYETLEN FIÚ VÁRJA NAGY TÚRATÁSKÁVAL.

TAXIS (szórakozottan): Na, jó napot az úrnak! Na, mi van, hozza az egész irodát magával? Höhö? Mi? A gépeket? A nyomtatót? Höhö.

ÜGYETLEN FIÚ (feldúlt, nem veszi a lapot, halkán): Jó napot.

TAXIS (maga elé): Hejjj-hejj de szomorúak vagyunk.. (hangosan) hehe... felmondott a titkárnő? Höhö. Na, dobjad be nyugodtan hátra (a táskára mutat), azt pattanj be előre!

A TÁSKA A HÁTSÓ ÜLÉSRE KERÜL BEÜLNEK A TAXIBA. TAXIBELSŐ.

TAXIS (vicceskedve): Na, hol ássuk el a hölgyet? Mi? Hehe. A Margitsziget? Hehe. Csepel? (nevet)

ÜGYETLEN FIÚ (savanyúan): Kelenföldre megyek.

TAXIS (nem veszi észre magát): Ja, jól van, hehe, jól van.

A TAXI ELINDUL. TAXIS TÖBB SZÜNETET TART A MONOLÓGJA KÖZÖTT, ÜGYETLEN FIÚ SZÓ NÉLKÜL BÁMUL KI AZ ABLAKON.

TAXIS: Ezt a kurva meleget. Hát basszameg. Hát nem? Hát mit szólsz hozzá?

Hát nem meg kell döglenni? Én nem is értem, bazmeg, húsz éve taxizom, de ennyire kurva meleg még nem volt. Nem tudom, hogy te hogy látod, öreg, de szerintem ez nem véletlen. Bizony, nem véletlen!

Itt „valakik” direkt szórakoznak az időjárással.

(ÜGYETLEN FIÚRA NÉZ) Tudod, „a valakik” (az orrára mutat). Tudod... a faszom légkondik. Vágod. Kell, hogy kurva meleg legyen, különben ki a fasz venné meg ezt a sok légkondit. Tudod, mennyi áramot zabálnak ezek? Hm? Nekünk is van. Most vettem. Egy kurva vagyon volt. Alig lehetett beszerezni, hogy basszák meg. De az asszonymnak melege van. Érted. Melege van. Hát mondom neki: anyukám, nem baszol, hogy nyáron meleg van. Szard is le mindjárt, hogy én meg itt cseszem az egeret ebben a kurva taxiban a nap 12

órájában. Ja. Itt is kurva hideg van biztos. (felnevet, majd komolyan)
Nincs benne légkondi egyébként. Bocs. Kurva drága a benzin.
Meg nem kötelező... bár, még kitalálják nekem a végén, hogy ezt is
bele kell tenni. Mert a kurva utasnak semmi nem jó.
(ÜGYETLEN FIÚRA néz) Jó, nem te, te jó gyerek vagy. De a többség.
Érted, a seggét azt hiszi, ki kell nyalnom... Jó ebből élünk persze, de
azért kurvára elég legyen már... Pár éve ez az átfestés faszág, ilyen
engedély, olyan papír... Bazmeg lassan a kurva istennek is fizetni kell,
hogy az ember dolgozhasson... érted, hogy dolgozhasson. Hülye
gecik ezek bazmeg... mind. Mindegy nekem melyik oldalon állnak
ezek a faszszopó idióták. Mit kellett ezeknek dolgozni életükben,
nem? Mit tudják ők, milyen az a munka? Mi? Milyen az, amikor
elindulnak otthonról...(elgondolkodik) otthon... Már akinek van
tisztességes otthona, ugye... Hát nekem már olyanom sincs... Érted,
reggel mikor elindulok, az asszony még alszik... A faszt alszik,
csak játssza, hogy rám se kelljen nézni. A légkondi, az meg kell
bassza meg. Mert otthon dolgozik. Ilyen jogi tanácsadó vagy mi a
faszom... telefonálgat meg tele van a lakás ilyen geci monitorokkal.
Láttál már ilyent? (nevet) Nem elég neki, egy. Rögtön kettőt dug a
kurva laptopjára... érted. Kerülgetem a kurva monitorjait a
lakásban... aztán csak a lányomtól kapok puszit mielőtt elindulok. Az
bezzeg imád! Nyolc éves. Tiszta anyja... annyi különbséggel, hogy ő
még szeret. Na nem ezért, én sem szeretem már az asszonyt. (nevet)
Nehem. Na. Rég nem megy ez már... érted... az... pedig a
második... ja... a második... Tudod, hogy van ez, csak a gyerek
legyen meg, aztán ha megvan, mintha nem is lenne hirtelen farka az
embernek... érted... mintha bent hagyta volna... (hosszan
gondolkodik) Meg ilyeneket mond, hogy „apu”. Így szólít. De
mondom neki, nem vagyok az apád bazmeg. Ez rájön a szájára
mindig, mi... más meg nem... huuu de nem ám. Vagy öt éve semmi.
Érted bazmeg? Semmi. Hát a saját feleségem... azt semmi... érted...
ennyi. (hosszan gondolkodik) De mindnek ez kell: ennyi vagy. Csináld
föl, legyen meg a gyerek, legyen ház, ha lehet akkor Budán,
meg legyen benn a Merci a garázsban... azt jónapot... Akkor aztán
már csak egy légkondi kell, hogy dolgozni tudjon... Hehe... azt
szevasz... Ennyi... Mind ilyen... de én már megszoktam. De tudod,
leszarom... Hát férfiak vagyunk vagy mi. Nem? ... Te bazmeg, de
hova is megyünk? Ja... Kelenföld... Ja (kis szünet) De mire való az
internet, nem?... Rosszlányok.hu... Hú bazmeg, na az igen. Ott olyant
kapsz... 15-ért... érted. A lakásán fogad, ilyen szolid kis garzon, a
belyárosban. Érted. Ha kéred üdítővel vagy sörrel vár. Apám! 15-ért
előtte utána lezuhanyzol... Egy óra-két óra... attól függ. Érted. aztán
már szebb a világ... Erika 25. Bazmeg. Azzal mindent lehet. Érted.
Hát komolyan nézz utána, ha jót akarsz magadnak... ja ez van... de
nem... a faszom akar válni. Hogy ezt is elvigye, amim van. Az autót?
Nem. ... Meg... a szegény gyereket nagyon megviselné, azt meg
azért csak nem akarom (meghatottan nyel). Ő a mindenem. Jaj,
nagyon szép lány. Meg okos is. Mondom tiszta anyja. Csak ő még
szeret... hát ez meg mi a kettébaszott faszt csinál. Bazmeg!

(kiordítja a BICIKLISRE) Mi a jó kurva anyádat csinálsz csíragyereket!

Anyádba vágjál be, bassza meg, ne élém! Nem látod, hogy piros a lámpa, mi? Zöldgeci! (ÜGYETLEN FIÚNAK) Mi a faszt képzelnek ezek magukról... faszom... menjen a járdán, bassza meg, érted, elbaszom, mert élém vág, mert nem ismeri a kreszt a kisköcsöggurvaanyja, apuci vett neki fényes bicajt azt engem sittelnek le a gecibe! (BICIKLIS mellé áll, kiordít) mi a kurva istent csinálsz, bazmegköcsög! Nem látod, hogy piros a lámpa, kistetü?

BICIKLIS Na, jó vagy papa! Über király. Mi? Érted bazmeg! Szálljál ki, aztán itt keménykedjél. Puhafaszú taxisgeci!

TAXIS Hogy a kurvaanyádat bassza teherbe! Mit pofázol te nekem, köcsög?

BICIKLIS Zölded van öreg, húzzál csak jobbra a picsába!

TAXI EL.

BICIKLIS LEÁLL A JÁRDÁRA. MEGFORDÍTJA A KAMERÁT A FEJÉN. FACEBOOK ÉLŐ. KÉT NÉZŐ. HALKAN A SZOMSZÉDOK ZENÉJE INDUL.

BICIKLIS: Na tessék, már megint nem azt hiszi neki van igaza? Pedig láttatok, szabályosan jöttem balról a sávomba. Ezek azt hiszik, hogy övék az út. Főleg a taxis. Az, lehúzni a külföldit, pörgetni az órát, meg szennyezni a környezetet azt lehet. De rohadtul fel tudom húzni magamat ezen. Bocsi. Na. Mindegy. A lényeg: közlekedjünk mindig szabályosan, nehogy ezeknek a patkányoknak legyen igaza. Ezért csináltam meg, majd nézzétek meg a blogomon, hogy minden közlekedési helyzetben mit kell csinálni. Fent van. Nézzétek meg. Tájékoztatók! Járatok biciklivel. Én most kiszállok, fújok egyet. Horváth Attila „atesz” voltam, ez pedig a citybicaj.hu blog – a város bicajon. Sziasztok!

A BICIKLIS KINYOMJA A TELEFONON AZ ÉLŐT. ÜZENETET KAP. FELCSILLAN A SZEME. KÖRÜL NÉZ, A TÁVOLBAN MEGLÁT VALAMIT. A JÁRDÁN INDUL EL. A KAMERA KÉPÉBŐL LÁTJUK AHOGY A GYALOGOSOK MÉLTATLANKODVA KITÉRNEK ELŐLE. MEGÁLL A BOLT ELŐTT. BEMEGY A BOLTBA.

XII. SZÍN

KISBOLTBELSŐ. PIROS POLCOK. BICIKLIS NÉZELŐDIK.

BICIKLIS (foghegyről): Elnézéstbocsi', nem tudod, hogy az óvszereket hol találom?

BOLTOS SRÁC: Nade Uram, ez egy CBA.

BICIKLIS ÉRTETLENKEDVE EL.

KUTYÁS NŐ JÖN, EGYIK KEZÉBEN KIS SZŐRŐS KUTYA, A MÁSIKBAN ÉTELES DOBOZ. HÁTTÉRBE PÁR.

KUTYÁS NŐ (foghegyről): Szia, bocsika, egy zacskótok van véletlenül?

BOLTOS SRÁC (végig méri, flegmán): azt mi az a zacskó?

KUTYÁS NŐ: Hát tudod. Ilyen ekkora (mutatja mekkora) műanyag izé, amibe ilyen dolgokat lehet tenni.

BOLTOS SRÁC: Az nem zacskó, abba a kifliket szoktuk tenni, amire maga gondol, az a reklámtasak.

KUTYÁS NŐ: Akkor bocsánat, egy reklámtasakot kérek.

BOLTOS SRÁC: Jó, de akkor tessék szíves lenni eldönteni, hogy kicsit szeretne vagy nagyot!

KUTYÁS NŐ: A kicsi elég lesz.

BOLTOS SRÁC (kioktatja): Akkor mit?

KUTYÁS NŐ: Akkor egy kicsi reklámtasakot légy szíves.

BOLTOS SRÁC: Na, tetszik látni, hogy megy ez! (letépi) 20 Ft lesz!

SÖTÉT

XIII. SZÍN

ÜGYETLEN FIÚ ÉRKEZIK. LIHEG. LEÜL EGY ÜRES HELYRE. KÉSŐBB A VONAT IS ELINDUL, NÉNI VONSZOLJA BE MAGÁT A KABINBA. ÜGYETLEN FIÚ MELLÉ ÜL. HÁTTÉRBE ZENE, FIATALOK ZSIVONGNAK.

NÉNI (maga elé): Borzasztó. A sok fiatal. Hova megy ez a sok fiatal? Rongálják csak a vonatot. A szép vonatot. Mi? Mekkora táskája van, magának. E! ide se férek. E! Jaj, ez a zsvivongás... Borzasztó... Hova megy maga? Mi?

ÜGYETLEN FIÚ: Sopronba, VOLT fesztiválra.

NÉNI: Borfesztivál?

ÜGYETLEN FIÚ: (motyóját szorongatva): Nem, VOLT.

NÉNI:(fölköszően): Vót'... Ilyen nem vót'... nálunk. Meg internet se vót', tévé se azt mégse mentünk sehova... Borzasztó... Azt hittem má' vót'... fiatalok... de mit csinálnak ezek ott, mi? Vót-vót'... maga is oda megy! Mi? A vótra'!... Azt hun alszik? Mi? A Fődön'?!

ÜGYETLEN FIÚ (megszeppeven) Sátorban.

NÉNI: Sátorba'... sátorba alszik ez mind?

ÜGYETLEN FIÚ: (elfordul): biztos.

NÉNI: Vagy a fődön'... Biztos a fődön'.. Borszasztó... Vót'... (hosszan gondolkodik) Sátor... Az drága... A sátor... Honnan van magának sátorra pénze, mi? Meg a vót' jegyre? (mérgeesen) Honnan van ezeknek mind pénzük' sátorra? Meg drogra? Hm? Vót'. Internet...drog... meg vót'. (egyre dühösebben) Nem tudják ezek. Nem neveték' ezeket meg. Hülyegyerek. Vót'. Honnan van pénzük ezeknek mi? (rájön) kűfődiek', biztos kűfődiek'. Azoknak van pénzük', (duzzogva) a kűfődieknek'. Vagy kint dolgoznak a szüleik (morogva) a hazaárulók... (bekattan neki) Vót' maga katona? Nem vót' mi? (röhög) há' biztos nem vót'... (mérgeesen) Az kéne, újra. Katonáság, Ott megtanúnák'. Ott megtanúnád'! Kölyök! Vót... (szétnéz) a kurvák... (már kezd vérben forogni a szeme, halk dühhel) Mocskos kurvák! Nézze meg ezeket: kurvák! Ne is legyen gyereke az ilyen kurváknak... (hosszas csend) Vót... Munkanapon! (elszörnyed) Munkanapon! Vót'! Amíg más meg dógozik'! (Rátámad a srácra) mé' nem dógozik', mi? Munkanap van! Dógozzon'! Vót' van, a munka az meg nincs, mi? Munka az nem, mi? (Nagyon dühösen) kurvázás meg drogozás igen! Mi? Megy kurvázni a vótra' mi? Mi? Válaszolj!!! Kurvázol, mi? Tanúszté' biztos... a pénzünk'... most meg kurvázol! Mi? Drogot zedsz, mi? A pénzünk'! Válaszolj te!

ÜGYETLEN FIÚ SZŐ NÉLKÜL FOGJA A CUCCAIT ÉS ELINDUL HÁTRA

NÉNI: Ki mondta hogy, feláhatsz' mi? Tiszteletlen az idősekkel!!! Kurvázik! Drogot szed! A szar! Ezé tartunk itt! De majd meglátod (kinéz a közönségre, körbe néz) majd meglátjátok!

XIV. SZÍN

FORDUL A SZÍN, ÜGYETLEN FIÚ A MÁSIK VAGONBAN KERES HELYET. VIRÁGOS ÉS KUTYÁS MELLÉ ÜL LE. VIRÁGOS A KUTYÁT NÉZI MEREDTEN. A KUTYA HIRTELEN FELUGAT AZ ÜGYETLEN FIÚRA MOROG.

VIRÁGOS: Nézze, ne haragudjon, allergiás vagyok a kutyákra!

KUTYÁS NŐ (fintorogva méregeti, foghegyről): A virágokra azokra meg nem, igaz?

VIRÁGOS (dühösen): Nem, képzelje, csak a kutyákra... tehetek róla? Amúgy meg így nem is szállíthatná az ebet! Nem szabályos!

KUTYÁS NŐ (tényszerű): Teljesen megfelel a MÁV utazási szabályainak (a kutyának) van jegyünk is, igaaaz'?

VIRÁGOS (kioktatja): És a póráz? Ha? Szájkosár hol van? Ha?

KUTYÁS NŐ: Zsuzsika, nem harap!

ÜGYETLEN FIÚ (csóválja a fejét): A szabály az szabály.

KUTYÁS NŐ (túlerővel szemben): Jól van jól, elég! Elég a kioktatásból (előveszi a szájkosarat, remegő hangon), szegény kiskutya, szegény. Bántják, csak bántják ezek a csúnya, rossz emberek. Jól van (felkerül a kosár) ...kis csönd... na na így jobb? Hogy szenved ez a drága állat? Mi? Így jobb? Mi? Jó nézni maguknak? Mi? (Kutyának) gonoszok, ugye... (pár perc múlva) nem bírom nézni... nem bírom (leveszi)!

VIRÁGOS (odaböki): A kosár marad, vagy szólok a kalauznak!

KUTYÁS (kiakad): Maga...maga nem is a kutyákra, maga az emberekre allergiás!

VIRÁGOS (elfordul): Csak az ilyenekre, mint maga! (halkan) Az ilyen simlisek elől mennek nyugatra a fiatalok... (elhúzta a táskáját is).

KUTYÁS (elfordul ő is): Szerintem meg pont a magafélék elől... mit képzels... (elfordítja a kutya fejét).

JEGYKEZELŐ LÉP A KOCSIBA.

JEGYKEZELŐ (seriffesen): Új felszállók menetjegyét kérem ellenőrzésre felmutatni.

NÉMA JÁTÉKBAN LASSÍTOTT FELVÉTELBEN KERESI A JEGYÉT A KÜLÖNBÖZŐ GENERÁCIÓK A MAGUK MÓDJÁN. AZ ÜGYETLEN FIÚT ÁLLÍTJA MEG ELŐSZÖR MENET KÖZBEN. LAZÁN ELŐKAPJA A JEGYET A FARZSEBÉBŐL, KÖZBEN A KALAUZRA FINTOROG, A JEGYKEZELŐ VÉGIGMEGY A VAGONON. KEZEK NYÚLNAK, MUTATJÁK A JEGYET, FOROG A TOLL, KALAUZ MINT EGY ÚR KÖZELÍT. KUTYÁS NŐ FELADJA A KUTYÁRA SZÁJKOSARAT, KÍNOS PILLANTÁSOKAT VET VIRÁGOSRA, FEGYELMEZETLEN VÁRJA A KALAUZT. NÉNI A GYORS ROHAMBAN ELŐKAPART VÖRÖS SZEMÉLYIGAZOLVÁNYÁT MAGÁT KIHÚZVA, RETTEGVE MUTATJA AZ IRATOT. ÜGYETLEN FIÚ GYŰRÖTT JEGYET VESZ ELŐ A ZSEBÉBŐL.

VIRÁGOS (lazán a JEGYKEZELŐRE néz, a mobilját mutatja): Online jegy.
JEGYKEZELŐ (értetlenkedve): Parancsol, hölgyem?
VIRÁGOS (kötekedve): Az én jegyem Online.
JEGYKEZELŐ (meglepetten): micsoda?
VIRÁGOS: Azt magának pontosan tudnia kell. Új, tegnaptól lehet. Megvettem a jegyet Online. Tessék, nézze, ott van.
JEGYKEZELŐ (mogorván): Látom, de ezt mégis hogy a fenébe érvényesítem én?

KÖRÜLNÉZ, ÖSSZEKACSINT A KUTYÁS NŐVEL

Mi?

VIRÁGOS: Hát azt magának kell tudnia.
JEGYKEZELŐ: Hát én azt most nem tudom.
VIRÁGOS: És én bajom?
JEGYKEZELŐ: Hát igazán kinyomtathatta volna.
VIRÁGOS: A honlapon ott van, hogy nem szükséges. Nem. Maguk így eladták.
Én kifizettem a jegyem, ne mondja itt nekem, hát itt van, tessék, nézze!
JEGYKEZELŐ (meglepetten): Jól van, hölgyem, jól van, nyugalom. Megkérdezem a központot.

ELŐKERES EGY FÜZETET, SZOLGÁLATI TELEFONJÁÉRT NYÚL, TÁRCSÁZZA, FELVESZIK. A TELEFONOS KISASSZONYT TELEFONON HALLJUK.

JEGYKEZELŐ: Szia! Tót Elvira vagyok a S10-es Győri személyről. Nő. Online jegy.
Mit csinálok?

TELEFONOS KISASSZONY (gépiesen): Jó napot kívánok, Ön a Data Sales Systems Hungary Zrt. szoftverüzemeltetési osztályának telefonos információs vonalát hívta. Aradi Tímea vagyok. Tájékoztatom, hogy a hívást cégünk minőségbiztosítási okokból rögzíti. Az adatok tárolásával kapcsolatos információkért, a datasalesystemshungary.hu per az adatok tarolasa es megorzese oldalon tájékozódhat. Miben segíthetek az úrnak?

JEGYKEZELŐ: Szia! Tóth Elvira, S10-es Győri személyről. Online jegy. Mit csinálok?

TELEFONOS KISASSZONY: Jó napot kívánok. Legyen kedves pontosítsa a problémát.

JEGYKEZELŐ (türelmetlenkedve): Kislány, itt vagyok a vonaton, egy nő online vett jegyet, mutogatja itt nekem a telefonját. Hogy az életbe érvényesítem én ezt?

TELEFONOS KISASSZONY: Lát KJÚÁR kódot (QR kód) a jegyvásárlást visszaigazoló dokumentumon?

JEGYKEZELŐ: Mér' maga szerint látom? Hogy néz ki?

TELEFONOS KISASSZONY: Mint egy vonalkód, csak kockás.

JEGYKEZELŐ: Ne szórakozzon velem. Mit látok?

TELEFONOS KISASSZONY: Egy Kjúárkódot a jegyvásárlást visszaigazoló e-mail alján.

JEGYKEZELŐ: (kiszól virágosnak): Ilyen, izé, ilyen, vonalkód' van?

VIRÁGOS: Honnan tudjam? Maga a kalauz. Van rajta?

JEGYKEZELŐ (telefonba): Megnézem. (Virágosnak) Mutassa!

VIRÁGOS: Tessék, hát nézze!

JEGYKEZELŐ (telefonba): Ilyen fekete izék össze-vissza?

TELEFONOS KISASSZONY: Egy nagyobb négyzetben?

JEGYKEZELŐ: Igen.

TELEFONOS KISASSZONY: Rendben, most tartsa a KJÚÁR rídert a kódra, és nyomja meg a sárga gombot.

JEGYKEZELŐ (kétségbeesve): A mimet? A hova?

TELEFONOS KISASSZONY: Nézze, Ön, ha minden igaz két héttel ezelőtt részt kellett, hogy vegyen egy továbbképzésen, melynek kertében technikus kollégáink közreműködésével elsajátították, a MÁV számára beszerelt új menetjegyérvényesítő hálózat eszközeinek pontos használatát.

JEGYKEZELŐ: Ja, erre a lógó szarra gondolsz itt a táskán?

TELEFONOS KISASSZONY: Legyen kedves a beszélgetés során kerülni az efféle szavak használatát. Igen a táskához tartozó, szerelt KJÚÁR ríderről van szó, igen.

JEGYKEZELŐ: És mi a fészkes, keserves, szentséges atyaúristent kell most nekem csinálom ezzel az izéval?

TELEFONOS KISASSZONY: Ahogy mondtam, legyen kedves, az eszközt tartsa a menetjegy visszaigazoló e-mailben található kjúárkód fölé, és nyomja meg a sárga gobot.

JEGYKEZELŐ: És akkor mit csinál.

TELEFONOS KISASSZONY: Érvényesíti a kedves utas menetjegyét.

JEGYKEZELŐ: De ráírni valamit nem kell?

TELEFONOS KISASSZONY: Az online vásárolt jegyek előnye, hogy (levegőt vesz, betanult szöveg) az utasnak nem szükséges kinyomtatnia a menetjegyet, hiszen az utas választhat, hogy kinyomtatja-e vagy egy arra alkalmas készülék képernyőjén mutatja be ellenőrzéskor. Így cégünk, a Data Sales Systems Hungary Zrt. nemcsak időt spórol a Magyar Államvasutak utasainak, hanem egyúttal hatékony megoldást kínál a menetjegyek nyomtatásából származó környezeti kár csökkentésére.

JEGYKEZELŐ: Vagyis nem kell?

TELEFONOS KISASSZONY: Nem.

JEGYKEZELŐ INT A VIRÁGOSNAK, VIRÁGOS ODATARTJA A TELEFONT, JEGYKEZELŐ A KÉSZÜLÉK FÖLÉ TARTJA A TÁSKÁHOZ CSATOLT ESZKÖZT. NEM TÖRTÉNIK SEMMI.

JEGYKEZELŐ: Föle van tartva, de nem pittyen.

TELEFONOS KISASSZONY: Nyomja meg a sárga gombot a készülék oldalán.

JEGYKEZELŐ (a VIRÁGOSNAK): Meg kő' nyomni az oldalán!

VIRÁGOS MEGNYOMJA A TELEFON OLDALÁT

JEGYKEZELŐ: Megnyomtuk. Nem pittyen.

TELEFONOS KISASSZONY: Győződjön meg róla, hogy a készülék megfelelően van-e hozzácsatlakoztatva a menetjegynyomtató táskához.

JEGYKEZELŐ: Azt mégis hogyan látom?

TELEFONOS KISASSZONY: Be van-e dugva?

JEGYKEZELŐ: Ja, be van dugva. Ja, melyik gomb?

TELEFONOS KISASSZONY: A sárga a készülék oldalán.

JEGYKEZELŐ: Mámint' ezen a szaron a kezemben?

TELEFONOS KISASSZONY: Igen.

JEGYKEZELŐ: Na, pittyent. Én most?

TELEFONOS KISASSZONY: Sikeresen Érvényesítette az utas jegyét.

JEGYKEZELŐ: Hálelúja! Köszönöm szépen kislány! A viszont hallásra. (az utasoknak) jó utat kívánok.

JEGYKEZELŐ BELÉP A VONAT WC-BE. PÁR PILLANAT MÚLVA TELEFONCSÖRGÉST HALLUNK.

XV. SZÍN

JEGYKEZELŐT LÁTJUK A VONAT WC-N.

MARKÓ (hadar): Jó napot kívánok, Markó István vagyok, az Intrum Mundi Zrt. megbízásából keresem. Tájékoztatjuk, hogy a beszélgetést cégünk minőségbiztosítási okokból rögzíti...

JEGYKEZELŐ: Sajnálom, nem a...

MARKÓ (ingerülten): Most én beszélek.

JEGYKEZELŐ: Hogy mit?

MARKÓ: Én beszélek. Legutóbb nem hagyta végig mondani, amit akartam...

JEGYKEZELŐ: Már ne haragudjon, de hogy jön ahhoz, hogy lekussol...

MARKÓ (határozottan): Önnek cégünk felé tartozása van melyet a mai napig nem rendezett többszöri hivatalos...

JEGYKEZELŐ: Téved.

MARKÓ: Nem. Ön Tóth Elvira, nem igaz?

JEGYKEZELŐ: De. Apropó, ha szabad megkérdezni, honnan van meg a telefonszámom?

MARKÓ: Ez olcsó trükk, kedves Elvira! Nagyon olcsó trükk!

JEGYKEZELŐ: Mi?

MARKÓ: Tudja azt maga.

JEGYKEZELŐ: De nem, kérem tájékoztasson, honnan van meg az én telefonszámom önnek, és pontosan mit akar tőlem.

MARKÓ: Azt nagyon jól tudja a múlt héten küldött levelünk...

JEGYKEZELŐ: De egyetlen levelet nem küldtek még nekem.

MARKÓ: De.

JEGYKEZELŐ: Nem.

MARKÓ: De.

JEGYKEZELŐ: Nem.

MARKÓ: Nézze, ezzel csak raboljuk egymás idejét, ha nem intézi el öt napon belül, jogi útra tereljük.

JEGYKEZELŐ: Engem?

MARKÓ: Nem, az ügyét.

JEGYKEZELŐ: Milyen ügy?

XVI. SZÍN

FORDUL A SZÍN. MARKÓ IRODÁJÁT LÁTJUK.

MARKÓ: Jó, hagyjuk ezt abba. Jövőhét végéig jelenjen meg ügyfélszolgálatunkon, ott tájékozódhat és rendezheti a tartozását jogi következmények nélkül. A viszont hallásra.

LERAKJA. A TELEFONT. LEVESZI A HEADSET-ET. AZ ÓRÁN 15:30. FÁRADT. FELÁLL, FÚJ EGYET. MEGSZÓLAL A CÉGES TELEFON. HEADSET-BE

MARKÓ: Igen, tessék, Markó István vagyok az Intrum Mundi Zrt. képv...

TELEFONOS KISASSZONY: Szia, Timi. Data sales... szomszédasztal. Hehe.

MARKÓ: Ömm szia, milyen ügyben segíthetek a „kisasszonynak” hehe.

TELEFONOS KISASSZONY: Hááááát. Te mikor szoktál itt végezni?

MARKÓ: Négy és öt között. Te? Öt után, gondolom.

TELEFONOS KISASSZONY: Igeeeen. És mit csinálsz este?

MARKÓ: Húh, hát... gondoltam... hogy... egy. Khm. Szívesen innék el egy egy üveg bort egy kedves ügyféllel, ha érti a kisasszony, hogy mire gondolok (átles, kacsint)

TELEFONOS KISASSZONY(visszakacsint): Hát... és... ki lesz a szerencsés.

MARKÓ (kissé zavarban): Gratulálunk, Ön ma a 100. betelefonálónk! Nyereménye egy exkluzív vacsora az Intrum Mundi Zrt. tartozáskezelő divíziójának a diszpécsterszolgáltatásért felelős junior accountjával. Nyereményét ma este nyolc órakor, a Marek József utca 22.-es szám alatt veheti át.

TELEFONOS KISASSZONY: Óh, hát köszönöm. Nagyon boldog vagyok, és egyben köszönöm a részletes tájékoztatást. Hányas kapucsengő alatt vehetem át eme értékes nyereményt?

MARKÓ (nyel): 28-as.

TELEFONOS KISASSZONY: Ó, hát ebben az esetben, kérem, írjon fel az úr a víájpí listára, 9 óra felé érkezem. Pááááá!

SÖTÉT. GYORSÍTOTT FELVÉTEL-SZERŰEN ELTELIK AZ IDŐ, MAKRÓT LÁTJUK TELEFONT KAPKODNI, AZ UTOLSÓVAL NAGYON HOSSZAN BESZÉL, AZ ÓRA 16:10-KOR ÁLL MEG, AMIKOR BEFEJEZI, ÖSSZESZEDI A DOLGAIT LELÉP.

XVII. SZÍN

BEVÁSÁRLÓKÖZPONT. HATALMAS SOROK A KASSZÁKNÁL. MARKÓT LÁTJUK A SORBAN. ELŐTTE PICSA. UTOLSÓ TERMÉKE EGY BEZACSKÓZOTT KENYÉR.

PÉNZTÁROS: Ezen nincs kód.

PICSA (affektál): Miii?

PÉNZTÁROS: Kód. Honnan tudjam így, mi ez?

PICSA (nyávog): Most én tudjam akkor?

PÉNZTÁROS (szúr): Hát maga vette.

PICSA (rángatja a vállát): Valami fitnessz izé volt. Na. Ilyen akciós.

PÉNZTÁROS (vizsgáztat): De mi? Kenyér? Cipó? Vekni? Mi?

PICSA (dühös): Hát a tököm tudja.

PÉNZTÁROS (visszakézből a másik pénztáros elé tolja az árut): Juli, mi ez?

JULI: Valamilyen kenyér, nem?

PÉNZTÁROS: Ja, de milyen?

JULI: Hívd fel a pékséget, nem?

PÉNZTÁROS: Jó. (Komótosan tárcsáz, kicseng) Hálló, itt előttem egy kenyér. Barna. Tetején mag. Szezám. Mi ez? (Csend) Jó drága, adjad, adjad. Szia. (Hosszas csend) Szia kincsem. Itt előttem egy kenyér. Barna. Tetején mag. Szezám. Mi ez? (Mond valamit neki) Mi? Ja, kör. Kör, igen. Jó-jó. Adjad. (csönd) Drága! Kenyér. Barna. Tetején mag. Szezám. Mi ez? Mi? Ja izé... valami fitnessz... Wellness?

(PICSA-NAK hangosan) Wellness? (Picsa kinéz a telefonból, vállat ránt, szája lebiggyen) Akkor wellness (kényelmesen papírt vesz elő, a pékáruk jegyzékét): Wellness... Wellness... (MARKÓ az óráját nézegeti, telefonnal babrál, sóhajt, PÉNZTÁROS türelemre inti) De most vekni vagy cipó....? Juli, ez vekni vagy cipó?

JULI: Nem mindegy? Drágább?

PÉNZTÁROS: Ez akciós.

JULI: Akkor cipó.

PÉNZTÁROS BEÜTI A CIPÓ KÓDJÁT, A KÓD NEM JÓ

PÉNZTÁROS: Juli. Juli. Juli nem jó a kód.

JULI: Hát lehet kicserélték. Hívd a Pétert, nem?

PÉNZTÁROS (tárcsáz, kicsneg): Péter. Wellness cipő. Akciós. Nem jó a kódom. Jó, de diktáld. (Beüti, a gép beveszi) De Péter! Ez a vekni! Jó Péter, akkor vekni. (Lerakja. Picsának, elégedett mosolyogva) Wellness vekni! (picsa megrántja a vállát) Négyezer-kettőszázötvenöt.

PICSA KÁRTYÁT VESZ ELŐ. PIN KÓDOT ÍR. MARKÓ KÖVETKEZIK.

MARKÓ: Kezét csókolom, csak ez a két üveg rose bor lesz.

PÉNZTÁROS: Jól van, látom mi ez. (kedvetlenül lepittyenti) Kétezer-háromszázötvenes.

MARKÓ MÁSHOVÁ NÉZVE, FÁRADTAN ODANYÚJT EGY KÁRTYÁT

PÉNZTÁROS (mérgesen): uram, uram, uraaam, ez nem lesz jó.

ÉN (legmélyebb káprázataiból): jaj, igen, tessék, micsoda?

PÉNZTÁROS: a bankkártyáját legyen szíves, ez egy személyigazolvány.

SÖTÉT.

XVIII. SZÍN

LASSAN JÖN FEL A FÉNY. KANAPÉ. ASZTALON BOR. MARKÓ ÉS TELEFONOS KISASSZONY EGYMÁS MELLETT. NEVETNEK. MARKÓ MEGFOGJA TELEFONOS KISASSZONY COMBJÁT. TELEFONOS KISASSZONY HEZITÁL. HIRTELEN CSÓK. TELEFONOS KISASSZONY EGY TÁVOLI ASZTALON ÉSZRE VESZ VALAMIT LELÖKI MARKÓT.

MARKÓ (megijed): Mi az?

TELEFONOS KISASSZONY (felvisít): Te jó isten, mi az ott?

MARKÓ (meglepetten): Hol? Micsoda?

TELEFONOS KISASSZONY: Az ott, az asztalon.

MARKÓ: Monitor?

TELEFONOS KISASSZONY: Nem. De mellette, az mi?

MARKÓ: Könyvek?

TELEFONOS KISASSZONY: Azokon.

MARKÓ: Az egy tusfürdő.

TELEFONOS KISASSZONY : Nade milyen tusfürdő?

MARKÓ: Mit milyen? (nevetve) Old Spice.

TELEFONOS KISASSZONY (felháborodva): Hát ez az Old Spice. Ki használ már ilyent? Mi? Ki Hát az öregek. Hát benne van a nevében is, hogy Old. Hát... nekem már az elején gyanús volt valami.

MARKÓ: Mi?

TELEFONOS KISASSZONY: Hát te hülye vagy bazd... hát nem tudod?

MARKÓ: Mit?

TELEFONOS KISASSZONY: Hát, hogy az igazi férfiak Axe-ot használnak.

MARKÓ: (csönd, mosolyog): újra próbálkozik.

TELEFONOS KISASSZONY: Ne! Ne nyúljal hozzám! Érted?

MARKÓ: De... figyelj, ne haragudj, ezt én most nem értem.

TELEFONOS KISASSZONY : Mit nem értesz?

MARKÓ: Hogy mi most a bajod, azt.

TELEFONOS KISASSZONY: Az bazmeg, hogy nem használunk Old Spice-t érted? Mert nem és kész. Érted? Ez olyan, mint a szandál meg a zokni. Vágod? Már eleve gyanús volt nekem valami veled...

MARKÓ: (csönd)

TELEFONOS KISASSZONY: (csönd) Figyelj, én most elmegyek... (összeszedi a cuccát) elmegy.

MARKÓ: Hát, nézd, ha csak ez a baj. Izé, van másik is...

TELEFONOS KISASSZONY: Mindegy, ezt nem értheted. Ennyi. Bocs. Szia. Engedj ki, légy szives.

MARKÓ: Jó, okés, nem tartalak itt. (kikíséri, elköszönnek)

XIX. SZÍN

ÁLOMJELENET. A SZÍNPADON SORRA KÖVETIK EGYMÁST A KARAKTEREK.

MARKÓ csókkal engedi ki az ajtón a telefonos kisasszonyt reggel, az ajtóból VIRÁGOS NŐ lép be a szobába, aki a kutyás kutyáját simogatja. BÁTTYA halad át a sráccal borozva. A háttérben a PÉNZTÁROSNŐ a húszezresből zsemlével ad vissza, miközben egy hang szólal meg „Kedves Markó úr, nagyon köszönöm, hogy értesített, természetesen rendezni fogom a tartozásom, elnézést kérek, hogy rabolta drága idejüket.” Kiderül, hogy ez a KALAUZ hangja, aki miután lerakta, folyékony angolsággal segít a jegyét érvényesíteni a külföldi lánynak, majd a NÉNIT látjuk, aki egy rózsaszín macival játszik a kék katonai rugdalózóba öltöztetett kisbabával „szép kisfű, szép kisfiú” - mondja neki. Miközben a POSTÁS nagy angyalszárnyakon kézbesíti a levelet az anyukának, akinek a kezét a TAXIS fogja boldogan. Őket BICIKLIS fotózza, akinek a boltos srác támasztja meg a biciklijét miközben az ÜGYETLEN FIÚ egy aktatáskával és a póló fölé megkötött nyakkendőben telefonálgat. Markó irodájának íróasztalán a TELEFONOS KISASSZONY ül, aki csábosan hívogatja ujjával az asztalra. Ekkor megcsörren a telefon.

SÖTÉT.

XX. SZÍN

MARKÓ AZ ÁGYBAN A TELEFONÉRT NYÚL.

FIATALEMBER (kimérten): Jó napot kívánok, Sebestyén Milán vagyok az Nextspace Holding Hungary Kft. megbízásából keresem. Tájékoztatjuk, hogy a beszélgetést cégünk minőségbiztosítási okokból rögzíti...

MARKÓ: Ez most komoly?

FIATALEMBER (mély levegőt vesz): Kedv...

MARKÓ (kómásan): de korareggel...?

FIATALEMBER (arrogánsan): Nézze, ez a maga dolga!

MARKÓ (ásít): Anyám nem hív ilyenkor...

FIATALEMBER (sürgeti): Nézze nekem...

MARKÓ: Nézze?... de ne vicceljen már... Aki ilyenkor hív, azt én többnyire tegezem.

FIATALEMBER (határozottan): Ezt... ezt most azonnal fejezze be! Én egy komoly ügygel...

MARKÓ (közben feláll az ágyból, fenyegetően): a lónak a faszát kedves barátom, maga engem kora reggel...

FIATALEMBER: Munkanap van!

MARKÓ: Szarom én azt le!

SÖTÉT, TAPS.

Fischer György: Aurora

Nagy Imre

A magyar dráma negyven éve (1945–1985)

Elemzések

Márai Sándor: Varázs (Bp., Helikon, 2011.) E színművet Márai 1944-ben írta, és 1945-ben mutatta be a Vígszínház. A bevezető instrukció szerint a dráma ma játszódik egy nagyvárosban alkonyattól estéig. Ez a nagyváros bárhol lehet Európában (jóllehet egy-két utalás szerint Budapesten vagyunk), és a jelzett ma is elmozdítható a mindenkori előadás jelenének megfelelően. A cselekmény időtartamára vonatkozó utalásból arra lehet következtetni, hogy a történet ideje nagyjából egybeesik a cselekmény, illetve az előadás idejével, ami a történet valóságosságát erősíti. Az események középpontjában a klasszikus polgári drámák egyik alapmotívuma, egy szerelmi háromszög áll. A hatvanéves Krisztián, a nyugalomba vonulni készülő, korábban sikeres bűvész két hónapja megnősült, feleségül vette Estellát, a húszéves légtornásznőt (akinek éppen ma van a születésnapja), akit ki akar vonni a cirkusz világából. Úgy tűnik, Krisztián nem méri fel tervének kockázatos voltát. Talán elvakította művészi hírneve, és a viszonylagos jómód, amelyet felkínál a lánynak. Estella azonban Maharamát, az ifjú állatidomárt szereti, akitől gyereket vár. Ezt Krisztián az őt meglátogató Rextől, az istállómentertől tudja meg, sőt ez azt is tudtára adja, hogy a cirkusznak nincs már szüksége Krisztiánra, visszavonulása ily módon kényszerű döntéssé válik, a közönség már nem őt kedveli, hanem Maharamát. Ezzel létrejött a dráma szituációja. Krisztián tisztán akar látni. A második felvonás Maharama öltözőjében játszódik, gerincét az állatidomár és Krisztián dialógusa alkotja, aki fel akarja mérni vetélytársát. Ez a szakasz megtöri a cselekmény helyének a kamaradráma műfajához és a feszes időszervezethez illeszkedő egységét, és az előadás hangulata is megváltozik. A harmadik felvonás ismét az első szakasz helyszínén játszódik, egy előkelő szálloda lakosztályának nappalijában. Egy ünnepi vacsora alkalmával Krisztián utolsó bűvészmutatványát adja elő, amelynek médiuma Estella. A fikció megkettőződik: színházi előadást látunk a színházi előadáson belül, ám ennek a játéknak a tétje ezúttal maga az élet. Meg tudja-e tartani hősünk a lányt? – kérdezzük várakozva, bár érzékeljük a kudarc előjeleit, ami be is következik. Krisztián varázsa megtörik, Estella kilép az ő bűvköréből, mert a nő számára a lelki kötődésnél erősebb a testek érzéki vonzalma. Krisztián elbukik ebben a küzdelemben. De ezt a bukást méltósággal viseli. Elengedi a lányt, és neki adja a tervezett közös házukra félretett összeget is.

A dráma gyenge pontja, mint jeleztem, a középső felvonás. Márai túlságosan az öregedő férfi szemével, tehát szubjektív nézőpontból szemléli a felidézett világot, amelynek ez által az értékrendje is egyoldalúvá válik. Ha a második felvonásnak csak a dialógusait olvasnánk, a szerkezet szilárdabbnak bizonyulna. Ám a szerző túlságosan rátelepszik a szereplők megnyilatkozásaira, és olyan instrukciókkal kíséri a szöveget, amelyek Maharamát torzképszerűvé torzítják. Nem mer Krisztián szemébe nézni, gyáván meghúzza magát, fél a vetélytársa kezébe került korácstól („Egészen a falhoz hátrál, mint aki menekül” 65), könyörgő hangon szólal meg, „szűkölvé” beszél. A szerző, öregedő férfi maga is (aki állítólag beleszeretett az Estellát alakító fiatal Tolnai Kláriba), Krisztiánnal azonosul, pedig a dráma objektívebb magatartást kívánna alkotójától. Az instrukciók külön elbeszélő szöveget alkotnak. Ezzel az epikus hozzáállással nemcsak a kompozíció billen meg, hanem lélektani szempontból a kifejtet hite is csökken. Ez a Maharama ugyanis nem méltó ellenfele Krisztiánnak, és ha csupán a fiatalságában rejlik ereje, akkor a téma túlságosan leegyszerűsödik.

A történetnek azonban van egy olyan motívuma, ami mégis megmenti a darabot attól, hogy pusztán a hétköznapi próza diadalmaskodásának jól ismert tapasztalatával záruljon. Ez a motívum a művészet. Krisztián testesíti meg, még ha a szereplők szemében immár el is veszíti varázsát.

REX (akit mulattat Krisztián komolysága) Mi a művészet?

KRISZTIÁN (titokzatosan, sok méltósággal) A művészet, Rex? A művészet annyi, mint valamit, ami rendkívül nehéz, egészen könnyű mozdulattal emelni fel a földről. (Mutatja) Így. Érted?

REX (szakszerűen) Érttem. De ez az erőművészet [...] Az elmúlt évtizedben több efféle lépett fel nálunk.”

KRISZTIÁN (makacsul) Nem érted. Ez a művészet általában. (29)

Jelképes erejű, hogy a földhözragadt gondolkodású Rex nem fogja fel Krisztián hasonlatának valódi értelmét. Az igazi művészt nem értik a dráma szereplői, így szükségképpen magára marad egy olyan világban, amelyben a publikumnak állatidomárookra és erőművészekre van szüksége, és amelyhez a jobb sorsra érdemes cirkusz – a művész sorsának ez a huszadik századi allegóriája, elegendő, ha Picassóra vagy Karinthy elbeszélésre gondolunk – lealacsonyodni kényszerül. Krisztián szerelmi és művészi kudarca ily módon többletjelentést nyer. Mint ahogy az is, hogy a cselekmény keretét Prospero története alkotja (hőszünk a Vihar-t olvassa), aki, mint őt követve Krisztián is, eltöri varázspálcáját. Ezzel a dráma, a második felvonás szatirikus hangvétele után, visszanyeri elégikus tónusát.

Németh László: Galilei. (In: N. L.: Történelmi drámák. I-II. Bp., Szépirodalmi, 1963. 189-314.) A drámába háttérül szolgáló, tágabb értelemben vett történet, több mint két évtizedet ölel fel. Galilei 1610-ben szerkesztette meg távcsövét, jóval később írja meg nevezetes könyvét, és 1632-ben idézték az egyházi törvényszék elé. Németh László ennek a történetnek a gőcpontját ragadja meg: ez a főtárgyalás. A cselekmény tehát Rómában játszódik. Az első felvonás helyszíne a toszkánai nagyherceg palotája, a Villa Medici, de Galilei valójában már most is a Szent Hivatal foglya. A helyzet epikus igényű bemutatását a mellékszereplők kissé terjedős párbeszédei szolgálják. Ezután kerül sor a hő és a jóindulatú, tudós szerzetes, Castelli apát dialógusára. Ebből kiderül, hogy Orbán pápa, aki a Párbeszéd egyik gúnyos megjegyzését magára vette, elszánta magát arra, hogy példát statuál, s a hittételek kérlelhetetlen védőjeként fogja kezelni az ügyet. A színpadon nem jelenik meg, ám közvetett jelenléte erősen megkomponált motívum. Castelli szerint Galileinek most már a mozgásokról szóló, megírandó művére kell koncentrálnia, és nem szabad kockáztatnia életét. „Ha hiszünk a Gondviselésben, nem tétélezhetjük fel, hogy akiben az emberiség annyi javát halmozta fel, a maga egyházával rontassa el, mielőtt fürtjéből a bort kisajtolta” – mondja. (211) Galilei reméli, sikerül megakadályozni, hogy az Egyház elszakadjon a tényektől, amelyek épp úgy Isten betűi, mint a prófétáknak sugallt szavak. Ez a jelenet keretszerűen kapcsolódik a negyedik felvonás zárójelenetére: a dráma kifejelete a Castelli-féle kompromisszumos javaslatra is reflektál, az apát által szóba hozott Torricelli feléptetésével. De most dramaturgiai ellentét következik: a már-már megbékélt hangulatot felkavarja Maculano páter érkezése, aki kérlelhetetlenül közli, hogy a kopernikuszi tan hirdetése semmiképpen sem fogadható el, s ezzel elvész Galilei kibúvója, aki – zsenialitással társult olasz furfanggal – azzal védekezett volna, hogy a kopernikuszi rendszerrel a Párbeszéd áttételes formájában, és csak matematikai lehetőségként foglalkozott.

A második felvonás helyszíne az Inkvizíció római palotája. Itt is egy Galilei–Maculano párbeszédnek leszünk tanúi. „Ha a dogma tiltó ujjá előtt hallgatok is, olyat, amit a tudomány szabályai szerint hamisnak kell éreznem, nem mondhatok” – mondja Galilei (242), de azt elképzelhetőnek tartja, hogy írni fog egy ötödik napot a Párbeszédhez. Látható, hogy Németh László hangulati ellentétek hullámvásására építi műve dramaturgiáját. Jó megoldás, hogy a felvonás végén Galilei levelet diktál a lányának azon írónok közreműködésével, akiről tudja, hogy az

Inkvizíció (Galileinek egyébként segíteni akaró) ügynöke. Ez a jelenet kitűnő, a korra (a dráma megírásának idejére is) jellemző epizód. Külön kis kamaradráma. A harmadik felvonás színhelye a tárgyalóterem. Itt kellene csúcsra járatni a drámát, ám a cselekményt epikusan kezelő szerző felesleges, a színpadi hatást lefokozó ismétlésbe bocsátkozik. A felvonás első felének párbeszédei után maga a tárgyalás semmi újat nem mond, mert ott már elmondták, amit itt látunk. A kínvallatás fenyegetésének árnyékában Galilei eskü alatt megtagadja tanait. A dráma koncepciójára jellemző, hogy Németh László a részletező szerzői instrukciókban is kialakítja a maga elbeszélői nézőpontját. Hasonlással élve: nem úgy fest, mint Rembrandt, aki árnyékban hagyja a dolgok egy részét, hanem mint az a festő, aki a kép teljes felületén láthatóvá teszi a világot. A negyedik felvonásban ismét a Villa Mediciben vagyunk. Castelli apát (szokása szerint) túlínterpretálja a helyzetet, mintha egy regényben lennénk, ám ezután a nagyszerű Galilei-Torricelli jelenet következik. Ifjú hívének tapintatos öntudattal kimondott szavainak hatására Galilei rádöbben, hogy tévedett: hite szerint azért alkudott meg, hogy megmentse azt a tudást, amiről úgy képzelte, hogy csupán az ő fejében lakozik. Ám látnia kell, hogy ez a fiatal zseni már minden szükséges ismeretet birtokol. Akaratlanul is lerombolja Galilei megalkuvásának erkölcsi alapját. A dráma – a fizikai értelemben passzivitásra kényszerült Galilei köré szervezett viszonyokból építkezve – az egyéniség ön-túlértékelésének ironikus cáfolatát adja. A tudomány egyénfölötti szelleme nevében.

Csakhogyan Németh László a negyedik felvonást kétszer írta meg. A szöveg tehát akár nyitottnak is tekinthető. Ez újabban felvetette a szövegváltozatok értékelésének, végső soron hitelességének kérdését. (Németh László: Galilei. A dráma „pere”. 1953–1956. Szerk. Lengyel György és Tőreki Attila. Debrecen, 1994.) A korábbi szövegben ugyanis – a második változat, mint láttuk, erkölcsileg összeroppanó hősével szemben – Galilei megőrzi erkölcsi tartását, sőt, magatartását igazolva felmagasztosul. Néhányan, így Görömbei András, a katartikusabbnak vélt első változat mellett érveltek, ám érveik, a filológiai kérdést mellőzve, a befogadás szubjektív természetéhez kötődtek, vagy történeti, illetve pszichológiai szempontúak voltak. Igaz, a szerző maga is az első változat mellett foglalt állást Fodor Ilonának írt levelében (1958. június 10.), de ez nem került publikálásra, Viszont mind a Csillagban történt publikáció, mind a színházi bemutató esetében elfogadta a második változat közlését, sőt, ez jelent meg 1963-ban a Történelmi drámák kiadásakor. Ez tekintendő tehát a végleges szövegnek, annál is inkább, mert, szemben az elsővel, ez maradéktalanul kidolgozott. (Erről írtam: Könyvek Németh Lászlóról. Somogy, 1995. 6. 555–558.)

De lenne egy kompromisszumos megoldás (hogy magunk is Castelli apát fejével gondolkodjunk). Illés Endre Egy vacsora emléke című írásában azt olvassuk, hogy Németh László nem sokkal halála előtt azt kívánta, ha megjelenik újra a dráma, jelenjék meg mindkét negyedik felvonás. Az olvasó pedig válassza ki a neki tetsző változatot, vagy fogadja el a negyedik felvonás kettős nézőpontját és kontúráját. Ennek az elképzelésnek a megvalósítása színpadon sem lehetetlen. Igaz, ehhez az első három felvonást szükséges lenne jócskán meghúzni. (A drámát 1956. október 20-án mutatta be a Katona József Színház Gellért Endre rendezésben.)

Sarkadi Imre: Oszlopos Simeon. (In: S. I.: Drámák. Bp., Szépirodalmi, 1983. 751-828.) A dráma 1960-ban keletkezett, s az interpretációk egy része szerint az értelmiségnek a levett forradalom utáni közérzetét fejezi ki. (Ebből a szempontból mellékes, hogy a téma kisregény-változata 1948-ból való.) Erre vonatkozhat az Arany Jánosra utaló alcím (Lássuk, Uramisten, mire megyünk ketten) a szőlősgazda jégverést követő kétségbeesett, önpusztító cselekedetével. Ez sok mindent megmagyaráz. Azt is, mit értsünk azon, hogy a Gonosz beköltözött abba a házba, ahol Kis János lakik. Az egyszerű és igen gyakori személynév általánosító, tipizáló jellegű. A főhős sorsa szintén tipikus sugárzású, ám ezt az író, igen helyesen, egyéni vonásokkal, s a helyzetek már-már extrém módon egyedi jellegével és kiélezésével teszi sokkolóan érvényessé. (Ez is magyarázhatja, hogy a dráma csak a szerző halála után, 1967-ben került a Madách Színház színpadára Pártos Géza rendezésében.) A szerző egy 1960-ban adott nyilatkozatában a negatív

főhős felől, morálisan interpretálta művét: „A dráma hőse minduntalan csak ront, s így előbb-utóbb helyrehozhatatlan dolgokat művel, hiszen ebbe a magatartásba csak belebukni lehet.” (Sarkadi 1983. 936.) A színpadkép ezt a romboló magatartást jelképezi, de az értelmiségi hős világgépét is kifejezi: „tökéletes rendetlenség képét mutatja”.

Kis János rajztanár, akit tehetséges festőnek tartanak, s most valósággal zúdulnak rá a csapások: leszerelik a telefonját, lakása egyik szobájába társbérloket telepítenek (ez a hivatali erőszak jellemző a korra, és dramaturgiai szempontból is kiaknázható az összezárt emberek viszonyainak alakulását tekintve), állásából fegyelmi úton elbocsátják, képeit kizsúrízték. Egzisztenciális válsága azonban nem csupán oka a következő eseményeknek, már maga is okozat. A dráma a főhős hosszú magánbeszédével kezdődik. Valójában élettársához, a színen kívül, a fürdőszobában tartózkodó Máriához intézi szavait, aki azonban nem válaszol neki, mert vagy nem hallja, vagy, ami valószínűbb, nem akarja hallani a férfi szavait. Lényegében már különvált tőle, ami hamarosan ténylegesen be is következik. Amikor Mária belép a színpadra, különös párbeszédet hallunk:

MÁRIA. Nem kérek szendvicset.

JÁNOS. Az első szavad a tagadás. Félórája járkálsz, s a mondat, amivel indítod a napot, nemmel kezdődik. A folytatás is csak nem lehet, nemek sorozata.

MÁRIA. Nem kellene már az iskolába bemenned? Fél nyolc.

JÁNOS. Mondom: ha kérdés is, de ez is nemmel kezdődik. Fél nyolc, csakugyan fél nyolc? Az a gyanúm, hogy ma se fogok az iskolába bemenni. Nem szeretek gyerekeknek rajzot tanítani, mert rajzolást úgysem lehet tanítani, különösen nekem, aki szintén nem tudok rajzolni, hát minek tanítsak rá gyerekeket.” (758-759)

Ezek a tagadó mondatok egy kapcsolat végét érzékeltetik, amikor a felek között már nem jöhet létre valódi kommunikáció, de ugyanakkor minden cselekedetnél mélyebben fejezik ki a szereplők mentalitását. Mondataik olyan negatív kódot képeznek, amely szuicid beszélők jellemzője. Ezek az emberek lelkialkatukat tekintve öngyilkosok, s ebből a szempontból mellékes, hogy megteszik-e a végzetes lépést. Kis János kettőt is lép a pusztulás útján: előbb megöli a lelkét, majd kiprovokálja, hogy lelőjék. Nem tudjuk, hogy meghal-e, de ez nem is fontos. Mindenképpen halott.

A szerző hőse romlását azzal teszi folyamatszerűvé, hogy az első felvonás második képe visszalép az időben, amikor Mária még megkísérli megmenteni Jánost. „Kedves, ne játszd meg magad valaminek, ami rossz. Nagyon könnyű ez, nagyon haszontalan és méltatlan” – mondja neki. „Ámítod magad, az a szerencsétlen természet vagy, hogy ámítod magad, minden veled történt rosszért valami mást hibáztat, a világot...” (781-782) De ez a nő nem alkalmas a megmentő szerepére, habár ezúttal a férfi az, aki nem hallgat rá. Amikor a cselekmény jelenében Mária elhagyja Jánost, az már készen áll a legveszedelmesebb öngyilkos magatartás képviselőjére: nem csak önmagát pusztítja el, hanem a környezetét is tönkreteszi, kivált azt, aki legalkalmasabb erre az áldozati szerepre: a társbérlokként a lakásba költözött Zsuzsit, akit elcsábít, majd porig aláz. Ehhez azonban szükség van egy külső mozgatóra. Egy rosszindulatú intrikusra, akit ördögi inspirációi és destruktív leleplezései váltóáramszerűen mozgatják az eseményeket. Ő Vinczéné, a megtestesült Gonosz. A dráma kulcsszereplője. Bravúrosan megformált figura a sunyi lopakodásával és a körülötte terjengő pokoli búzzal. Félelmetesen jelképes alak, miközben konkrétan is hiteles, mint afféle házbizalmiként funkcionáló viceházmester. Drámabeli jelenléte nem menti fel Jánost aljas tetteinek felelőssége alól: a gonosz csak ahhoz társul, aki várja őt, aki kész a fogadására. „Vinczéné a kegyetlen, hideg eszével megállapította, hogy kívül léptem a társadalmon, hogy rám már semmi nem érvényes, ami eddig érvényes volt – most már bízik bennem” – állapítja meg a férfi. (823)

Így lesz Kis János a gonoszság aszkétája, Oszlopos Simeon ellenlábasa, aki életterét beszűkítve kizárólag rossz akar lenni. Oszlopon áll, erre szűkült a világa, s bármerre lép, a mélybe zuhan.

Illyés Gyula: Dupla vagy semmi. (In: I. Gy.: Embereljük meg magunk. Bp., Szépirodalmi, 1977. 5-97.) Erdős hegyvidéken vagyunk, valahol a nagyvilágban, a szereplők favágók. Erdőirtással foglalkozó falusi népek. A vidék új birtokos hatalmába került, aki lehet, hogy maga az Ördög. Azt találta ki, hogy családonként végezteti az erdei munkát, ami neki előnyös megoldás. Az emberek számára viszont jobb lenne, ha a családok összefognának. Ehhez azonban le kellene küzdeniük előítéleteiket, önzésüket, kölcsönös gyanakvásaikat. Ekkor érkezik meg a településre a Bábjátékos, akit a Fogadós olyan játék előadására kér, amely – az új gazda gonosz tervének meghiúsítása érdekében – a közösségi erkölcs megerősítését szolgálná. A tét tehát nagy, annál is inkább, mert a Bábjátékost a Zsoldos követi, aki maga a Halál. Amikor ez megtudja, mi a Bábjátékos vállalt feladata, ad neki még egy esélyt. Egyetlen éjszakát. Mint látható, allegorikus figurák szerepelnek a darabban, mint a középkori moralitásokban. A dramaturgiai kockázat jelentős, mert ez a játéktípus nem kedvez a pasztikus, hús-vér figurákat formáló munkának, ellenben lehetőséget adhatna egy felettes dramaturgiai szint, a Sátán, a Halál és a Bábjátékos világának bölcséleti bemutatására. Ez azonban nem történik meg. Ki ez a titokzatos, új birtokos, mi a terve, azon túl, hogy az emberek önzésére alapoz? Csak sejtéseink lehetnek. Igaz, ezek az egyszerű parasztok nem is lehetnének alkalmas médiumai a fentről érkező üzenetek befogadásának.

A dráma remek színjátékos ötlettel indul: a bábok megelevenednek. Elképzelem a jelenetet – emlékeim is vannak a Pécsi Nemzeti Színház 1974-es előadásáról, amely a mű ősbemutatója volt –, a bábok metamorfózisa hatásos effektus, annál is inkább, mert ősi játéktípust idéz. Csakhogy a bábok dramaturgiai értelemben mégiscsak bábok maradnak, akiket a Bábjátékos mozgat, amit a motivációs következtelenségek is jeleznek. A Bábjátékos időnként vitába bonyolódik játékosaival, ez lehetőséget adna a mozgató szellemi világának, értékrendjének, művészi szándékainak kifejtésére, ám ezek a közbeszólások túlságosan kurták ahhoz, hogy ez az intellektuális háttér megjelenhessen. A szereplőket a paraszti önzés vezérli, a Márta asszony és Péter gazda által irányított famíliák alkalmatlanok a kollektív cselekvésre. A kapzsiság mellett az indulataik irányítják őket. Az özvegy Esztert és a derék Jánost, akaratuk ellenére, a közös munka érdekében, összeházasítanák, ám amikor ezek már megszeretnék egymást, a családfőnek előnyösebb parti jut az eszükbe. Eszter és János szembeszegülnek, és a két fiatal, Viola és András is melléjük állna, ám drámai küzdelem helyett végül véres tömegverekedésbe torkollik a cselekmény. Ha a bábok szintjén nézem, akkor egy groteszk csihi-puhi zajlik a színpadon. Vagyis a Bábjátékos kudarcot vall, kísérlete nem sikerült, ezekkel a figurákkal nem is sikerülhetett. Jön is érte a Halál.

Illyés írt egy előszót a darabhoz, amiben van egy – a mű címét értelmező – gondolat. Nehéz idézni, mert voltaképpen – legalábbis egy bábjáték keretei között – felvetése nem reális. Arról lenne szó, hogy az élet túlságosan rövid ahhoz, hogy el lehessen döntení, van-e értelme. „Ha nincs értelem és érdem, akkor ezért az életért is kár volt: ha pedig van, akkor ide legalább még egy létet, hogy a tapasztalatot méltóan hasznosíthassuk – köszönetül az eddigiekért.” (Illyés 1977. 10.) Drámai költemény kellene ahhoz, hogy ez a kétségkívül súlyos probléma művészi hitellel realizálódjon a színpadon. A bábjáték lehetőségei – mert dramaturgiai szempontból ez bábjáték – erre nem adnak lehetőséget. A végkifejlet utáni befejező jelenet mégis megkísérli értelmezni a címet. A játékosok magukhoz térnek, és hajlamosak újra, más módon előadni a történetet. Még egy életet kérnek. És ezzel a maguk módján válaszolnak a feltett kérdésre. A kötet címére utalva: megpróbálják megemberelni magukat.

Cséby Géza

A barátság megfejthető kódjai

Az évente megtartott Lajos-napi összejövetelekből Csokonai Asztaltársasággá nemesedett, majd a rendszerváltás után ebből kinőtt Csokonai Vitéz Mihály Irodalmi és Művészeti Társaság minden esztendőben, két napos irodalmi találkozóra invitálja barátait. Az első, még Lajos-napi „bulira”, 1985-ben került sor, Major-Zala Lajos hévízi villájában. A zalai születésű, de Svájcban élő magyar költő hosszabb időn át törekedett arra, hogy erős kapcsolatokat találjon a hazai magyar irodalomhoz. Már az első alkalommal remek társaság jött össze. Voltak állandó vendégek és voltak olyanok, akik csupán egy-két alkalommal tisztelték meg jelenlétükkel a társaságot. Képtelenség lenne mindenkit felsorolni. Izelítőt lehet adni, amelyből kitűnik az összejövetel feltételezhető irányultsága és hangulata: Takáts Gyula, Fodor András, Hatvani Dániel, Laczkó András, Péntek Imre, Fülöp Gábor, Zalán Tibor, Papp Árpád, Varga József, Pék Pál, Albert Gábor, Bertha Bulcsú, Csengey Dénes, Csurka István, Tüskés Tibor, Erdélyi Zsuzsanna, Pomogáts Béla, Tatay Sándor, Kabdebó Lóránd, András Sándor, Csányi László, Cséby Géza, Németh János keramikusművész, Szabolcs Péter, Faragó Laura, a Kaláka Együttes, s természetesen a házigazda Major-Zala Lajos. De vendége volt a találkozónak Ferdynandy György, a Várdy-Huszár házaspár Amerikából, Ádám Gizella Hollandiából, Kántor Lajos Erdélyből, Tari István Óbecséről, Kabdebó Tamás Angliából, Nagy Pál Párizsból, Dedinszky Erika Hollandiából, András Sándor, Kemenes Géfin László, Jolanta Jastrzębska és mások. A vendégsereg olykor 50-70 főt is számlált.

A titkosszolgálatnak természetesen szemet szúrta a „gyanús” összejövetel, s így rendszeres, de leginkább „külső” látogatói voltak az összejöveteleknek. Ezt személyesen érezhettük, de Szőnyi Tamás 2012-ben kiadott kétkötetes Titkos írás című dokumentumgyűjteményében konkrétan is benne szerepel a rendezvény. A résztvevők „jelenlétét rögzítő titkos megbízott anyagából készült Napi Operatív Információs Jelentés szerint a beszélgetések során szóba került a lapok és kiadók 'tarthatatlan' állapota, aminek része 'a ki nem mondott, de működő cenzúra, a fióknak dolgozás, az irodalmi élet és a szellem munkásainak megfigyelése, a BM örökös jelenléte és félelme a toll forgatóitól' (I. köt. 920. oldal). A jelentés konkrét és lényegre törő, bár több mindenről beszélgettünk még, de úgy tűnik, hogy a jelentőnek ezek voltak a leginkább izgalmas felvetések.

A Társaság könyvkiadásához (Hévízi könyvtár sorozat), a rendszerváltást követően, anyagilag is hozzájárult Hévíz városa. Az utolsó esztendőben az összejövetelek tematikus jelleget öltöttek. Meghatározott témában kértek előadásokat a társaság tagjaitól; A szexualitás nyelve a magyar irodalomban, Olvasatlan irodalom, sza-

kosított anafabétizmus? Nyelvprivatizáció – szövegdömping, stb. 2016-ban a barátság témája köré szerveződött a találkozó.

A 2016-os előadások szövegét is megjelentette a Csokonai Vitéz Mihály Irodalmi és Művészeti Társaság. A karcsú kötet 2017 decemberében jött ki a nyomdából, s a bevezetőt követően a tíz elhangzott előadás szövegét tartalmazza.

Tar Ferenc bevezetője után Katona Csaba barátságról, mint emberi tényezőről írt tanulmánya vezeti be a kötetet. A történelmi áttekintést is adó írás nemcsak történeti, filológiai, de nyelvészeti magyarázatokkal világítja meg előadásának tárgyát. A barátság számos formáját, mélységét, olykor felületességét. Idézi, hogy történelmünk némely nagyja miképp vélekedett a barátságról. Katona a tőle megszokott eleganciával, könnyedséggel és tudással abszolválja feladatát, jelezve a barátság szó ezernyi értelmét, a férfi és férfi, nő és nő, valamint férfi és nő közötti barátság különbözőségét, olykor furcsa asszociációkra utaló változatát.

A kötet szerkesztésénél még egyetlen nevet tettek fekete keretbe, a 2017-ben elhunyt Kántor Lajosét. A sors kegyetlen fintora hogy a 2017. decemberi megjelenéskor a Csokonai Társaság egyik meghatározó alakja, Tóth Éva sem élt már. Talán utolsó, még életében nyomdába adott munkája, a Csokonai Vitéz Mihályról címet viseli. Mindenképpen figyelemre méltó munka, a Csokonai-irodalom érdekes mozaik-darabja. Nem vagyok jeles Csokonai kutató – írja – de „jeles Csokonai-szerető”. Csokonai férfi és női barátait sorjázza. A nem éppen adonisi vonásokkal megáldott, himlőhelyes, sovány, olykor rendetlen poéta női barátaival meglévő kapcsolata jobbára plátói, vagy egyoldalú volt, s talán egyetlen igaz szerelme-barátja Lilla is máshoz ment férjhez. Kiss Imréhez, Földi Jánoshoz, Fazekas Mihályhoz, esetleg Sárközy Istvánhoz valóban baráti szálak fűzték. Voltak többen is az alkalmi barátok, akár diákjai, akikkel együtt pipázhatott, borozgatott a Nagyerdőn vagy éppen Somogyban. Ám Csokonai hirtelen, olykor szükségtelenül fellobbanó haragja, sok barátságnak, kapcsolatnak vethetett véget. Tóth Éva ezeket a pillanatokot veszi górcső alá és vetíti az olvasó elé értő és lebilincselő formában.

Ha igazi barátságot keresünk irodalmunkban, minden bizonnyal először Petőfi és Arany János jut eszünkbe. Erről, a síron túl is tartó barátságról, mely olykor túlzásokba kergette a Toldi szerzőjét, szól Kardos Gy. József tanulmánya-esszéje. Mélyebb filológiai elemzéssel az eddigi ismert és kevésbé ismert pillanatokot sűríti előadásába, melynek bevezetőjében egy dunántúli (nem véletlen) költőnek, Simon Istvánnak versét idézi, a Petőfi Aranyéknál-t. Végző következtetésként felteszi a kérdést, miért lehetett a két költő barátsága tökéletes és zavar-talan, olykor kisebb összezörrenések ellenére is? Összegzésében emígy adja meg a választ: „... mert azonos szintű, egymást erősítő önzetlenségen, hűségen és emberségen alapult”. S ezzel mélyen egyetérthetünk.

Pomogást Béla izgalmas rövid esszéjének címe ugyan Fejtő Ferenc: a békítő, mégis leginkább József Attila és Illyés Gyula barátságát, majd annak megszakadását vázolja fel. Fejtő – jogosan –, a két költő barátjaként tűnik fel, aki megpróbál közvetíteni a két ember között. Sajnos úgy tűnik mindhiába. Ez mélyen elszomorította Fejtőt, aki világosan látta, hogy ennek a szakításnak magánéleti, világnézeti és politikai okai is voltak. Pomogáts tesz egy személyes kitérőt, s engedtesse meg, hogy magam is ezt tegyem. Nem véletlen, hogy a nagykanizsai születésű Fejtő Ferenc (már a rendszerváltás követően), párizsi otthonából több ízben is ellátogatott a Dunántúlra. Egyik alkalommal a keszthelyi Sétáló utca Muskátli cukrászdájának teraszán (persze nem kis munkálkodás eredményeként) találkozott „két világ”. Kezet fogtak, leültek, megkávéztak és hosszasan elbeszélgettek: Fejtő Ferenc és Habsburg Ottó.

Érdekes tanulmánnyal gazdagította a kötetet Sári Szabó Katalin „Ösmérsz, én a barátod vagyok, én az egy, aki milliók közt ért.” címmel. A tanulmány a Deák-párt tagjai közötti barátságról és szakmai kapcsolataikról szól. „Jelen tanulmányban – írja – egy olyan társadalmi csoportot vizsgállok, amely a 19. század második felében zajló értelmiségi professzionalizáció folyamatában jelentős szerepet töltött be.” Sári Szabó nemcsak történeti szempontból vizsgál és elemez, de mélyebbre is hatol, a történések vallási rezonanciáira is kitér és nyújt világos képet (katolikusok-protestánsok). Jegyzetelt tanulmány, akárcsak Szécsényi Mihályé, aki

az előző írásokhoz képest, korban és időben hozzánk közelebb eső témát választott: „Claire Kenneth, kitelepítés és barátság – Tiszasúly 1951-52”

Az írásban a szerző Claire Kenneth, azaz Kende Klára életének meghatározó pillanataival, történéseivel ismerteti meg olvasóit. Az író szövevényes és drámáktól sem mentes élettörténetét érdekfeszítően mutatja be Szécsényi Mihály. A fennmaradásért, elsősorban önnön fennmaradásáért vívott ádáz küzdelemből legtöbbször győztesként került ki Claire Kenneth. Részben választ kapunk arra a kérdésre is; életét mennyiben formálta a barátság, avagy annak felületessége, esetleg hiánya? S hogy az író reziliens, azaz rugalmasan ellenálló vagy éppen öncélú egyén volt, ennek következtetését az olvasóra lehet bízni. A tanulmány nemcsak Kenneth magatartását, meneküléseit és visszatéréseit vázolja fel, a témából adódóan kortörténeti vázlat is.

Kántor Lajos a Korunk folyóirat köré csoportosuló szerzőket mutatja be, mint a lap barátait. Az 1926-ban alapított kolozsvári Korunk számos kiválóságot tudhatott szerzőjének Erdélyben és az anyaországban egyaránt. Kántor Lajos szinte kronologikus sorrendben sorolja mindazok nevét akiket fontosnak tart, akik hozzájárultak a folyóirat színvonalának emeléséhez. Nem hallgatja el a kiadvány számára gondokkal teli éveket, ugyanakkor büszkén vállalja azon „kemény” művek közlését is, amelyek gondot okoztak, vagy gondot okozhattak volna, a szerkesztőségnek (például 1967-ben, Kányádi Sándor Kérdések című verse).

A Párizsban élő Nagy Pál nem véletlenül választotta témájául: Epizódok a magyar-francia barátság történetéből. A szerző értő módon, a témát kiválóan ismerve vezeti le azokat a magyar-francia kapcsolatokat (legtöbbször személyeken keresztül), amelyek nemcsak a két nép történetében voltak jelen, de lapjait képezik Európa történelmének is. Persze nem elhanyagolhatóak a meg nem értés, a politika okozta sérelmek nehezen hegedő sebei. Mindannyian ismerjük az I. világháború után megkötött trianoni béke következményeit. S mégis. A második világháború alatt Balatonbogláron nemcsak lengyel diákok tanulhattak Európa egyetlen hivatalos lengyel gimnáziumában, de erre a településre fogadták be a német fogolytáborokból megszökött francia tisztet, akik július 14-én, nemzeti ünnepükön felhúzhatták nemzeti lobogójukat a boglári templom tornyára. Igaz, ehhez olyan emberek is kellett, mint id. Antall József vagy Varga Béla.

Kubassek János neves geográfus esszéjében személyes gyermek- és fiatalkori élményit sorjázza. Arra próbál választ találni, miképp határozható meg a barátság egyes kapcsolatok vonatkozásában, használna, avagy árt az idő múlása e kapcsolatok fennmaradásának. Mi az igaz barátság, és mi a érdeklarátság lényege? Kubassek esszéjében mélyen merítkezett meg saját emlékeinek kútjában. A felszínre hozott tükörcserepekből összeállítható az egész. Ám elég erősek vagyunk-e, eléggé elszántak, hogy ezt megtegyük? Ez mindenkire vonatkozik, mert a tükörcserepek olykor megvágják kezünket, hogy el ne felejtjük életünk azon pillanatait, amit pedig oly szívesen elfelejtjünk.

A kötet utolsó (szerző megemlézése nélkül megjelent) írása, Cséby Géának a keszthelyi Amazon Szálló Csokonai emléktáblája koszorúzására írt szövege, amelyet 2016-ban, a szerző távollétében, Tar Ferenc olvasott fel.

A kötet számos régebbi és újabb fotót is tartalmaz a Társaság életéből. Ez dicsérendő. Szerencsés lett volna a képalírásoknál beírni a készítés helyét, az alkalmat és évet. Ám ez csak kisebb formai javaslat. Ami nagyobb probléma, a szerkesztő illetve tipográfus figyelmetlen munkája, a korrektúra hiánya. A sorok tördelésén túl (amit ráfoghatunk esetleg a „nyomda ördögére”), Sári Szabó Katalin három lábjegyzetének lemaradása, Nagy Pál írásából legalább két oldalnyi hiány - már súlyos gondatlanságot feltételez. Ez sajnos csökkenti a tartalmában amúgy fontos kiadvány értékét. Ugyancsak hiányolom a megfelelő impresszumot is.

A barátság. Csokonai Vitéz Mihály Irodalmi és Művészeti Társaság, Hévíz, 2016

Turbuly Lilla

„Részek atomokra”

Molnár Krisztina Rita Levél egy fjord partjáról című kötetéről

A napokban dobta fel a facebook emlékezete azt a három évvel ezelőtti képet, amely Molnár Krisztina Rita Kőház című verseskötetének zalaegerszegi bemutatóján készült, a József Attila Könyvtárban. Akkor én beszélgettem a szerzővel, és a bemutatóra magammal vittem néhány olyan tárgyat is, amelyek a kötet motívumaira utaltak. Egy követ, apró csipketerítőt, angyalfigurát.

Az új verseskötetet olvasgatva azon gondolkodtam, most milyen emlékeztető-felidéző tárgyakat vinnék magammal. Mennyi maradt meg a régi motívumokból, és mennyi az új? Az angyal most is itt van, mindjárt a kötetborítón: „Egy angyal sosem sejthető előre - / az ember életébe hogy kerül.” Maradni azonban nem marad, csak „jön, sűg, elrepül”. Vannak kövek is, és sok-sok élőlény, egy egész versciklusnyi béka, róka, egér, légy és tücsök. És egy központi motívum az élő és az élettelen határvidékéről: a csigaház. Spirálja titokzatos pecsét a borítón, a spirál pedig cikluscím és a kötetzáró képvers címe is egyben.

Élő és élettelen világ, a csöpögő csapok mindennapisága és kozmikus távlatok, még tartó és már bomló emberi kapcsolatok és az Istennel való párbeszéd egyaránt belefér ebbe a kötetbe. A motívumok és a tematika sok ponton hasonlít a Kőházéra, különbség a távolságban és így a látószögben van. Erre a különbségre utal a kötet cím is. A szerző korábbi versesköteteinek egyszavas, k betűs címeiket adott (Középkép, Különlét, Kőház), most azonban egy hosszabbat, a közelség helyett a távolságot hangsúlyozót választott. A levél (legyen hagyományos vagy elektronikus) mindig fizikai távolságot feltételez az író és a címzett között. A fjord pedig a messzi Északot juttatja eszünkbe: „ott hűvösebb van, / lehül a szív is, / lassabban, békésebben dobog” – olvashatjuk a címadó versben.

Ez a távolságkeresés, az érzelmeket, szenvedélyeket megzabolázó bölcsesség, az életre való rálátás vágya talán nem független attól az életrajzi ténytől sem, hogy a kötet a szerző 50. születésnapjára jelent meg. Nem mintha erről verset írt volna, legfeljebb a belső fülön látható fénykép alatti születési évszámából számolhatja ki a figyelmes olvasó. (Konkrét utalás a 47. évre van az Összeomlás című versben.) De talán ezt jelzi az is, hogy öt ciklusba rendezte a hatvan verset.

A ciklusok maguk is kirajzolnak egy spirált, hiszen az Élővilág az első, benne Isten ember- és házközeli teremtményeivel, békákkal, tyúkokkal, rókákkal, tücsökkel, a piacról hazavitt hallal. A természeti viszonyok után a második és a harmadik ciklus (Jégbe fagy; Jön, sűg, elrepül) a szerelmi kapcsolatok útvesztőiben bolyong, a negyedik (Útitáska) egyfajta leltár, számvetés. „A ráncok? A vágás? Az ősz hajszálak? / Azt hiszem, már őket is szeretem. / Egy romlandó test, amit használtak, / míg benne laktak. Ez ennyit jelent.” (Mindegyi-

kor) Ugyanebben a versben ott rejlik egy lehetséges költői ars poetica is: „Na megyek, mert dolgom azért akad még, / sőt, bővebben, minthogy kedvem szerint. / Írni meg főzni, míg nem hív a nemlét. / A fák arany keze míg meg nem int.” Végül az ötödik ciklusban, a Spirálban az Istennel való folyamatos párbeszéd verseit olvashatjuk. Vagyis Isten teremtményeitől eljutunk a Teremtőhöz. A tudatos szerkesztés (amelyben Szlukovényi Katalin szerkesztőként volt a szerző segítségére) nem keveset ad hozzá a folyóiratközlésekből nagyobb részükben már ismert versek jelentésrétegeihez, de a versek önmagukban, egymás támasztó ereje nélkül is erősen állnak a lábukon.

Ahogy azt már a szerző korábbi köteteiben megszokhattuk, verstani sokszínűség, magabiztos formahasználat jellemzi a szövegeket. Verseléssel is megidéz költőelődöket: Aranyt, Babitsot, Weöres Sándort, népballadát. Utóbbi, a Kóműves Kelemen balladáját az asszony szemszögéből megíró Szép gyöngén a kötet egyik kiemelkedő verse. Nem csupán a forma, több motívum is megidéződik az elődöktől és a kortársaktól. Egy-egy példa csak: Ady „minden egész eltörött”-je itt tovább töredezik: „Már nem is egészek törnek. Csak a részek atomokra.” (Összeomlás) Az Ariadné című vers elvesztett fonala vagy a Szőnyeg pedig Tóth Krisztina-versekre rímel.

Molnár Krisztina Rita írásainak, költészetének és prózájának is fontos jellemzője az apró(nak elkönyvelt) dolgok tisztelete. Hogy új, jelen verseskötettel egy időben megjelent (elsősorban gyerekeknek szóló) prózakötetének címével éljek, a Derűs hétköznapiok megteremtése és megtartó ereje sötét időkben, nehéz életszakaszokban. Ebbe a kötetbe kevesebb jutott ebből a derűből, de mint túlélési életstratégia, itt is megjelenik: „Ha fejedben szuronyos örök állnak, / örülj a gomba illatának, / örülj, hogy szirmot bont a birs, / csak addig élsz, míg élni bírsz.” (Jelen való)

Míg azonban néhány apró dolog, mint egy gyertya, egy doboz áfonya vagy egy cserép virág örömforrás, pillanatnyi erőakkumulátor lehet, a dolgok a maguk összességében éppen ellenkezőleg: erőszívó, életünkre folyondárként rátekeredő élősködőkké válhatnak: „Tudod, legszívesebben felgyújtanám. (...) / Annyi fölösleges dolgot halmoztunk ide, / ki győzi darabonként átnézni, / aztán a maradékhoz hívni szerelőt, festőt, gázost”. (Levél egy fjord partjáról) Horváth Viktor fülszövegét idézve: „A kert szép, de valami nincs rendben vele.” Se az állatokkal, se a tárgyakkal, se a kapcsolatokkal. Ahogy a sárban dagonyázó tyúk ráugranak mindenre, ami nem szürke, sárszínű, hogy kiirtsák, a világ uralkodó színe is a szürke. A kötet meghatározó szava lett ez: ködszürke, szürke paplan, szürke asszony, olmos, rákos szürke, szürkevörös, szürke szerda, szürke kín - ami néha átcsap feketébe: „Ijedten kotyog a szívem. / Tojánhéj fekete vízen.” (Fölalá) Azonban a záróversben feltűnő csigaházszürke egy kicsit már reménytelibb szín: „a fény szürke gyöngyháza”.

Azt írtam, ebbe a kötetbe kevesebb derűs pillanat jutott, és ez így is van. Mégsem lehangoló vagy nyomasztó, sőt, inkább erőt adó és felemelő olvasmány. A nézőpont, amit felkínál, a távolság és közelség szerencsés aránya, az apró dolgokra és a távlatokra egyaránt nyitott szem és lélek teszi azzá. Az olvasói otthonosságérzet mellett pedig a szerző pályájának fontos állomása. A Pont című verset pontatlanul átírva: Molnár Krisztina Rita pont a megfelelő helyen van most, a kortárs költészet élvonalában.

*Molnár Krisztina Rita: Levél egy fjord partjáról
Scolar Könykiadó, 2017*

Kolozsi Orsolya

Egy forradalmi „hős”

Potozky László: *Égéstermék*, Magvető, 2017

Potozky László első, generációs regénynek kikiáltott szövege (Éles, 2016) rendkívül pozitív fogadtatásra talált az olvasók és a kritikusok között egyaránt. Viszonylag keveset kellett várni az új kötetére, hiszen 2017-ben a Magvetőnél megjelent az *Égéstermék*. Ez a regény ismét jelenkori történetet állít a középpontba: valahol a kétezres években egy meghatározatlan (a szerző elmondása szerint Bukarestből, Budapestből és Kijevből összegyűrt) városban zajló forradalmat mutat be. A fülszöveg utópiaként határozza meg a műfajt, azon belül is jó eséllyel disztópiaként definiálva magát, de mégsem tipikus utópia ez, hiszen a társadalomábrázolás nem kifejezetten részletes, a feje tetejére álló világ új berendezkedése pedig csak ideiglenes. Azért sem az, mert a benne foglaltak egyáltalán nem tűnnek távoli, irreális lehetőségnek, sokkal inkább küszöbön álló, reális forradalmaknak.

Az elképzelt forradalmat a főhős nézőpontjából ismerjük meg, aki a narrátor is egyben. Egyes szám első személyben meséli el életének azt a néhány hónapját, melyben belekeveredik az eseményekbe, a forradalom közepébe úgy, hogy gyakorlatilag végig kívülálló marad. A nevének nem nevezett, huszonnyolc éves elbeszélő anyjával és öccsével él egy külvárosi panellakásban, autós futárként, területi képviselőként dolgozik, egyetemi tanulmányait félbehagyta, afféle sodródó, tehetetlen figura, aki egyszer csak, önmaga számára is váratlanul egy forradalom kellős közepén találja magát. A harcos légió tagja lesz, de nem eszmék miatt vagy személyes meggyőződésből csatlakozik a kormány ellen harcolókhöz. A koncepció valószínűleg egy lézengő, céltalan, kissé fásult „forradalmár” megteremtése volt, kinek perspektívájából kiválóan megmutathatóak és láttathatóak a forradalom (és egyben a mindenkori forradalmak) eszmei és gyakorlati visszásságai. A Konrád téri békés tüntetés egyik napról a másikra forradalomná válik, az elbeszélő pedig annak harcos alakulatához is csatlakozik, holott egyetlen vágya, hogy hazamehessen, lezuhanyozhasson és aludhasson egy jót. S hogy szenvedélyesség és elkötelezettség híján hogyan kerül mégis középpontba, miért viszi vásárra a bőrét, teszi kockára az életét egy olyan ember, aki valójában nem hisz a forradalom eszméiben (ha ismeri őket egyáltalán)? Frissen megismert barátnője, a bölcsész Nikka miatt. A lány személyisége tökéletes ellenpontja a főhősének: elszánt, elkötelezett, harcias, aktív forradalmár, aki tisztában van a kitűzött céllal, az igazságtalansággal, amiért küzdenek. Az elvek embere, egyben egy rendkívül ellenszenves karakter. Olyan hős, aki rendkívül okos, harcol az elveiért, de csak addig, amíg kényelmesnek és viszonylag kockázatmentesnek tűnik ez a harc. Ugyanakkor bárkit feláldoz, mindenkitől elvárja a bátorságot, szenvedélyt, tettekkészséget. A lány miatt keveredik a főhős

a forradalomba, kerül szembe családjával, a betevőért küzdő ápolónő anyjával és a barikádok másik oldalán álló rohamrendőr öccsével. Bár a regény nem a magánéleti szálra, a „szerelemre” helyezi a hangsúlyt, látható, hogy a narrátor áldozatait, igyekezetét Nikka semmibe veszi, szeretettségét nem elégíti ki, az első adandó alkalommal cserbenhagyja a fiút, akit véleménye szerint ő faragott férfivá. A szöveg gyenge pontja épp ennek a kapcsolatnak a kidolgozása. Potozky nagyon szépen felépíti, megformálja a két karaktert, jól láttatja különbségeiket, de a közöttük lévő érzelmi viszony gyenge lábakon áll, nem kellőképpen hiteles. A fiú vonzalma és kötődése teljesen motiválatlan, ha csak nem végtelen magányát, kötődési vágyát, tehetetlenségét, passzivitását látjuk ebben is megjeleníteni.

A karakterteremtés mellett a szöveg erőssége a leírások pontossága, tömörsége és kifejezőereje. Rendkívül takarékos, puritán nyelvet használ, mégis képes megjeleníteni például azt a félelmet, amit a forradalmárok érezhetnek, mikor mesterlövészek lőnek rájuk emeleti fedezékeikből vagy azt a kétségbeesést, amit egy halott társa láttán érezhet az az ember, aki képes az élettelen testet hosszasan vonszolni maga után, abban reménykedve, hogy segíteni tudnak rajta: „A járdán heverő légiósra nézek, nem másabb ő se a szipus gyerekénél, talán kissé szutykosabb, amiért elvonszoltam idáig, fogalmam sincs, minek. Balfasz vagyok, bőgök, itt kell hagynom, semmi értelme nem volt elhozni, de legalább arrébb húzom egy padhoz, és leszedem róla az övem.” Az alulnézetből bemutatott forradalom valóságosnak tűnik, tragikuma nem hatalmas, inkább afféle hétköznapi tragikum. Olyan esemény, mely sok áldozat árán sem képes elhozni a várt megtisztulást, vagy fordulatot. Noha Mikiegérék kormánya megbukik (a politikai áthallások nagyon erősek, különösebb nyomozás nélkül beazonosíthatók mai politikai életünk szereplői az ironikus álnevek mögött), látható, hogy az új vezetés, az új hatalom sem lesz képes radikális, markáns változásra.

Az Égéstermék a forradalom rossz arcát mutatja meg. Azokat az embereket, akik az agresszivitásuk kiélésének lehetőségét látják benne (mint a légióban harcoló szkinhedek egy része), azokat, akik hatalmi pozícióra vágynak (Nikka jóbarátja, Kagim), profitálni szeretnének a forradalomból. Azokat, akik mellé állnak, de csak kényelmes és biztonságos távolból (Nikka) és azon keveseket, akik áldozatot hoznak érte. A forradalmaknak tulajdonképpen nincsenek hősei, legalábbis a regény lapjain nem találkozunk valódi hősökkel. A hősiesség talán azért hiányzik, mert a forradalom képlékeny, napról-napra változó valami, ahol egyetlen fix pont a bizonytalanság. A szöveg Király Lászlótól származó mottója is mintha erre utalna: „Őszi tejben leng a világ bizonytalanul.” Biztos támpontok és értékek nélkül pedig csak sodródni lehetséges, ami nem kedvez a hőssé válásnak.

Molnár Krisztina Rita

A titoktudó

András László: *Világos indul – versek*
Műút, 2016. Szerk.: Babiczky Tibor

András László ezidáig egyetlen verseskötete tavaly jelent meg. Sokan és régen várták ezt a könyvet. Vannak, akik – minden túlzás nélkül állíthatom – évtizedek óta. Feltételezem, a kötet szép fülszövegét író Kemény István is, aki nem kevesebbet állít, mint hogy „az egyik legjobb magyar kortárs költő” verseit olvashatjuk benne. Ahogy, gondolom, egy ideje várta már a másik költőtárs, a kötetet szerkesztő Babiczky Tibor is. És még annyian. Nem csoda.

Akik személyesen ismerik András Lászlót, régóta ismerik verseit is, akár csak mondatait – és nem csupán az Egy medvekutató feljegyzései című regényből (Nyitott Műhely, 2010.) Ezek a mondatok mintha a túlpartról szólnának, felismerhető hangon, és olyan erővel, hogy azoknak az ismerőseinek gondolataiba is beépültek, akiknek szintén választott hivatásuk az írás – kívánhat többet egy, az itteni karneválban megjelent vándor a túlpartról?

A vékony kötet – súlya, mint egy végre megérkező, vastagabb levél – mindössze negyven verse nincs ciklusokba rendezve. Az egyes szövegek mellett nem áll évszám. Mintha ezek a lírai darabok az idő bármelyik pillanatában keletkezhetek volna. Egy vándor versei, aki – ahogy vándorok többsége – elindul a fény felé. Már szándéka is fényes. Időhatározóval és pontosabban: szándékakor. Világos szándék vezeti a sötétben át, olvasatom szerint az újabb fény felé. Ugyanis a kötet cím: Világos indul és a kötet címadó Sakkfeladvány című egysoros kiragadott predikatív szerkezete egymásnak szegül. Az egysoros, mely az irodalom egyik régi toposzát, vagy hát, legyünk stílszerűek, vándormotívumát, az életet modellező sakkjátékot idézi, így hangzik:

Világos indul, és lépésről lépésre sötétebb lesz.

Többen értelmezték már a kötet méltatói közül ezt a figyelemre méltóan gazdag jelentéstartományú mondatot, hiszen a magyar nyelv sajátos szerkezetének köszönhetően rendkívül összetett módon vonatkozik a két állítmány a környezetre, illetve a név nélküli – világos – sakkfigurára. Hogy az induló alak, akinek nem a neve, csupán a színe fontos – szándékai, tisztasága, hite, ahogy tetszik, bár az egyetemes metafora nem hagy kételyeket – a sötétbe tart, vagy besározdódik az úton, elveszíti a reményt, vagy valóban kialszik benne a világosság, illetve ez így mind együtt – világos beszéd. A kötet címe azonban épp azt a mozzanatot rögzíti és mutatja fel, amikor a világosság elkezdődik, és ezt kissé patetikusán nevezhetjük akár a megvilágosodás pillanatának is.

Ami nem jelenti azt, hogy a következő lépéssel nem lesz újra sötétebb. Az ellentétes minőségek egymásba játszása, egyensúlya, a

tudás, hogy ez a változás a rend része – szintén része a kötet középpontjába helyezett mondatnak.

A könyv borítója is érdemel ebben a gondolatkörben némi figyelmet. András Georgina a szerzőt ábrázoló portréfotóján csuklyás alak – akár Aragorn is lehetne a Gyűrűk urából – áll az épp sötétségbe burkolózó világnak hátat fordítva – ha épp ránézünk, nekünk is –, arccal a ház (igen, határozott névelő) derengő ablakai felé, de kívül a házon. Feje fölött csak a hold világít. Ő maga is fényforrás egyébként, parázsló cigarettája felfénylik a homályos térben. Az arca eltűnik, nem az arca a fontos.

Ebből a kevésből is kiderül, hogy András László az európai kultúra hagyományos toposzaiból építkezik, ami azért nem kevés, mert ezek a toposzok egyfelől elhagyatottak, másfelől kiüresedtek, tehát bátorság kell hozzájuk fordulni, nehogy szétporladjanak a versek az érintésüktől. De a szerző által életre keltett, a szerző által hitelesített perszona épp elég bátor a régmúlt motívumok őrzéséhez és felmutatásához.

Tehát az idő nem segít eligazodni a kötet versei közt, és a versekben megjelenő motívumok közt sem. Más igazodási pontok azonban fellelhetők. Elsősorban a versbeszéd, és a beszélő hangja. A szövegek felütése leginkább a példázatokéval rokon, sokukban egy-egy jelentőségteljes – akkor is, ha semmi különös nem történik – történet idéződik fel, de ezt a hangvételt erősítik az axióma-szerű mondatok is egy-egy személyesebb lírai darabban. Valószínűleg a versek parabola-jellege okozza a Deczki Sarolta kritikájában olvasható megfigyelést, hogy András László nem egy versének olvasása közben déjà vu-érzése keletkezik az olvasónak: „Egyszeri és megismételhetetlen mikrotörténeteket rögzít, ám oly módon, hogy az olvasónak déjà vu élménye támad, és akkor is a felismeréstől megrendülten csodálkozik rá a világra, ha soha nem is történt vele semmi hasonló.” (Deczki Sarolta: „Megtörölköztünk, bepálinkáztunk...” Élet és Irodalom, 2016. augusztus 5.)

Azonban a parabola mint a kötet alapjellege nem csupán a szerző szemlélődő attitűdjéből ered, talán ennél is fontosabb, hogy a perszona szemlélődése perspektíváját tekintve az állandóságból néz szét az örökkön változón. A változatlanból érkezik az átmenetiségbe, és úgy tűnik, oda is tart, még akkor is, ha itt tartózkodása során éppúgy a kiszámíthatatlan sodrás törvényei, bosszúságai, fájdalmai és tegyük hozzá, örömei vonatkoznak rá is. Hangja egyébként nem csupán a szemlélődő rögzítő, ezek a szövegek nem afféle magunkban elmotyogott felismerések. Erősebb tónus ez, a minden didaxist nélkülöző tanítóé. Azé az archetipikus tanítóé, aki nem ad és nem kér választ, csak felmutat, ha valamit, hát kérdezni tanít. Épp úgy, ahogy a Ki az? című vers öreg zsidója:

„...a beszéde volt az, ami mintha
nagyon messziről, egészen régről
szólt volna, s Antonius sokáig
nem is emlékezett másra – ez ilyenkor
a legtermészetesebb –, mint a zúgó fejében
szóló lassú hangra, amely pont így szólt
már előző este is – vagy hajnal volt? –
a kocsmazajban, és csak később, jóval később,
mikor már rég kialudta a mámorát, és újra
erőt vett rajta a kétségbeesés, akkor érezte,
hogy valami van még e halk zúgás mögött,
valami, ami megnyugtatóbb a hangnál,
és mikor felidézte a szavakat, meglepődött,
mennyire pontosan sikerült emlékeznie ezúttal,
elégedj meg a kérdéssel, mondta az öreg,
na persze, nem lesz könnyű, tette hozzá,
de mégis jobban jársz, mint akik egy életen át
választ keresnek...”

A partok közti átjárás lehetőségét és képzetét erősítik a kötetben újra és újra felbukkanó folyók. Nagyobbak és kisebbek, a Rajnától a Volgáig tartó kultúrhistoriai térség szellemisége hömpölyög velük. Ahogy a magyar folyók – Tisza, Duna, Maros – nevének említése is jókora asszociációs bázist aktivizál, Petőfi, József Attila folyó-verseinek üzenete is hozzátapad a Világos indul folyóverseihez. És ezek a folyók nem csupán megemléződnek. Hol az álomban, hol a valóságban jelennek meg, mindkét dimenzióban egyformán erős jelenléttel. Hiszen az álom és a valóság érvényessége szintén nem különül el a kötet verseiben.

„Azt álmodtam, hogy a Rajna volt,
a körfolyosón körbefolyt...”

(A Rajna)

A Rajna persze kincset ígér, gyűrűt, neve magával húzza a Nibelung-mondakört, az álom logikájában azonban önmaga válik gyűrűvé, lovagi küzdelmet és igazságért, becsületért hozott áldozatot ígérve, de a vers félálomban fogalmazódó zárata szerint: „...nincs kinn semmiféle/folyó. Mert jobb lenne, ha volna.” Bár nem folyóvers, mégis a nyitóverssel lép kapcsolatba a Hajnalban és az Alkonyat után. Ahogy A Rajna alapélménye csupán az álom és ébrenlét határának elmosódó tartományában tud megtörténni, úgy a fény két félhomályos napszaka is határpillanatot rögzít. Olyan pillanatot, melyben nem, csupán elmúltával érzékelhető a változás.

„Este verekedni indultunk, a bor parázslott ereinkben...”

...

Most sós harmatban fürdik arcom és hunyorogva nézek a fénybe.”
(Hajnalban)

„Napnyugtakor ültem le a kerti asztalhoz,
gondolataimba mélyedve,
és mire felocsúdtam,
minden megváltozott körülöttem.”
(Alkonyat után)

Másféle narráció vonzza be az olvasót *A Marosnál* című folyóvers terébe. A nagy történetekhez illő nyitómondat – „Álltunk a Marosban térdig...” – azonnal lebilincsel, várjuk izgatottan a hőstett elbeszélését, de látszólag nincs szó semmiféle különös eseményről. Se küzdelem, se ellenség, se fordulat, se deus ex machina. Vagyis mégis. Csak éppen másképp, mint ahogy várjuk. Más történik, és másféle ellenséget sikerül legyőzni, másféle módon, másféle deus ex machinával. Hiszen, tudjuk, hogy mindig minden másképpen történik, mint az várható.

„Tapostuk a meder alját,
egyikünk valami puhára lépett,
sorban kitapogattuk a talpunkkal,
de senki sem mert lehajolni érte –

...

Mintha egy másik Maros lett volna odafenn,
és most össze akart találkozni ezzel idelent,
de a híd fölé gondos kezek
tetőt építettek, hogy élve maradjanak
könnyelműek is. Ettől olyan lett
a híd, mint valami jászol.

Megtörülköztünk, bepálinkáztunk,
nem tudtuk meg, mi van a meder alján,
tudtuk, hogy nem üt belénk a villám,
tudtuk, hogy nem, de nem tudtuk,
miért nem. Bepálinkáztunk, hazafelé
megint énekeltünk a szekéren.”

Figyelemre méltó a vers többes szám első személyű élménye, a magyarban az általános alanyt ilyen szépen is ki tudjuk fejezni – a személyesnek és elbeszélésnek tűnő szöveg így elegánsan tágul mindannyiunkra érvényes példázattá.

A kötet másik nagy folyóverse A Tiszánál. Élménye személyes és váratlan fény-élmény a sötétben.

„Tehát egy fekete felhő,
alulról háztető, és
a kettő közt csupán egy
keskeny fénycsík a hold.

Nem jelent semmit, élek,
most beszámolok róla,
ha ti is éltek egyszer,
számoljatok be róla.”

Rendkívül egyszerű versnyelv jellemzi ezt a szöveget, már-már élőbeszédnek is töredékes volna, és ez az, ami gyanút kelt. A látszólag semmiről, alig valamiről szóló, ismétlődő sorokkal, alig megváltozó versszakokkal újra- és újraolvasásra késztet, megállásra, az épphogy megnyilvánuló jelenség – nevezhetjük csodának is – észrevételére.

A kötet szerkezetét a hídszerű építkezés jellemzi. Az egymástól változatos távolságra elhelyezkedő, mégis pillérszerűen összekapcsolódó versek. Az egyik szerintem fontos, három versből álló pillér közül kettő szintén holdvers. A *Fürge hold* és párja a *Lassú hold*. A saját fénnel nem rendelkező, fényt visszaverő, így az éjjeli égen mégis fénylő égitest az örök változás szimbóluma. (És még mi mindené – de talán nem szükséges itt most az áttekintés.) Titokzatos mozgása a vers szereplőinek mozgásával különös kapcsolatban áll:

„Mikor a nyílt terepre értünk,
egyszer csak felbukkant valahol,

Aztán megint a zeniten állt.
Ha elindultunk, zuhant,
ha megálltunk, megállt.

– Ez követ minket – mondtam.
– Ugyan már! – felelted –,
hogy követne, hiszen
mindig előttünk jár!”

(Fürge hold)

Ahogy a Lusta hold főszereplőjével sem nehéz nem azonosulni azoknak, akinek be nem végzett útjai vannak. Vannak, akiknek nincsenek?

„Az éjjel lusta volt a hold,
ma délelőttre ittmaradt,
felhőkbe bújt, szégyellte, hogy
nem járta végig az utat.”

(Lusta hold)

A fentebb vázolt pillér harmadik darabja *Az ébredés*, a minden drámaiságot nélkülöző halálvers. Az álombeli halál – „Azt álmodtam, hogy nem élek.” – után az ébredés természetesen különbözik az összes többi ébredéstől. A tisztán látás, a ráébredés, a mindaddig talán félreértett élet helyrezökkenése. De ez sem bizonyos. Mert bizonyosságok ebben a kötetben nincsenek kijelentve.

„Ti beszélgettetek az asztaloknál,
én meg sétáltam az asztalok között.

...

Füleltem, hátha szó esik rólam is.
az lett volna a legizgalmasabb.
De nem kerültem szóba egyik asztalnál sem,
hiába jártam körbe-körbe,

...

hátha soha nem is ültem közöttetek
ezeknél az asztaloknál,
mert nem is tartoztam közétek soha,
csak álmodtam az egészet,
és most ez az ébredés.”

(Az ébredés)

Hogy mit tudhatunk, és mit nem, felismeréseink milyen módon és mértékben adhatók át, azt a kötet egyetlen paradoxon-verse példázza. Egyúttal úgy gondolom, a kötet egyik legrégebbi szövegében ismerkedhet meg az olvasó a szerző alteregójával és humorával is.

Werner von Weiningestrom sírverse

Olyan éjjel halt meg,
a meteorológusok
könnyeztek. Nem tudok
semmit. Amit tudok, titok.”

Végezetül a kötet záróverséről. Szép. Szomorú. A címe Saját kérész. Amit nem lehet nem halani „saját kérész”-nek is. A helyszín a tivadari híd. Két part között, a folyó felett. Az idő alkonyat, a többi versből jól ismert átmeneti fényviszonyok, a még és a már nem, épp, ahogy a helyszín esetében. A pillanat megragadhatatlanságának verse ez, ahogy a Petőfi-áthallásé is, a Négyökrös szekéré. Csillagot választani magunknak éppúgy képtelenség, mint kérészt – a betölthetetlen vágy annyira gyötrelmes, hogy nem csoda, hogy a vers, és így a kötet záróképe is egy tehetetlen ütés. A fel nem oldható, csupán szavak nélküli durva mozdulattal enyhíthető fájdalom szintén Petőfit idézi. A Megy a juhász számaron... haldokló babája miatt elkeseredett juhászának számarra mért ütését ugyanaz a szívszorító indulat vezérli, mint az, hogy egy kislány kérésére kérészt válasszunk magunknak. Tudva, hogy kérész, kislány és minden szerethető lény kérészéletű a nap alatt.

„Válasszunk kérészt magunknak
– mondta Panna –, és kövessük
a szemünkkel és szeressük,
azt ott, ja nem, ezt ni, ó, elrepült.
És tükrözött a víz,
és elvesztettük szemünk elől
a kérészünket, és hiába
választottunk másikat,
az is eltűnt, ha a fák sötét
háttére elé került.

Egyre kevesebben, egyre
alacsonyabban köröztek.

...

– Jövök én is nemsokára – mondtam,
aztán felnéztem. Már messze jártak.
Én meg ütöttem egyet a híd vasára.”

BÖDŐCS TIBOR

ADDIG SE ISZIK

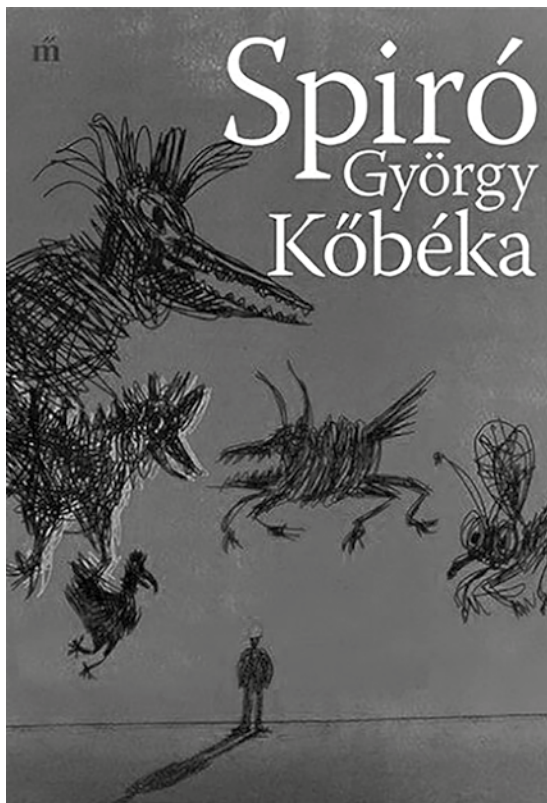
Nagygéci Kovács József

Hűsz mondat Bődöcs Tibor *Addig se iszik*

(Helikon, 2017) című kötetéről

1. Bődöcs Tibor Addig se iszik című köteté szépirodalom.
2. Az egyes pont – mint annyi minden – vitatható, viszont csak azzal vitatkoznék, aki hozzám hasonlóan olvasta is a kötetet és nem csak beszél róla.
3. Jártam a napokban könyvesboltban és láttam, hogy a kötet a „szórakoztató könyvek” polcára volt kitéve, ami semmiképp sem helytelen eljárás a könyvkipakoló munkatárs részéről, mert Bődöcs könyve szórakoztat.
4. A könyvesboltba járóknak és a Bődöcs könyvét olvasóknak biztosan van közös halmaza, ami, persze, nem feltétlen jelent sokat, de azért ez – mint mondani szokták - nem kevés.
5. A szórakoztató könyvek gyanúsak, de vájt szemű (nem én találtam ki a kifejezést!) filozofnak mindig eszébe jut egy kis Karinthy és olyankor megnyugszik, a gyanú eloszlik, vagy beigazolódik, és akkor mi van, nem történt semmi.
6. Bődöcs könyve nem paródiákat tartalmaz, hanem ódákat, melyekben a szerző tisztelettel adózik a parodizált szerzőknek, jól.
7. A Bődöcs-kötetben szerepelhetni megtiszteltetés, kár, hogy erről kevés szerzőt lehet már megkérdezni, és a szerkesztő, Cserna-Szabó nem is ér.
8. Az Addig se iszik vicces cím, de a szerzőről szól, nem a kötetéről, ennyiben mindenképpen bulváros, pedig a kötet minden további nélkül jót állna magáért e nélkül is, persze, javaslatom nincs.
9. Bődöcs hihetetlen mennyiségű szöveget ismer Garcia Marqueztől Bodor Ádámgig, Hemingwaytól Esterházig, Orwelltól Bereményiig, ráadásul mindegyik szöveg (mis)másolás, mert az eredetieket ismerve működik ugyan a legjobban, de azt nem ismerve is hat.
10. A szöveg (mis)másolás itt azt jelenti, hogy Bődöcs nem egyszerűen parodizál, hanem belebújik a szerző bőrébe (még nagyobb képzavarral a tollába) és onnan beszél (ír).
11. A mismás a német „misch (zagyvalék, kavarodás) + masch (trükk)” kifejezésekből származik, ami Bődöcsre nézve elsősorban az utóbbit jelenti: trükk az egész, hiszen Bődöcs olvas, megjegyez, szövegteret belak és továbbír, egyszóval kavár és trükköz.
12. Bődöcs egy alany a kortárs parodizálók azon sorában, amelyben olyan szerzők vannak, mint például Király Levente, akinek Bődöcs mindenképp jön egy sörrel, vagy többel, majd ezt megbeszéljük.

13. Ha olvasóként egy kezdőkönyvtárat szeretnénk összeállítani, mondjuk egy érdeklődő marslakó számára, éppen jó lenne Bödőcs listája.
14. Hagyjuk a listákat, konkrétabb egy 4-4-2-es felállítás, például ez: Krúdy-Hemingway, Krasznahorkai, Orwell, Móricz(micsoda hátvédsor!!!) - Garcia Marquez, Proust, Rejtő, Mándy- Ottlik, Örkény, és szemben velük: Kertész - Esterházy, Kosztolányi, Márai, Hamvas - Bodor, Hrabal, Nádas, Bereményi - Parti Nagy, Závada, csere: Hazai, Cserna-Szabó, Jászberényi.
15. Ha egy Márai-naplót olvasol el ebben az évben, akkor a Bödőcs-féle legyen az, ilyen részekkel: „Dögölj meg, Thomas Mann! Imádlak!” és „Szedjétek össze a kerti székeket!” (Goethe.) Igen!”, meg persze ez: „Ma 64 éve, hogy először használtam pontosvesszőt; ezt is megértük hát 'az ég alatt'”.
16. Bödőcs Tibor könyve többretegű, mert primér módon is működik: élvezhető, követhető, működő szövegek vannak benne, még ha az Esterházy itt-ott annyira követi EP modorát, hogy túlírt lesz, még a paródiához képest is az, de persze ez se baja, inkább bája a kötetnek.
17. Ha a parodizált szerzőket ismeri az olvasó, netán kifejezetten olvasójuk, egy könyv áráért egyenesen kettőt, illetve többet birtokol, mert például a Móricz-szöveg úgy, ahogy van, mindenestől (mindenestül) megfelel stílusban, tartalomban is a mesterének. Tragédia, hogy az ábrázolt kor sem változott..
18. A primér és a szekunder olvasat mellett a rejtett utalások kincsesládája a kötet, van benne például egy kis Kukorelly Endre is (ha valaki megtalálja, nem jár érte jutalom, csak hunyorítson egyet és legyen magára, mint olvasott ember, nagyon büszke), hogy mást ne mondjak.
19. PszeudoHamvastól van a kötet cím, mégpedig egy olyan mondatban, ahol jól megfér egymás mellett Kína, egy eunuch és a szalonna, valahogy így: „Lao-Ce-t egyszer megkérdezte egy eunuch: Miért jó szalonnázni? Amiért írni - szólt a bölcs. Az ember addig se iszik.”
20. Bödőcs Tibor első kötetét egy általa írt Örkény-egyperccsel ajánlom: „Nézőkritika: Marjányi Aladár termékmenedzser ma az első felvonás alatt kicsit összeszedetlen volt, nem figyelt, gondolatai el-elkalandoztak, a spontán kitörő nyílt színi tapsokat többször lekéste. A szünet után úgy-ahogy összeszedte magát, többször is ő nevetett fel először, de nem zavaróan. A megható részeknél nagyon hitelesen lábadtak könnybe a szemei, pedig az egyik üvegből van. Katarzisa meggyőző volt, a ruhatárban nem sietett, összességében hozta a tőle megszokott, 'átlagnál kicsit jobb' közönségtől elvárhatót.”

Smid Róbert

Kálmán vitéz belefárad

Spiró György: Kőbéka, Magvető, 2017

Aki manapság kormánykritikus szépprózát szeretne olvasni, az könnyedén találhat köteteket ebbéli vágyai kielégítésére a Szijj Ferenc Növényolimpiájától Parti Nagy Lajos Fülkerforjáig terjedő tartományban – amelynek elemei mennyiségileg nem, csak minőségileg fogyatkoznak az előbbitől az utóbbiig haladva. Spiró György *Kőbéka* című regénye kétszeresen is kívül esik azonban ezen a spektrumon. Egyrészt a szerző kiemelkedő – és a kortárs irodalmi életben bizonyos fokig unikális közép-európai – műveltsége garantálja, hogy az új regény kifinomultabb szövegolvasási módot követeljen meg, mint egy politikai pamflet. Másrészt, és ettől nem függetlenül, Spiró tisztában van azzal – nem hiába került ez a megfigyelése a *Fidelió*nak adott interjújának címébe is –, hogy „[a]ki ma Magyarországról ír, a világról ír”. E maximához tartva magát, a regény nem elégszik meg azzal, hogy feleleveníti Mikszáth Kálmán az *A Tisztelt Ház* címmel sajtó alá rendezett politikai karcolatjainak tematikáját és stílusát, hanem kimagasló gondolati finomsággal alkalmaz egy olyan hagyományt is, amelyet ma minden magát jó intellektuális ízlésűnek beállító olvasó túlzott szentenciaszerűséggel billogoz fel.

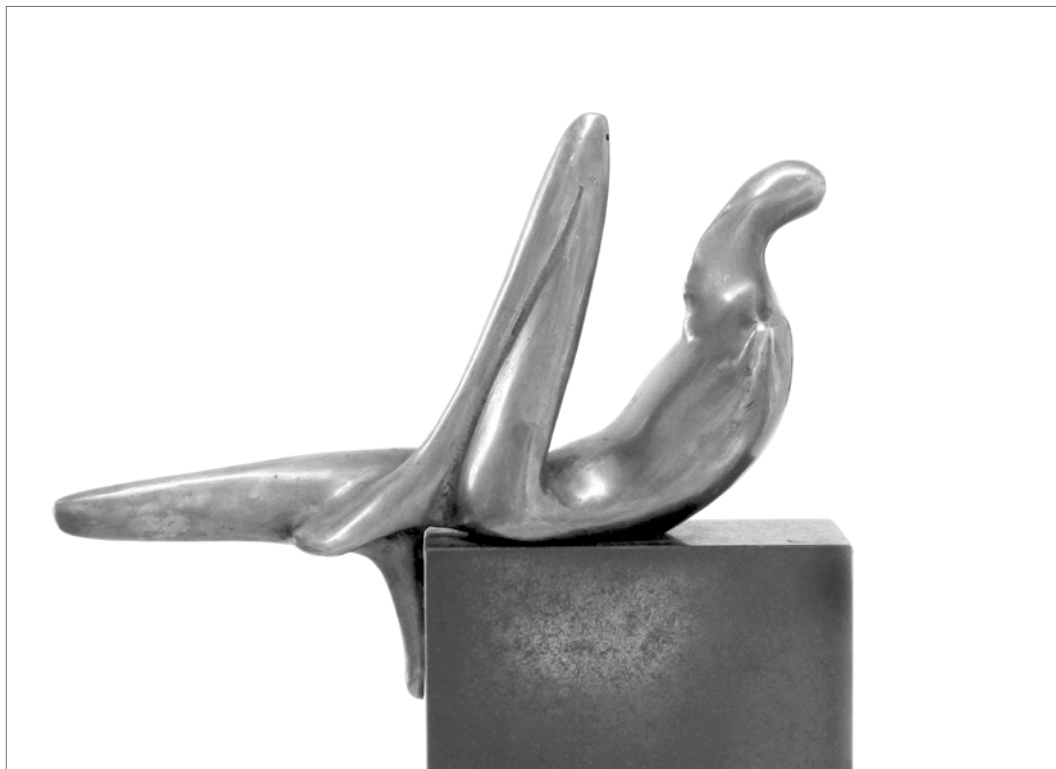
Ez pedig az az általános érvényű filozófiai regény lenne, amely a voltaire-i szatíra zsánereként szolgált. A *Kőbékánál* a műfajmegjelölés ugyanakkor mégiscsak „mesély”, amely a könnyedebb elbeszélői szöveget és történetvezetést legitimálja (az olyan csodás elemek mellett, mint az elefántméretű hattyúk és emberméretű gombák a zárlatban), egyszersmind bonyolítja azt a befogadói helyzetet is, hogy a szövegvilág egyes elemeinek probléma nélkül találjunk extratextuális párt, továbbá a mesély szóban megbúvó esélyt szem előtt tartva, annak leépítésével gyűrődött illúziótlanító regénnyé a spirói szatíra; a voltaire-i poetikai formán változtatva, eszközeit viszont megtartva. Ez utóbbiak közé tartozik egy kifordított nevelődési regény szüzséje, amelynek tulajdonképpen kezdőpontjakor az egyetlen változás már megtörtént: Melák Kálmánkát Záp községben senki nem piszkálja, amióta megnőtt. Ahogy a hatalmi ranglétrán egyre feljebb kerül, hiába szerez ellenségeket, érinthetetlen marad – az üzenet pedig világos: sem fizikailag, sem politikailag nem lehet egy melákon fogást találni. Mindehhez a könyv hozzáadja a pikareszk elemeket, erősen gyakori utalással a János vitézre is, amely párhuzamot Szabó Gábornak a *Műútban* megjelent kritikája példaértékűen fejt ki. Miközben Zápról egy egzotikus afrikai országba, Oroszországba, Franciaországba vagy az Egyesült Államokba kerül Kálmánka, tulajdonképpen nem tanul semmit, inkább csak konstatál. Ezzel a húzással a regény azért is felbontja a fejlődésregények alapjául szolgáló bináris rendszert – tudniillik hogy a kalandok hozzájárul-

nak-e ahhoz, hogy a főhős jobb ember legyen, vagy éppen gazemberségben fejlődik a korrump politikussal való találkozások során –, mert az általa bemutatott szituációk abszurditása legfeljebb tudomásul vehető, de tanulságosnak nem mondható. Sőt, mintha Kálmánka esetében azért sem következhetne be jellemváltozás, mert a minuciózusan megkomponált képtelenségek, amelyek valamely ügylet elleplezésére szolgálnak (például az afrikai segélyszállítmányok és importcikkék) teljes mértékben inkompatibilisek az ő mindenfajta pragmatizmust mellőző, némi túlzással – és persze az ízlés elé görbe tükröt tartva – tisztán esztétikainak nevezhető agyrémeinek (például a sínek felpúpolása).

Az utazás során a szöveg ugyanakkor kiváló atmoszférateremtéssel él. Például egy amerikai kisboltban való adásvételi kommunikációs forma a maga egyszerűségében már kulcsot adhat akár a Wall Street-i karrierhez is, illetve az is világossá válik, hogy miután már sehol nincs egy mástól független bel- és külpolitika, -gazdaság, stb., a haza és a külföld közötti különbségtétel már csak egy nép belső és külső elnevezésének differenciájában érhető tetten (szundimanók/szendemenők). Ennek megfelelően Spiró számára az utazás annak lehetőségét biztosítja, hogy egy globális perspektívából mutassa fel és kritizálja az univerzalitást, amelyet éppen a globalizáció idézett elő. Ennyiben pedig nincs különbség a magyarországi ún. „kormányparti ellenzék” számító viselkedése és a céljait soha el nem érő ENSZ-főtitkár között – ami végül is szerencse, hiszen utóbbi így „energikusan harcolhat tovább” a szegénység betiltásáért. Az egyik hajmeresztő vallomástól a következő irreális szituációig tartó olvasás során érzett túlzott ismerősséget paradox módon csak erősítik a mesemondói stílus betétek az elbeszélői szövegben: pl. „Nem tudni, hogy a kormányparti ellenzék hívei miért gyűlöltek olyan vehemensen a kormányparti polgármestert meg a cimboráit, és viszont. Az emberek az Odera és az Urál között különösebb ok nélkül is gyűlölni szokták egymást, az unalmukat verik el így”, vagy „[...] és ragyogott a két szép szeme, olykor pedig csillogott [...] Elmesélte hamarjában az életét, tartott hajnalig. A bácsika visszavonult, a lánya is lefeküdt a négyemeletes villa valamely szobáscskájában”. E narratív heterogenitás mindazonáltal nem a bejáratott utat követi, vagyis a mindenütt ugyanolyan viszonyok leírásánál nem különböző perspektívából világít rá ugyanarra, aminek következtében mégiscsak mutatkozna különbség a világ homogenitásában, ennél fogva pedig esély a fejlődésre, az elmozdulásra az olajozottan működő korrumpálódás holtpontjáról, ahol a kiszolgáltatottak foglalnak helyet. Ehelyett a szöveg egyértelművé teszi, hogy teljesen mindegy, hol járunk, mindenütt ugyanazok a mechanizmusok fogadnak: így kerül maga az olvasó is a legkiszolgáltatottabbak mellé.

A Kóbéka ugyanis azért tud működni, mert olvasóját elsősorban nem azzal hökkenti meg, hogy képtelenségek következnek egymás után az egyes lokációkhoz kötve, melyek persze meglepően ismerősnek tűnnek a mindennapi tapasztalatainkból, hanem mert belekényszeríti őt egy hitetlenkedő pozícióba, ahol az már nemcsak azt kérdőjelezi meg, hogy a sületlenségeknek tényleg megvan a helyük és egymáshoz tökéletesen illeszkednek, sőt mi több, hogy általuk funkcionál a gazdaság, a politika és minden más, hanem azt is, hogy mennyire paranoid dolog konkretizálni ezeket a szövegen kívüli életben. Más szóval, miközben a történet és az elbeszélés meseszerű elemeivel növeli a szövegben vázolt világ abszurditást, egyben zavart is okoz az olvasóban, hiszen a könnyű ráolvasása a szövegvilágban történeteknek az azon kívüli valóságra egyben azt is jelenti, hogy pontosan azt, a korrumpálódott szereplők által felkínált narratívát fogadjuk el, amely tele van összeesküvés(-elmélet)ekkel és teljes mértékben ellentmond a józan és becsületes gondolkodásmódnak. Nem kell sok hozzá, hogy ennek következtében mi is hasonlóképpen reagáljunk, mint a Történész fedőnevű szereplő: „Mi bajom?! [...] Nincs meg semmi, ebbe örültem bele”. A Kóbéka fifikásan egyértelművé teszi saját befogadhatóságának feltételeit és az olvasói pozíciót annak érdekében, hogy aztán semmi ne legyen a befogadó számára egyértelmű többé – nem csoda, ha Szabó az említett kritikájában tévesen az elbeszélés primer szintjére helyezi a kijelentést, miszerint „Kálmánka azért ért a nép nyelvén, mert a nép tökhülye”, holott itt a narrátor éppen a neoliberális/neokonzervatív politikai elit beszédmódját használja fel a (kétélű) gúnyra.

Amint a regény betessékel minket az előzetesen kijelölt implicit olvasó helyére, észrevétlenül és elkerülhetetlenül azonosulunk Kálmánkával; sokat elmond egyébként a Spiró-féle szatíra kíméletlenségéről, hogy ez részben azért is megtörténik, mert az összes többi frakció még a főhősnél is taszítóbb. Ennél fogva pedig csodálkozásunk tárgyáról, hogy itt senkinek nincsenek skrupulusai, és lényegében ez működteti a világot, a hangsúly áttevődik arra, ahogyan a regény már a mi értetlenségünkön élcelődik; Kálmánka meláksága saját hülyeségünként záródik ránk az olvasott meséyben, holott az olvasónál lenne végső soron a racionalitás, amikor hitetlenkedve reagál a szövegvilág eseményeire. A referencializálásra hajlamos, a valóság gyarlósága felé emelkedő entellektüel olvasóból, aki eltartott kisujjal nyúl a repülő után zavarában, hogy most akkor meglepődjön az abszurd elemeken, vagy a szöveget instrumentalizálja és a jelen viszonyainak egyértelmű kritikájaként használja fel, így csinál a szöveg könnyedén bolondot. Annak érzékeltetésével az olvasás e finomhangolt mechanizmusaiban, hogy mindnyájan benne vagyunk a zápi melák kalandjában, Spiró nem intellektuális politikai tettet hajtott végre, hiszen az efféle értelmiség aktivizmus helyét egyértelműen kijelöli a trivialitások konferenciákon történő kimondásának „bátor” aktusaként [vö. p. 214], mint inkább rámutat a beomlott sírok között nyugalmat találó Kálmán vitéz utazásának politikai tétjére.

Fischer György: Délelőtt

Stamler Ábel

Zalai táj(ak)

HSMK – Ősze András Galéria 2017. XI. 24. – 2018. I. 6.

„A táj mindenekelőtt abban különbözik a természettől, hogy nincsen semmi dialektikus jellege, nem áll szemben a társadalommal, nem kapcsolja ki magából az emberi mesterség jelenségeit sem.”

Szerb Antal

Az ember – nem tehet mást –, retteg a tájképektől. Ha egy kiállítás címében a táj szót meglátja, ösztönösen, rosszálló pillantással nyugtázza, hogy aligha fogja megtekinteni. Persze, miként a szóban forgó kiállítás is mutatja, ennek nem kellene szükségszerűen így lennie. Sőt. De mi végre az ösztönös kételkedés? Hamvas Béla a *Babérligetkönyv*ben az antik és a modern tájkép kapcsolatáról, valamint a profán tájképekről szólva tisztázza a rosszálló pillantások, a bizalmatlanság okát: „Az esztétika azokat a festményeket, amelyek ebbe a csoportba tartoznak, giccseknek hívja. A profán táj a giccstáj. A mázalmány. Az értelmetlen és avatatlan és hitvány festékcsoportok. [...] A festőnek az érzéki jelenséget kell ábrázolnia, és tudnia kell, hogy az igazságot sohasem láthatja meg. A jelenség csak jel. Mint a hullámvonalak és a hal. Mindig a jelet kell ábrázolnia, de mindig tudnia kell,

hogy jaj a képnek, amely csak jel és semmi egyéb, s amelynek a megközelíthetetlen és megláthatatlan igazsághoz semmi köze sincs. Elérhetetlen, de a képen ott kell lennie; lát-hatatlan, de látni kell. Nem érzékelhető, de ábrázolni kell, és csak ezt az egyet szabad és kell érzékelni és ábrázolni. Ha a képen nincs igazság, akkor profán, és be lehet vele fűteni.”

A Kanizsai Képző- és Iparművészek Egyesületének kiállítási anyagával szerencsénkre nem lehet, s nem is lenne okos dolog a fentiek szerint eljárni. A HSMK Ősze András Galériájában megrendezett tárlat a zalai tájhoz fűződő tematikus egységben, de a műfajok, alkalmazott technikák sokszínűségében 15 művész munkáiból válogat.

A tematikus egységhez való kötődés természetesen mindenkor az egyes művészek kreativitásától és saját szándékától függ. A táj megjelenítése sokféleképpen megvalósulhat

**Milena
Mladenova**
munkája

a „valós” fényképektől, tájfotóktól, vagy fényképszerű festményektől kezdve egészen a belsőleg, intellektuálisan, vagy spirituálisan megélt és megjelenített, a kortárs művészetben általában kevésbé figuratív tájakig. Ezzel nem azt mondjuk, hogy az akár intellektuálisan, akár spirituálisan megélt táj ne lehetne figuratív. Caspar David Friedrich művészetéről például aligha állíthatná bárki is azt, hogy az – pusztán technikája, avagy látásmódja miatt

– nem spirituális háttérű művészet lenne. Éppen ellenkezőleg. Magától Friedrichtól származik a következő, tárgyunk szempontjából is fontos axióma: „A festőnek nemcsak azt kell festenie, amit maga előtt lát, hanem azt is, amit magában lát. Ha azonban semmit sem lát magában, akkor hagyja abba annak festését is, amit maga előtt lát. Különböző képei a spanyolfalakhoz lesznek hasonlatossá, amelyek mögött csak betegek vagy éppen halottakra számít az ember.”

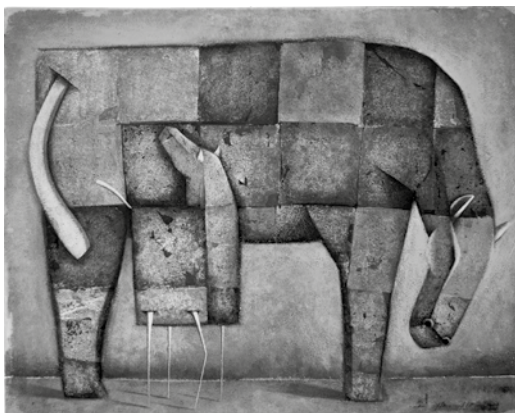
**Szekeres
Emil**
munkája

Ami a jelen kiállítást illeti, anyaga jó példa arra, hogy miként lehet ilyen tág spektrumban mozgó műveket (gondolva itt mind a technikák, mind az egyéni látásmódok különbözőségére) egyazon időben és térben kiállítani oly módon, hogy azok ne rontsák egymás hitelét, sőt, amennyire lehet, erősítsék egymást. Óhatatlanul megjelennek természetesen kvalitásbeli különbségek is, de ezek elkerülhetetlenek egy 15 művész munkáit felsorakoztató tárlaton, ezenfelül a fent említett elrendezés igyekszik kiegyensúlyozni a különbségeket.

A termen végighaladva sokféleképpen megragadható a kiállított alkotások vezérfonala. Szinte lehetetlen lenne valamennyi műről érdemben és érvénytel szólni; csak átgondolt benyomások felvillantására van lehetőség.

A kiállítást Stampler Lajos installációi nyitják.

Ludvig Dániel munkája

Pillanatképek ezek egy ember előtti/utáni, netán emberen túli tájról vagy tájból; melyben ugyanakkor fellelhetőek az ember, az archaikus ember nyomai. Egyes elemei az ideális tájról, s annak számtalan megnyilvánulási formájáról adnak hírt. A színek és elemek, ha tetszik, az anyagok megválasztása önmagáért beszél. Kő, moha, fa, fém.

Melega István fényképei tűnődéseknek tűnnek, egy centrumát formálisan őrző, belsőleg azonban egyre inkább elvesztő világban. Itt is megtapasztalható az archaikum iránti nyitottság (vonzalom?), s e képek előtt állva is tudatosul bennünk, hogy ez nem nosztalgia. Valami, a tájjal szorosan egybenövő, de emberi kéz alkotta forma, amely egyre inkább elveszíti mesterséges voltát.

Ludvig Zoltán mikrokozmosz és makrokozmosz összefonódását, harmóniáját szemléltető festményei rátekintéstől – néha azt hiszem, hangulattól – függően tárják fel a külső tájat egy egyre inkább befelé, a belső táj felé forduló összpontosításban. Más szempontból szemlélve, a kiállított képek térelosz-

Kotnyek István munkája

tása, aránya, egy a felszín és a mögöttes tartalom arányait, a megnyilvánulás hogyanját és mikéntjét hivatottak jelezni.

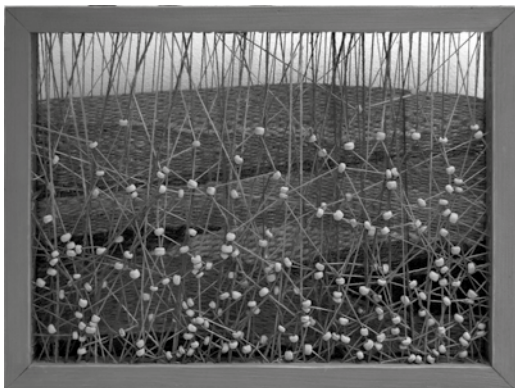
Kotnyek István (*Szalaghibaképek*) szemlélése közben az emberben ösztönösen felmerül a gondolat, hogy Szerb Antalnak a fent idézett mondatban aligha volt igaza. A táj igenis lehet dialektikus, azaz igenis szükség van dialektikus(nak tűnő) tájakra is. Ugyanis, legyen a XXI. század embere bármennyire is szentimentális, létezik egy szembenállás, s ennek tudatosítása egy jótékony felismerést is jelenthet. De merre tovább? A *Göcseji táj vonalkóddal című kép felrzza az embert*, s sokkal inkább az organicitásra, a táj és az ember egymásra utaltságára helyeződik a hangsúly, semmint ezek szembenállására. A probléma feltárása után megjelenik a megoldás.

Szekeres Emil alkotásait aligha lehet, vagy kell „magyarázni”. Megfejtteni esetleg megpróbálhatja az ember. Színvilága, legyen témájában akár tragikus is egy képe, minden esetben a derűből – talán elcsépeelt volta nélkül leírhatjuk –, a pannon derűből villant fel valamit. A pannon derűből, amely bármennyire is kötődjék a tájhoz, a génuszhoz, valójában mindig egy belső minőség megragadására, átélésére törekszik.

Vercz Szilvia képein első ránézésre áttetsző, ugyanakkor egymásra rétegzett, egymásra nőtt tájak, korok, (fák); egy részleteiben megfejthetetlen, de teljességében annál inkább kirajzolódó növekedés, elágazás felé mutatnak.

Szilágyi János György, nemrégiben elhunyt klasszika-filológus, művészettörténész említi egy interjújában, hogy munkahelyén, a

Ambrus
Márta
munkája

Szép művészeti Múzeumban a látogatók hajlamosak sok esetben elsőként a feliratot, s csak azt követően a műtárgyat meg szemlélni. Tudniillik, „a feliratokból derül ki számukra, hogy tetszeni fog-e nekik a művészi produktum, vagy sem.” Tudjuk, ez valóban jellemző, s hangsúlyozottan igaz ez a nevekre. Ez és ez tetszik, mert tetszenie kell és kész. Az utóbbi mondottak ellenére e sorok írója néhány alkotás előtt állva kifejezetten hiányolta a címeket, még akkor is, ha a *Zalai táj cím köré fonódó művek elsősorban együttesen, s (jelen helyzetben) csak másodsorban önálló munkákként állítottak ki.*

Reméljük, e néhány töredékes megjegyzés is rávilágíthat a *Zalai táj* számos megközelítési lehetőségére. A kiállított alko-

tások – a már említett minőségbeli különbségek dacára is – egységesen és meggyőzően szemléltetik egy élő, a benne alkotó emberek számára különösen is élő táj géniusának atmoszféráját, harmóniáját, valamint a táj sokfélesége és változásai mögött rejlő lényegét.

A kiállító művészek névsora: Ambrus Márta, Domina Zsóka, Földvári Zsuzsanna, Horváth Gyöngyi, Járasi Ildikó, Kotnyek István, Ludvig Dániel, Ludvig Zoltán, Melega István, Milena Mladenova, Rákhely Zsófia, Stamler Lajos, Szarjas Gertrúd, Szekeres Emil, Vercz Szilvia.

Vercz Szilvia munkája

Csiba Erika

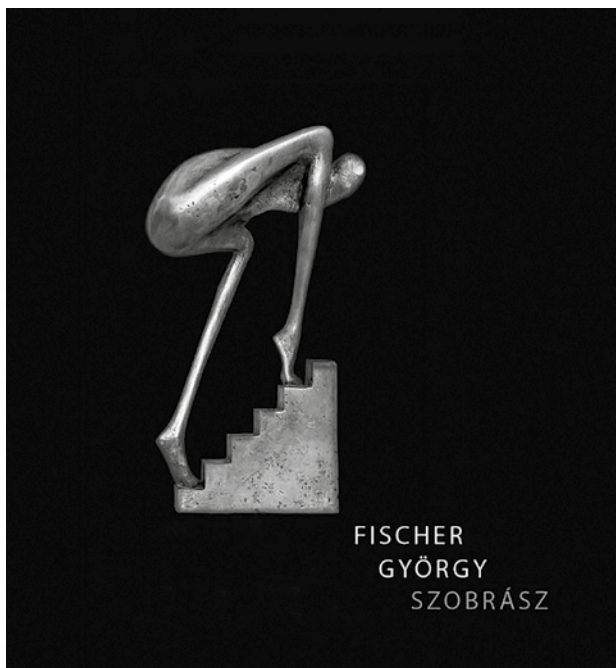
A lélek szobrásza

Tisztán emlékszem az első Zalaegerszegen töltött reggelemre. A Millennium téren vágunk át kora reggel, az utcán még az előző esti buli nyomai éktelenkedtek. A kukákat valaki a tér közepére húzta egy kitárt karú szobor mellé, ami körül egy macska komótosan sétálgatott. Mintha a szobor próbálta volna rendre utasítani a teret. A jelenet egyszerre tűnt szürreálisnak és komikusnak. Nem sokkal később a napi rutinom részévé vált elsétálni Szent István szobra mellett, és volt alkalmam alaposan megfigyelni az Országépítőt. Már kevésbé tűnt humorosnak, sokkal inkább volt határozott, tekintélyt parancsoló.

Ha végigtekintünk Fischer György munkásságán, megfigyelhetjük, ahogy sajátos formavilágú figuráit absztrakt végletek közt egyensúlyozza. Szobrai egyszerre tűnnek ironikusnak, groteszknak, de ugyanakkor végtelenül szomorúnak, magányosnak és reményvesztettnek is. Alakjait játszi könnyedséggel formálja meg, melyek mintha nem is a fizikai térben léteznének, hanem egy elvontabb dimenzióban kelnének életre, ahol az emberi lélek egyes aspektusait személyesítik meg. A szobrász munkássága homogénnek tekinthető; periódusokra, korszakokra nem bontható, ami közös, az a plasztikáin megfigyelhető pszichológiai-filozófiai látásmód.

Ezt az életművet foglalta össze egy kiadványban a Göcseji Múzeum, melynek könyvbemutatójára Fischer György halálának ötödik évfordulóján került sor. A kötet előszavát Kostyál László jegyzi, aki kicsit személyesebb hangvételben emlékszik vissza első találkozására az alkotóval. Próbálja megfogalmazni Fischer formanyelvét, és inkább a már említett pszichológiai-filozófiai oldalról megvilágítani munkásságát.

Az előszót Wehner Tibor rövid, de annál tartalmasabb tanulmánya követi. Wehner

Fischer György:
Zsuzsanna

rögtön az elején bemutatja a XX. századi magyar szobrászati törekvéseket, elhelyezi abban a korban, melyben a művész alkotott. Olyan világhírű szobrászokkal említi egy lapon Fischert, mint Alberto Giacometti, Hans Arp vagy Henry Moor, akik akár előképnek is tekinthetők. Fontos azonban leszögezünk, mint ahogy Kostyál László is leírja: „szobrászata annyira karakteres és egyedi, hogy pusztán előzményeiből aligha vezethető le”.

A könyv külön-külön foglalkozik a szobrász kisplasztikáival és köztéri szobraival. Az előbbi, kisméretű figurái, legtöbbször egyedül megjelenő alakok, melyek ritkán rendelkeznek attribútummal vagy öltözettel, nemi jellegük is csak másodlagos szerephez jut. Ezek a szobrok egyértelműen ember formájúak, noha az anatómiai felépítésük szélsőségesen eltúlzott.

Fischer pécsi és budapesti tanulmányait követően Zalaegerszegen telepedett le és

dolgozott haláláig. Köztéri alkotásai nagy része is a zalai térséghez köthető, melyeknél fontos megemlékeznünk a ma már fellelhetetlen, sok esetben csak tervben maradt pályaművekről. Wehner Tibor alapos kutatómunkájának köszönhetően megismerkedtünk olyan köztérre szánt alkotásaival, mint például a zalaegerszegi Dísz tér szökőkútjához készült szobor terve; vagy a Hévízre, Kaposvárra és Nagykanizsára készült koncepciói. Külön foglalkozik Mindszenty József Mária Magdolna Plébániájának készült emlékmű-tervével, melynek vázlata a kötetben is megtekinthető.

A könyvben bemutatásra kerül az Ady műzsája című kompozíció, amely az Ady Endre Általános Iskola és Művészeti Gimnázium előcsarnokában kapott helyet, ahol Fischer György tanárként dolgozott. A szerző nem csak elemzi, hanem kontextusba helyezi a szobrot: számba veszi Csorba Géza, Melocco Miklós és Vígh Tamás Ady-portréit és bemutatja azok ábrázolásfejlődését, hogy megismerhessük a szobrász szemléletmódbeli újításait. Részletesen betekintést nyerhetünk továbbá a 2002-ben felállított Országépítő című mű háttértörténetébe, mely az országban egyedülálló módon a közösség összefogásának köszönhetően készülhetett el. A szobrász köztéri munkái sok esetben nehézkesen, néha viharos körülmények között valósulhattak meg, de sokszor utóéletük sem volt felhőtlen. Ezeket a történeteket térképezi fel a szerző, és tárja eléink a könyvben. Ugyanakkor nem feledkezhetünk meg Fischer portréiról sem, melyeken Pais Dezsőt, Deák Ferencet, Pilinszky Jánost, vagy Gulácsy Lajost ábrázolta. A szobrászt egykori tanára, Rétfalvi Sándor szavai búcsúztatják.

Maga a könyv egy következetesen felépített, méltó megemlékezés Fischer Györgyről. Röviden, de célratorően fogalmazza meg a nehezen kategorizálható: a szobrász munkásságát. A kötet első felében lévő szöveget Fischer kisplasztikáinak, majd köztéri szobrainak fotói követik, melyek Zóka Gyula munkái. A szobrok között feltűnik a művész néhány kevésbé ismert grafikája is. Külön dicséret illeti Farkasné Tornyos Zsuzsa munkáját, aki angol nyelvre ültette át a magyar szöveget. A kiadványt Árendás József szerkesztette.

Turbuly Lilla

(Kör)beszólós körmagyar

Az **RS9** Színház Folyóügy című előadásáról

Miért járunk színházba, és mit szeretnénk ott látni? Egy színházról szóló beszélgetéssorozat kapcsán azt tapasztaltam, hogy a beszélgetésekre eljött rendszeres vagy alkalmi színházba járók válasza többnyire az volt, hogy szórakozni, kikapcsolódni szeretnének, elmenekülni a hétköznapiak elől. Mindezt elsősorban zenés előadásoktól remélték a megszólalók, kortárs színdaraboktól a legkevésbé sem. A bejátszott részletekből azonban a legnagyobb sikert mindenhol az egri Gárdonyi Géza Színház *Csörgess meg!* című előadásának jelenetei aratták. Pedig kortárs darab, amelyben rólunk, a (mobiltelefon által sok szempontból megváltozott) hétköznapijainkról van szó; és miközben egyik vagy másik szereplőben, jelenetben magunkra, környezetünkre ismerünk, nevezhetünk, amennyit csak bírunk. (Az előadást színházban már nem játsszák, de a youtube-on megtekinthető.)

Vagyis egyáltalán nem lehetetlen vállalkozás kortárs darabban úgy szórakoztatni, hogy az ne tét nélküli bohózat legyen, hanem a minket körülvevő világgal és önmagunkkal szembesítő tükörként is működjön. Ilyen előadás a *Folyóügy* is. Csupa olyan jelenetből áll össze, amelyekkel mindenki találkozhatott már, csupa „a téma az utcán hever” sztoriból, és úgy tudom, Braun Barnának valóban egy ilyen, a facebookra gyorsan ki is posztolt apró történet adta az ötletet a darab megírásához. Egy bolti vásárlás, ahol az előtte fizető wellness veknijét kb. húsz perc alatt sikerült beazonosítania és gépbe ütnie a pénztárosnak. Ez a jelenet aztán némi átírással be is került az előadásba.

A jelenetek közötti összekötő szál a Jászberényi Gábor által alakított call centeres férfi, Markó jelenti, aki a darab szereplőit hívogatja folyamatosan. Jó, hogy nem derül ki, pontosan mivel is foglalkozik a cége, az a bizonyos Intrum Mundi Kft., elég, hogy mind-

annyian ismerjük az ilyen hívások automatizmusait, mint például a „minőségbiztosítási okokból a beszélgetést rögzítjük” szöveget. Korunk hasonló mantrája ez, mint egy generációval korábban – ha már folyóügyek – a „hajóvonták találkozása tilos” a kívánságműsor előtti vízállásjelentésben.

Mindennapi ügyeink intézésük módját, a technikát tekintve változnak ugyan, de hogy folyamatosan kísérik-nehezítik életünket, az örök. Ahogy nem nagyon akar változni a hivatal és a kisember kapcsolata sem, legyen szó jegyellenőről a buszon, ügyintézőről a bankban vagy a postán.

A darab helyszínei, ahol a telefon valakinek a zsebében, táskájában felcsörög, jellegzetes városi helyek: busz, taxi, posta. A vidéket egy idős, a városban nehezen tájékozódó néni képviseli. Típusokat látunk, egyes korosztályok (harmincasok, ötvenesek), társadalmi csoportok (kismamák, hivatali alkalmazottak) képviselőit. Nem mélyanalízis a cél, hanem pillanatképek felmutatása, a mai Budapest jellegzetes figuráinak, élethelyzeteinek fel-fűzése, hogy lássuk, kiad-e valami egészet a sok apró mozaik.

Vannak karakterek, amelyek több jelenetben is feltűnnek, képletesen és valóságosan is „végigutazzák” az előadást, mint az Ügyetlen fiú (Makray Gábor), aki call centeresnek jelentkezne, de rosszul sikerül a próbabeosztása, így taxiba ül, majd vonatra száll, és közben más visszatérő szereplőkkel találkozik, például az ugyancsak több jelenetben is feltűnő falusi néniével (Málnai Zsuzsanna). Más karakterek csak egy-egy jelenet erejéig bukkannak fel. A színészek (a főszereplő, Markó kivételével) több szerepben is megmutatkoznak.

A folyton változó helyszíneket díszlet nélkül, egy, az RS9 Színház szerény technikai lehetőségeihez igazodó „forgószínpaddal”, lényegében egy forgatható, fekete paravánnal jelzik. Csáki Rita rendezése – eltérve a realiztikusabb közeget leíró szerzői utasításoktól – a nézők képzeletére hagyatkozik, és az eszköztelenségből teremt erényt: a színészek játsszák el a kicsengő vagy foglaltat jelző telefonokat is. A karakterváltásokat azonban a jelmezekkel (egy kendővel vagy éppen egy kalauzskabáttal) egyértelműen jelzik. Ez a realitástól elemelt megközelítés jól passzol a néhol abszurdhoz közelítő játékmódhoz. Így a konkrét napi tapasztalatainknál többet látunk a színpadon, a jelenetekből valóban összeáll valamiféle összkép: egy inkompetens társadalom képe, ahol senki sem azzal foglalkozik, ami a dolga lenne, ahhoz legtöbbször nem is ért. A más dolgához annál inkább, legalábbis a saját véleménye szerint, de ha közbeavatkozik, még véletlenül sem a jóindulat vezérli. Az utca, a köztér megtelik feszültséggel, agresszióval. Minden nevetés ellenére kesernyés ez az összkép.

A rendezés sokat bíz a színészekre. Ritmusérzékük, összjátékuk elengedhetetlen feltétele annak, hogy az előadás jól működjön. Külön ki kell emelni Mérai Katalint, akit sajnálatosan keveset láthatunk színpadon (a Barátok közt című televíziós sorozat egyik főszereplője hosszú évek óta). Legutóbb a híres kabaré énekesnő, Vidor Ferike szerepében láttam az Őnagysága kabaréja című előadásban, és mind énekhangjával, mind színészi játékával igen jó benyomást tett. Most az okostelefonos jegyellenőrzést nem értő kalauznő szerepében az előadás egyik legjobb jelenetét köszönhetjük neki. Kathy Zsolt pedig taxisofőrként remekel. Monológja egy káromkodásfolyam, amelybe közbeszúr-

tak néhány nyomdafestéket tűrő mondatot, azonban mindezt sikerül úgy elmondania, hogy minden egyes négybetűs szó a karakterhez tartozónak érződik, és a monológ végére úgy érezzük, személyes ismerősünk ez a taxis az elrontott családi életével, nagyot mondó kisémberségével együtt. Jászberényi Gábor mostanában nagyon sokat játszik, egyik bemutatója követi a másikat, és mindig megbízható színvonalon jeleníti meg a karakterét, miközben voltaképpen mindig ugyanazt a Jászberényi Gábort látjuk a színpadon, valószínűleg ezt hívják önazonos játéknak.

A *Folyóügy* (és ez is benne van a címében, de a *#magyarvalóság egy felvonásban* alcím is ezt jelzi) Zeitstück, egy meghatározott korszakhoz kötődő színdarab. Harminc évvel ezelőtt még nem voltak call centerek, és talán húsz

év múlva se lesznek, és a wellness veknik helyett is kitalálnak valami mást. De ami ezeknél a külsőségeknél sokkal fontosabb: mi magunk is változunk, változnak a viszonyulásaink, és talán az is, ahogy a folyamatos jelenben folyó ügyeinket rendezzük. Ezért aztán nem is lenne baj, ha az a tükörcép, ami az előadásból kirajzolódik, egy-két évtized alatt érvényét veszítené. Addig meg ne vessünk magunkon a színházban, aztán ha kimegyünk az utcára, talán egy kicsit másként szólunk a buszon mellettünk ülőhöz, a telefonos közvélemény-kutatóhoz vagy a postáshoz. És akkor talán ő is másként szól hozzánk.

Braun Barna: Folyóügy

Rendezte: Csáki Rita

RS9 Színház, 2017. december 6.

Tóth László

Barokk-kori insomnia? Goldberg-variációk

Johann Sebastian Bach Goldberg-variációk szöveg és zenében címmel Kovács Sándor zenetörténész és Borbély László zongoraművész előadása hangzott el 2017. november 25-én este Zalaegerszegen, a Városi Hangverseny- és Kiállítóteremben. Az est első felében a Bartók Rádióból jól ismert zenetudós, a budapesti Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem tanára, Kovács Sándor beszélt a műről, miközben néhány részletet saját maga, néhányat Borbély László illusztrált zongorán. Kovács Sándor maga is zongoraművészként indult, és ő is sokszor játszotta Bach e remekművét. Előadásán ez érezhető volt, a sorok közt hallani lehetett a szerző és a mű iránti rajongását és tiszteletét. A muzikológus és a mű közti ritka szoros kapcsolat meghatározta az előadás felépítését.

A mű keletkezése kapcsán számos kérdés felmerül, melyeket talán csak jó ízlés-

sel, ráérzéssel lehet megválaszolni, biztos tények hiányában. Johann Nepomuk Forkel az 1802-ben megjelent Bach életrajzában például a következőket írja: „Ezt a művet az egykori orosz nagykövet, a művészszerető Hermann Carl von Keyserling gróf kívánságára komponálta, akit a drezdai udvarban ismert meg. 1741 táján a gróf sokszor tartózkodott Lipcsében. Szolgái között volt egy tehetséges fiatal csembalista, Johann Gottlieb Goldberg – Wilhelm Friedemann Bachnak, később magának Johann Sebastiannak a tanítványa. A gróf sokat betegeskedett, és ilyenkor nem tudott aludni. A nála lakó Goldbergnek a szomszéd szobájában kellett tölteni az éjszakát, és álmatlansága óráiban a grófnak muzsikálnia. Egy alkalommal a gróf Bachtól Goldberg számára néhány – szelíd és mégis élénk – zenedarabot rendelt, hogy kicsit felvidítsák őt álmatlan éjszakáin. Bach úgy gondolta, a gróf kívánságának leginkább a variációs művel tehetne

eleget, noha ezt a műfajt addig – az állandó, változatlan alap-harmóniasor miatt nem tartotta elég mutatósnak.” Az életrajz e része azonban valószínűleg nem teljesen igaz. Az ugyan előfordult, hogy amikor Drezdába ment Bach, akkor Keyserling grófnál lakott, annak ellenére, hogy ebben az időben egy ilyen főrangú úr egy egyszerű zenészt nemigen fogadott. Valószínűleg az is igaz, hogy a gróf kért Bachtól valamilyen zenét, de a Goldberg-variációk nyomtatásban megjelent kottáján nincs rajta a Keyserlingnek szóló ajánlás. Ha igaz lenne Forkel története, akkor ez viszont óriási sértés lett volna. Másrészt a csembalista Johann Gottlieb Goldberg, akiről a variációk a címét kapta, 1727-ben született. A művet 1742-ben adták ki, ekkor Goldberg még csak 15 éves volt. Nehéz azt elképzelni, hogy Keyserling gróf álmatlan éjszakáin egy tizenéves fiatal arra késztet, hogy az addig megírt egyik legnehezebb billentyűs művet játssza. Erről számos szakirodalomban olvashatunk, a zenetudomány mai állása szerint Forkel életrajzában ez a történet csupán anekdota, nem a valóságot tükrözi.

Kovács Sándor előadásának azonban voltak ennél szubjektív momentumai is. A 25. hosszabb, moll variáció egy kifejezett panaszos tétel, Kovács Sándor számára a keresztrefeszítés zenéje. A tétel hangulata valóban hasonlít Bach oratorikus műveinek crucifixusaira, és az is igaz, hogy a Goldberg-variációk szinte minden tétele emlékeztet Bach más műveiben felfedezhető műfajokra. Az is biztos, hogy a zongorista asszociál valamire a művel kapcsolatban, miközben játszik. Ezek az intuíciók azonban sokszor rejtve maradnak. Kovács Sándor ezt az állítását csupán azzal egészítette ki, hogy a következő, 26. tétel pedig számára olyan, mint az Et resurrexit, a feltámadás zenei megfogalmazása. Kovács Sándor előadásában még egy rendkívül érdekes kérdést vetett fel a Goldberg-variációk témájával kapcsolatban. Ez a téma egyébként a mű elején és teljesen változatlan alakban a mű végén is hallható. Martin Jarvis, az ausztráliai Charles Darwin Egyetem zeneprofesszora a kéziratok hosszas tanulmányozása után állítja, e témát, valamint a cselló szviteket nem Bach, hanem második felesége, Anna Magdalena Bach írta. Biztosan nem tudunk, a szvitek tekintetében ez valószínűleg badarság, de itt lehet benne valami.

Ez a téma ugyanis ária címen megjelenik egy kis kottásfüzetben, ami a Klavier – Büchlein vor Anna Magdalena Bachin címet viseli. Ebbe a kis füzetbe Anna Magdalena Bach kézírásával van lejegyezve. Másrészt a 30. variáció a Quodlibet feliratot viseli. Ez Bach korában azt jelentette: ahogy tetszik. Ez egy olyan műfaj volt, amiben különböző ismert dallamokat szőttek bele a zenébe. Ebben a tételben két ilyen dallam van, az egyik szövege: „Régóta nem voltam nálad...”, a másik egy nagyon ismert népdal: „Káposzta és répa borított el, hogyha anyám húst is főzött volna, tovább maradtam volna”. Kovács Sándor szerint ez szerénykedés. Régóta nem voltam nálad, de most itt vagyok, újra szól a témád. Eltelt 30 variáció, de ez mind csupán káposzta és répa, zöldség, mintha Bach csak keveset tett volna hozzá ahhoz a csodálatos témához, ami most visszajön. Viszont a szerénykedésnek csak akkor van értelme, ha a téma nem a sajátja, hanem a feleségéé, és ezzel neki hódol. Kovács Sándor a következő gondolattal zárta előadását: „Nekem meggyőződésesem, és tényleg gyönyörű hódolat: káposzta és répa, amit én csináltam, de a tiéd! Szerette a feleségét! Van ilyen.”

Az est második felében Borbély László zongoraművész játszotta el kitűnően, magabiztosan, érzékenyen Bach Goldberg-variációit.

Hivatalosan 1982. augusztus 1-én lettem az Állandó Színház, a későbbi Hevesi Sándor Színház munkavállalója egészen 1987. július 31-ig. Abban, hogy elszerződtem, nagy szerepe volt annak, hogy nem lettem igazgató.

1986-ban, talán november végén történt, hogy Ruszt behívott a szobájába – nem irodája, szobája volt! -, és egy fura beszélgetés végén elmondta, hogy nem akar tovább igazgató lenni, és azt szeretné, ha én elvállalnám a Színház igazgatását. Ma már nem emlékszem, hogy ott akkor abban a pillanatban miként reagáltam, mit gondoltam, mit mondtam. A következő emlékfoszlányból azt gyanítom, hogy igent mondhattam, mert este már a klubban, ittas gyámoltalanságomban azt néztem, hogy kit fogok kirúgni, kit szerződtetek, és ráadásul még mindennek a koronájaként a klubot is kifestetem. Aztán éjjel vagy már hajnalban, kisebb csoda segítségével, hazamásztam a színiészházba.

És jött az ébredés, valóban és átvitt értelemben is. Balta a fejben, az előző nap cserepeinek összerakása, a kieső idő pótlása, brrrr! Az ágy szélén ülve megpróbálni végiggondolni a történeteket. És a megvilágosodás: hogyan lehet az, hogy én egyetlen percig is komolyan gondoltam: a Böhm György lesz a színház igazgatója lehetőséget! Miből gondoltam, hogy alkalmas lennék rá! Ekkor már azt is tudtam, hogy én soha sehol nem akarok hatalmat, mert nem való nekem! Megijedtem magamtól a megtörtént elcsábulás okán, és hogy ez még egyszer ne fordulhasson elő, azonnal felhívtam Várkonyi Mátyást a Rock Színház igazgatóját, aki a telefonbeszélgetés végén leszerződtetett dramaturgnak.

Tovább gondolkodtam, mi legyen az emlékezés módszere, amivel viszonylag megúszható a dolog. Eszembe jutott: egy színházról mindent elmondanak a bemutatott darabok. Nézzük végig a bemutatóit annak a hat évadnak, amelyeket legnagyobb részt én raktam össze. Sok mindent elmondanak a címek.

A módszer: a címek és pluszként megpróbálkozom a szinte lehetetlennel, és pofátlan szubjektivitással kommentelem/kommentálom a darabokat, ne tessenek megrémülni, csak egy párat az elején, hiszen terjedelmi határ is van.

1982-1983 előévad

Paul Foster: *Tom Paine, avagy a józan ész diadala*

Ez volt az első előadás, amiben Egér (Egervári Klára) tangóharmonikán eljátszotta a Jamaicai trombitás-t. Ha jól emlékszem, Forgács Tibor Egerváron még játszott benne, de az Állandó Színházi bemutatót már nem élte meg.

William Shakespeare: *Rómeó és Júlia*

Beavató Színház. Rengeteget tanultam belőle. Fantasztikus élmény volt, amikor Ruszt József volt a „beavató”.

Massimo Dursi: *Utazás Párizsba*

Hubay Miklós révén eljutottunk az arezzoi fesztiválra. Ez volt a kötelező egyfelvonásos.

Bartók Béla: Csodálatos Mandarin

Arezzóban mutattuk be. Nem hittem, hogy meg lehet csinálni, amit Ruszt akart. Tévedtem, meglehetett. A Bartók-trilógia harmadik darabja lett az első Zalaegerszezen. Ruszt esküdött Pierre Boulez karmesterre, ő volt az előadás kulcsszereplője.

Szophoklész: *Antigoné*

Beavató Színház. Életem része lett. Az előévadban a Sajtó-klub fogadta be a társulatot. Egy hajnalban, szakadó esőben, ittas gyámoltalanságomban beültem az autómba. A következő sarkon

egy rendőr megállított, kiestem az autóból, nem vitatkoztam. Elindultunk vérvételre, beszélgettünk. A fiatalemberről kiderült, hogy esti gimnáziumba jár. Kérdeztem, mennyire nehéz a gimni, elkeseredve mondta, hogy másnapra az Antigoné van feladva, de képtelen volt elolvasni. Megálltunk, elkezdtem mesélni a történetet. Körülbelül egy óra múlva azt mondta, köszöni, de muszáj valamit intézkednie, legyen az, hogy nem álltam meg a stoptáblánál. Megegyeztünk. A színház hatalma.

Carlo Gozzi: *Turandot, a kínai hercegnő*

Lajos Mari fordította, akkor még nem kezdett bele a szakácskönyvekbe.

Fielding-Johnson-Miles-Bart:Lakat alá a lányokat

Prekop Gabi ajánlotta, látta Londonban, Peter Gilmore, az Onedin család sztárja játszotta a főszerepet, nagy sikerrel. Zalaegerszegen is siker volt.

John Whiting: Az ördögök

Talán ez volt ennek a hat évadnak a legjobb előadása. Pécssett gimnazistaként láttam a darabot, Sík Ferenc rendezésében. Eszembe jutott, és megmutattam Rusztnak, beleszeretett. Barta Mária játszotta Condé herceg szerepét. Egyetlen jelenet, és zseniális volt. És szólt Mozart Requiem-je. Aztán 4 év múlva a Vígben, Angyali Johanna címen, sajnos nem volt siker.

1983-1984

Madách Imre: *Az ember tragédiája*

Erről a fantasztikus előadásról szinte már mindent megírtak. Mielőtt elkezdtük a darabbal a munkát, Ruszt megkérdezte, mikor olvastam, mondtam, öt éve. Akkor most ne olvasd újra, nem akarom, hogy „gyávák” legyünk, előbb beszéljük meg, merjük bátran kitalálni. Megbeszéltük, bátran(!) kitaláltuk, és csak utána olvastuk el újból a művet.

Carlo Goldoni: *A szerelmesek*

A „nemszerettem” fekete vasszékekre emlékszem, és Tarján Györgyre, őt szerettem.

Csurka István: *Ki lesz a bálanya?*

Akkoriban Csurka nem a Támogatott írók közé tartozott, voltam nála, valahol a Badacsony környékén a „fekete vár”-ban, megbeszélni a húzásokat. „Mohóságunkban” egy harmadik játszóhelyet is kitaláltunk, a helyszín nem vált be. Talán ez volt az egyetlen bemutató ott.

Bartók Béla-Balázs Béla: *A fából faragott királyfi*

A „kórus” szereplői igazi biodíszletek voltak. Fejükön hatalmas fejdíszsel, amit mi egyszerűen ikebanának nevezünk el. Ezek egy iskolai szertár összes preparátumát tartalmazták. Volt, aki nek a fején kitömött menyét, vagy róka, vagy varjú üldögélt. Pazarul nézett ki, csak nehéz volt életben maradni ezekben az előadás végéig.

Alexandr Osztrovszkij: *Vihar*

A neten, az archívumban, tévesen szerepel a rendező neve, nem Ruszt, hanem Gergely László rendezte.

Szüle-Harmath-Walter: *1 bolond 100-at csinál*

Pécssett láttam, még úrfi koromban. Imádtam. Vári Éva – Péter Gizi – Holl István – Mendelényi Vilmos volt az akkori előadás négyesfogata.

Hubay Miklós: *A tús-szedők*

Arezzoért „cserébe” mutattuk be.

Mándy Iván-Kemény Gábor-Fodor Ákos: *Mélyvíz*

A Mélyvíz 1961-es bemutatója a magyar színháztörténet egyik legnagyobb bukása volt. Mándy Iván nem hitte el, hogy újra színpadra kerül a darab. Belegyezett, hogy írassunk hozzá új zenét és dalszövegeket. Aztán valaki számon kérte rajta, hogy miért nem az eredeti dalok vannak. Mándy talán még a bemutatóra sem mert eljönni. Szerette volna az előadást.

Kamondy László: *Lány az aszfalton*

Húúúú!

Iszaak Babel: *Húsvét*

Babelnek nincs Húsvét című darabja. Amit játszottunk, az Frantisek Pavlicsek Szása Krisztus mennybemenetele című remekműve volt. De a szerző aláírta a Chartát, ezért a csehszlovák jogvédő úgy csinált, hogy ilyen szerző pedig nincs, és ha náluk nem létezett, akkor nálunk sem!

1984-1985

John Webster: *A fehér ördög*

Az egyik nagy tévedésem. Remekműnek tartottam, Ruszt elhitte, tévedtünk.

Ann Jellicone: *A csábítás trükkje*

Kapás Dezső, Ruszt főiskolai osztálytársa rendezte. A darab eredeti címe Trükk volt, mi megvetjük a magyar szinkroncímet. Jobban hangzik. Ebbe az előadásba ugrott be egy Eszenyi Enikő nevű főiskolai hallgató.

Alekszandr Gelman: *Prémium*

A kötelező szocialista dráma. Hogy „megússzuk”, kitaláltam ne a színházban, hanem „eredeti helyszínen”, üzemekben, gyárakban mutassuk be és játsszuk a darabot. Bevált.

Maugham-Nádas-Szenes: *Imádok férjhez menni*

Bozóky István rendezte, „megcselekedte, amit megkövetelt a haza”.

Bartók Béla: *A kékszakállú herceg vára*

Egy életre megtanultam Tatiana Troyanos és Sigmund Nimsgern, a két énekes nevét.

Lope de Vega: *A kertész kutyája*

Babarczy László rendezte. Szerettünk volna jó kapcsolatot kialakítani a kaposvári színházzal.

Kodály Zoltán: *Székely fonó*

Mindenki benne volt: Gellért Zoltán, Orsovsky István és még nagyon sokan a városból. Élvezték, élvezték. És ugyanekkor volt az országos Szivárvány vetélkedő, hazánk felszabadulásának 40. évfordulójára. A Színház nyakig benne volt, magam is. Megnyertük a vetélkedőt, és nagyon sok barátot is találtunk. Valamint a Színház előtt felállították a nyereményt, Medgyessy Ferenc Táncoló nő szobrát.

„Ott vagyunk a legerősebbek, ahol
egyszer eltörtünk, és újra összefor-
tunk.”
(Eleanor Moran)

Mészáros Tibor

Színházi élet – Rajzolatok

(Készítette: Pénzes Csaba)

I.

Székesfehérváron születtem, nem sokkal születésem után költöztünk Győrfiiszegbe, ami mára már összenőtt Petrikeresztúrral és már csak egy utca. Ennél eldugottabb hely szerintem nincs Zalában. Ami egyébként nagyon jó hely volt felnőni, és én nagyon jól éreztem magam ott gyerekként. A nagyszüleim közül csak az apai nagymamát ismertem, ő lakot mellettünk Győrfiiszegben. Korábban nagymamám Budapesten élt, és a konzervgyárban dolgozott. Nagyon szeretett színházba járni, elsősorban a Nemzeti Színház előadásaira. Sokat mesélt színházi élményeiről, Major Tamásról, Gobbi Hildáról és az akkori remek előadásokról. Számomra – kisgyerekként mesészerűen hatott. Aztán elmondta, hogy felrobbantották a Nemzeti Színházat. A rengeteg történet után engem is megdöbbenett, hogy felrobbantották a színház épületét, úgy éreztem, mintha megsemmisítették volna a mesék forrását. Nem értettem. Amikor én megszülettem, akkor költözött vissza Győrfiiszegbe. Nagypám katonatiszt volt, és nem jött haza a háborúból, nagymamám egy darabig várta, várta egészen 1993-ig, aztán meghalt. Soha nem ment férjhez. Édesanyám szülei korán meghaltak, így ő gyermekotthonba került, később a nagyobb testvérei magukhoz vették, és így nőtt fel. Aztán mi is leköltöztünk a kis faluba, illetve csak én meg az öcsém, a szüleink Pápán dolgoztak tovább. Mi az öcsémmel úgy nőttünk fel, hogy ketten laktunk egy házban, és a nagymamám járt át főzni a szomszédból. A szüleink is hazajártak... Pápáról... a viszonyunkra ez rányomta a bélyegét, olyan is volt. Talán ebből is adódik, hogy néha én is nevetlen

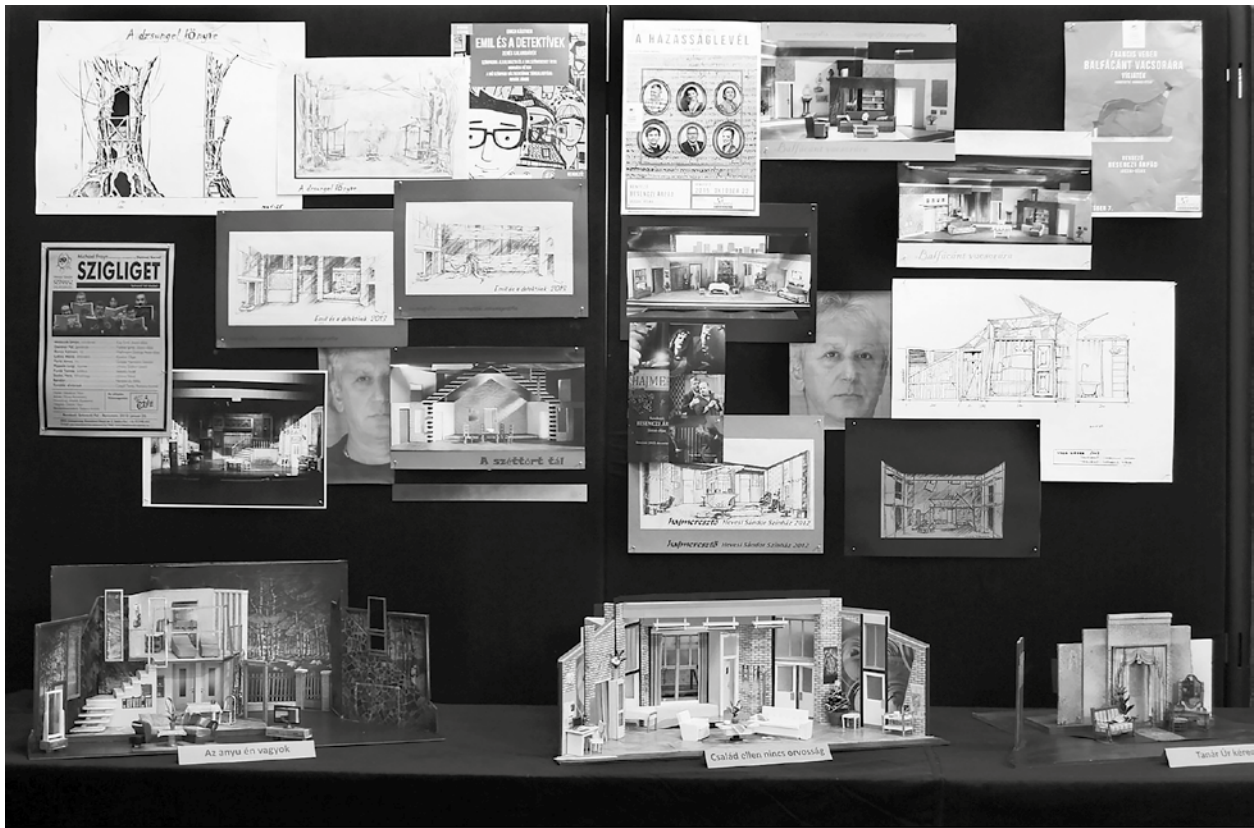

figura vagyok – sokszor viselkedhetnék normálisabban. A kislányom már nem így nő fel, nézem, ahogy a feleségem neveli, és azt látom, nekem is így kellett volna nevelődnöm.

Mostanában voltam a Nemzeti Színházban – egy munka miatt –, és levittem a kislányomat a színház hajót formázó orrába, ahol van egy „tő”, amiben egy másik színház homlokzata van „beleborítva”, és ég rajta két mécses. Ekkor én is meséltem a kislányomnak a régi Nemzetiről és a felrobbantásáról.

Amikor 4-5 éves voltam, elkezdtem olvasni – teljesen magamtól tanultam meg. Olvastam és rajzoltam. Mindent lerajzoltam és lefestettem, ez akkor szinte teljesen kitöltötte az életemet. Az öcsémmel jól megvoltunk, bár nem mindig értettem, hogy mit miért csinál... és így is maradtunk a mai napig. Ritkán találkozunk, és talán jobb is így...

Az utcabeli gyerekekkel az erdőt jártuk reggeltől estig, amikor csak lehetett. A petrikeresztúri iskolába jártam alsó tagozatba, mint minden ottani gyerek, és a tanulás egészen jól ment, aztán Gellénházán – felsőben – már éreztem, hogy a falusi alsó tagozat követelményrendszerre egy kicsit alacsony volt. Gyerekkoromban papnak szántak. Ministráltam minden nap 13-14 éves koromig, reggel és este egyaránt, szombat és vasárnap. Eleinte úgy éreztem, ez nekem járható út, hívó is voltam és tetszett is a liturgia. Nagymamám testvére pap akart lenni, de korán meghalt, így hát nagynénémmel együtt úgy gondolták, én lehetek az a családban, aki az egyházat szolgálja. Másképp gondoltam.

II.

Leginkább a Pécsi Művészeti Gimnáziumba szerettem volna tovább tanulni, többen biztattak is, de elgondolkodtam: Pécsre? Én? Győrfiszegből...? Meg aztán kinek mondjam? A családban nem volt rá senkinek „füle”. Amikor aztán választani kellett, akkor a faipart választottam, az olaj meg a fém nem igazán vonzott, így a Deák Ferenc Szakközépiskola faipari szakát választottam. A szakközép nem sok nyomot hagyott bennem, kivéve egy dolgot, hogy Pataki tanár úrnak

köszönhetően megtanultam a szakrajzot, ami a díszlettervezésben és gyártásban nagyon nagy segítség nekem.

Ekkor már sejtettem, hogy mit nem fogok csinálni, tudtam, hogy mi nem leszek. Tudtam, képtelen vagyok arra, hogy bejárjak olyan kötött munkahelyre, mint a Zala Bútorgyár a Műbútor KTSZ vagy a TANÉP. Főiskolára nem volt sem módom, sem lehetőségem elmenni.

Amikor negyedikes voltam, a színház műhelye odaköltözött a Deákba, a gyakorlati foglalkozásaink alatt a szomszédos teremben a színházi festők dolgoztak. Benéztem és megláttam Tóth (Joe) Józsit, aki nekem majdnem falubelím, mert 3 km-re lakott Barabásszegben. Akkor azt gondoltam, ez nekem jó lenne, ezt tudnám csinálni, de ha mégsem tudom, akkor eljövök asztalosnak. Általános iskolás rajztanárom, Böbe néni, Pósa Istvánné, megkeresett engem a középiskolában és azt mondta, hogy nekem az lenne a legjobb, ha a színházba mennék dolgozni, nekem az a közeg a megfelelő, és biztos benne, hogy díszletfestőnek megfelelek. Érettségi után a nyáron, gondoltam, jelentkezek is a színházba. Többször körbejártam az épületet, aztán rászántam magam, hogy bemenjek. Igen ám, de nyáron a színház zárva van – én ezt csak akkor tudtam meg. Legközelebb augusztus végén mentem be, és Bischof Sanyival találkoztam. A következő száraz párbeszéd hangzott el:

- Ki küldött?

- Senki. - feleltem meglepetten.

- Párttag vagy?

- Nem.

Nem tudtam, hogy ez jó vagy rossz felelet.

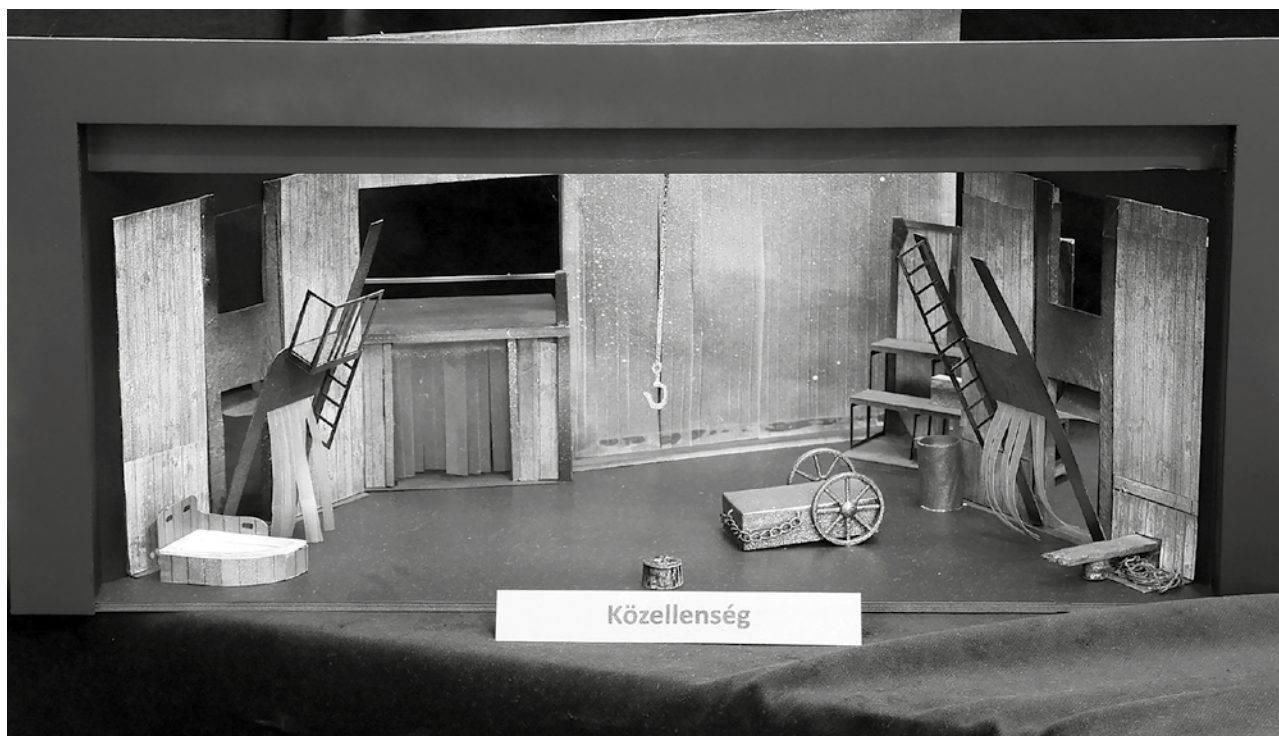
- Kit ismersz a színházban?

- Senkit.

- Miért akarsz itt dolgozni?

- Mert itt szeretnék dolgozni.

Nagyon gyanakodva fogadtak, pedig már '84-et írtunk, vagy tán pont ezért. Néhány beszélgetés után a Bischof azt mondta, nagyon jókor jöttem, mert egy festő kolléga most ment vissza

Szegedre. Az volt az elgondolás, hogy a színház belső színészképző stúdiója mintájára indítanak egy képzést a műhelyházban is. Ekkor vették fel a Habi Józsit, Kristóf Attilát, Takács Juditot meg engem. Kijárt hozzánk Ruszt is, és beszélt a készülő darabokról, dramaturgiáról és más színházi dolgokról. A munka mellett rajzoltunk később festettünk, de még nem voltunk véglegesítve. Egyik alkalommal velem voltak a rajzaim, a Bischof megnézte, rám nézett és azt mondta – fel vagy véve.

Mindezzel párhuzamosan jártam a Schwáger Konrádhoz az MMIK-ba egy másik rajz szakkörbe, ahol modell után is dolgoztunk. Oroszi Csaba, Tóth (Joe) Józsi meg én voltunk férfiak, nagyon jól éreztük magunkat.

Már a színházban dolgoztam, amikor elvittek katonának Sormásra – rajzolónak. Egy nagy plexitáblán kellett a repülőket követni, írni a mindenkori pozícióikat és az egyéb információkat, mindezt fordítva, hogy a tábla túloldalán lévő tisztek olvashassák. Máig tudok visszafele írni, de már csak számokat. A fülembé mondtak egy számot – mert mindennek volt száma –, és azt nekem át kellett tennem egy másik koordináta rendszerbe a táblán. Agyi tréningnek jó volt, de rendkívül lélekölő munka volt. Mellette csináltam – természetesen „megrendelésre” – dekorációkat, festettem Lenint, Marxot, különböző repülőket meg minden egyebet.

III.

Leszereltem, 1988-ban visszamentem a műhelyházba, és ki volt rúgva mindenki. Mint kiderült, néhányan meg akarták buktatni a Bischofot (is?), és mindenért feljelentették. Jártam is rendőrségi kihallgatásokra vagy 12 alkalommal. Minden esetben elmondtam, hogy nem tudom mi történt – én katona voltam.

Nagyon sok munka volt, mindenhova gyártottunk díszletet, Egertől Pécsen keresztül Sopronig. Bischof 3-4 produkciót vitt egyszerre, ennek megfelelően a létszámunk elérte a harmincat.

Kineveztek a festőtár vezetőjének (megbízott), de nem igazán örültem neki, mert a festés teljesen kielégített, jól kerestem, tudtam venni autót, élveztem, hogy színházias vagyok fiatal voltam...

Ahogy kaptam a terheket, úgy mélyedtem bele a munka különböző rétegeibe egészen odáig, hogy megkaptam az első önálló tervezési munkát és lassan egyre többet. Jött a Josephine Baker film, amibe festettem tizenvalahány hátteret. A film színpadi jeleneteit forgatták Magyarországon, és ehhez a díszlet egy része festett vászon volt. Néhány napig felkészültem, majd bementem a műterembe, és láttam, hogy egy 16x11 m-es vászon van ki feszítve. Először azt gondoltam, most sírom el magam, aztán nekiláttam és festettem, hetekig csak festettem.

Mégis elszerződtem Kaposvárra. Egy idő után a Bischof azt érezte, hogy ránőttem, és ezt nehezen viselte. Volt egy-két rossz mondatom is annak ellenére, hogy én nem akartam konfrontálódni vele, de megkerestek Kaposvárról, és elszerződtem 1991-ben. Azóta ezt Sanyival számtalanszor kibeszéltük, és továbbra is nagyon jó viszonyban vagyunk.

Kaposváron keresett meg Halasi Imre igazgató 1993-ban, hogy szerződjek vissza. Én mondtam, hogy a Bischof Sanyival nem akarok szembe menni, együtt meg két ilyen habitusú konok ember, mint ő meg én, nem tud egymás mellett dolgozni. Sanyi azon a nyáron megcsinálta a vállalkozását, és elkezdett nagyon nagyban gondolkodni. Csinált a Szegdi Szabadtéri Játékokra Aidát és még több mindent. Később jöttek a tévés megrendelések. Színházi gyártók sem voltak akkoriban sokan, de tévés produkciókhoz meg egyáltalán nem volt gyártói kapacitás, a Sanyi felismerte ezt a helyzetet, létrehozott egy nagy vállalkozást, ahol száz embert foglalkoztatott. Ekkor felhívott, dolgozzak neki, én visszautasítottam, mondtam neki, hogy leszerződtem Zalaegerszegre. Akkor azt mondta, legalább a nyárra szerződjek le hozzá, nyilván úgy gondolta, ha újból együtt dolgozunk, majd csak eléri, hogy vele maradjak.

Dolgoztam vele a nyáron, de szeptemberben Zalaegerszegen kezdtem.

Régi színházi mondás, ha hívnak, menni kell. Ha akkor nem megyek le Kaposvárra, ma nem lennének kaposvári barátaim, nem ismernék sok olyan embert, akinek az ismeretsége később nagyon hasznos volt.

IV.

Nagyon szeretem Olaszországot, minden évben igyekszünk a családdal néhány napot ott tölteni. Lépten-nyomon találkozni a nagy mesterek munkáival, árad a reneszánsz hangulat mindentől, és ez szakmailag is sokat ad nekem. Toszkána fenséges, Velence felejthetetlen.

Velencébe sokszor elmentem turistaként, és egyik éven megnéztük a Velencei Biennálét, ami a világ egyik legelismertebb, legrangosabb kulturális eseménye, művészeti kiállítása, néha több építészettel, néha több képzőművészettel. Egyik alkalommal kimentem a Giardinibe, hogy megnézzem a kiállítás egyik részét a Magyar Pavilonban. Ott találkoztam egy ismerőssel, a Szegő Gyurival.

- Mészi, de jó, hogy itt vagy. Tudnál nekem segíteni?

- Persze, miben?

- Nem fotóznád körbe ezt az épületet?

- Mindenképpen körbe fotózom, meg ami bent van, azt is.

- Jövőre mi csináljuk! – mondta nagy titokzatosan.

Előhívtam a fotókat, és elküldtem neki. Majd jött a telefon, hogy Mészi, már úgy állok a díszlettervekkkel, megnéznéd? Feljönne? Dehogynem, milyen díszletterveket? Ami Velencében lesz a Biennálén.

Találkoztunk egy presszóban, megbeszéltük, hogy mikor kell behajózni a díszletet, és júniusban ott is vagyunk és építünk. Valóban, egy fél év múlva már kint laktam Velencében. Fantasztikus volt.

A következő évben összejöttem Bettivel, aki később a feleségem lett, és az első közös nyaralást Velencében töltöttük. A feleségemmel és a kislánnyal azóta is vissza-visszajárunk. Réka lányomnak nyolc mágnese van a hűtőszekrényen, minden évben egyet hoz haza.

Amikor Bettivel elindultunk a közös úton, beszéltünk arról, hogy valamelyikünknek egy kicsit vissza kell „vonulni”. Ő tanít és énekel. Énekelt a Canterinában és az Énekmondó együttesben is. Az én színházi munkám nagyon sokrétű, és rengeteg távolléttel jár. Mindezeket nagyon nehéz egyeztetni a családdal. Betti nagyon bölcsen belátta, hogy én nem tudom a munkámat félgőzzel csinálni, és ezt elfogadta, a kamarakórust feladta.

Annak ellenére, hogy nem vagyok hivatásos tervező, közel 50 darabot terveztem. Nagyon örültem, amikor Jordán Tamás, aki miután létrehozta a Szombathelyi Weöres Sándor Színházat, felkért, hogy a nyitódarabot az *Egressy Zoltán – Dömötör Tamás 9700 címűt én tervezem.*

Mégis a legemlékezetesebb az *Háy János A Géza gyerek* című darab, amit Bagó Bertalan rendezett. Nagyon jó volt vele együtt dolgozni, igazán emlékezetes munka volt. Ebben a darabban a jelenetek helyszínei a tér különböző pontjain voltak elhelyezve, és ezekhez a jelenetekhez mindig a nézőtér fordult, mindezt a zalaegerszegi Házi Színpadon. Nem sokan hittek benne, hogy technikailag kivitelezhető, de sikerült, és a nézőknek is nagy élmény volt.

Sok ember volt meghatározó az életemben, a már említett Jordán Tamás, Bagó Bertalan és Halasi Imre – akitől nagyon jó mondatokat kaptam. Annyi bizonyos, hogy Bischof Sándort a gyártás tekintetében a mesteremnek mondhatom.

Mészáros Tibor 2017. december 3-án megkapta a rangos Magyar Teátrum díjat, Szerkesztőségünk gratulál az elismeréshez!

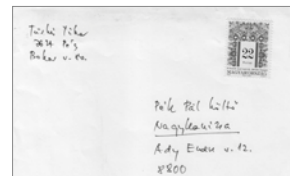
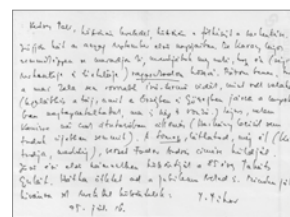

Manapság már az e-mail járja. De nem is olyan rég, a 20. században még írtak kopogós írógéppel, sőt kézzel is.

Nagykanizsán Pék Pál és Takács László hagyatékában sok rövid, érdekes levelet, üzenetet találtunk pályatársainak és barátainak címezve. Most ezekből a levelekből közlünk egyet-egyét, eredeti írásképpel és átgépelve jobban olvasható formában, némi magyarázattal. Reméljük, hogy ily módon is érzékelhetővé válik a 20. század zalai és –testvéreként – somogyi, vasi irodalmi élete, és felvillan pillanatokra a homályosuló időben Pék Pál, Tüskés Tibor, Fodor András és pályatársaik arcéle.

Tüskés Tibor levele Pék Pálhoz. 1995. július 16.

*Kedves Pali, köszönöm leveled, köszönöm a fölkérést a szerkesztésre. Jöjjön hát az anyag szeptember első napjaiban. De Karay Lajos semmiképpen ne maradjon ki, mondjátok meg neki, hogy én (régi szerkesztője és tisztelője) ragaszkodom hozzá. Bízom bennem, hogy a mai Zala sem rosszabb író-termő vidék, mint volt valaha. (Legalábbis a táj, amit az őrségben és Göcsejben járva a napokban megtapasztalhattuk, ma is szép és vonzó.) Sajnos, Kanizsa már csak átutazóban állomás. (Harkány Laciról sem tudok újabban semmit.) A Somogy, láthatod, még él (Ki tudja meddig.), verset Fodor András címére küldjél. Jövő évi első számunkban köszöntjük a 85 éves Takács Gyulát. Hátha ötletet ad a jubileum neked is. Minden jót kívánva sok szeretettel
T. Tibor
95. júl. 16.*

Tüskés Tibor irodalomtörténész 1930-ban született Szántódon, Nagykanizsán tanult (a piaristáknál érettségizett 1948-ban), a várost mindig is nagy becsben tartotta, melyet Nagykanizsa 2009-ben adományozott díszpolgári címmel hálált meg. Pécsett 2009. november 11-én hunyt el, de hamvai egy része - kérésére -, Nagykanizsára került, szülei családi sírhelyére. 1953 és 1964 között a Jelenkor, 1994-től 2000-ig pedig a Somogy főszerkesztője volt, ahol Pék Pál számos verse megjelent már a kanizsai költő legfőbb mentora, Fodor András ajánlásával.

Pék Pál költő 1939-ben született Nagykanizsán és ugyanitt, 2008-ban hunyt el. Pék Pál versei az 1960-as évektől jelentek meg irodalmi lapokban. Először a Somogyi Írásban, a Kortársban és a Jelenkorban. Pék Pál a pécsi főiskolai évek alatt ismerkedett meg Tüskés Tiborral, Csorba Győző óvó figyelmével kísérve. Tüskés Tibor írt első kötetéről, a Rapszódia a reményről még 1977-ben a Jelenkorban, itt fogalmazta meg a ma is találónak érezhető jellemzést Pék Pál költészetéről: „tudatosan szűk nyílásra húzott és nagy mélység-élességű költészet”

Harkány László tanár úr (1932-2008), a kiváló irodalomszervező- és népszerűsítő, Pék Pál tanára, osztályfőnöke volt 1956-ban, s egyben Tüskés Tibornak is jó barátja.

Fodor András (1929-1997) Pék Pál első és legnagyobb hatású mentora volt. Fodor András leveleiből és ajánlásából kitűnik (majd ezekből is közlünk párat), a tanítvány-mester kapcsolat egyre inkább átitatódott barátsággal, személyes hangúvá téve az ajánlásokat, írásos érintkezéseket.

Karay Lajos hévízi pályatárs volt, és a Pannon Tükör első évfolyamainak gyakori szerzője.

A levél keletkezésének esztendejében, az 1995 karácsonyára megjelenő 1. próbaszámmal elindult a Pannon Tükör. Pék Pál felkérte a tapasztalt Tüskés Tibort néhány közlésre szánt anyag szerkesztésére, gondozására, amit ő elvállalt. A levélben említett Karay Lajos Credo című verse a 1996. I. évfolyam 1. számának 33-37. oldalán meg is jelent.

Üdvözlettel a levelesláda nyitogatója, Kardos Ferenc

Cséby Géza

Tóth Éva halálára

78 éves korában elhunyt Tóth Éva József Attila-díjas költő, műfordító, esszéista, a Csokonai Vitéz Mihály Irodalmi és Művészeti Társaság tiszteletbeli elnökségi tagja.

Édesapjával, Tóth Endre Debrecenben élő költővel, az 1980-as évek elején ismerkedtem meg az egykori debreceni egyetemi tanár, művészettörténész Koczogh Ákos jóvoltából. Ismeretségünk hamar barátsággá nemesedett. Így, amikor először találkoztam lányával, Tóth Évával (talán éppen Hévízen Major-Zala Lajos villájában), már mindketten tudtunk egymásról. Azóta sokszor találkoztunk (ha nem is sűrű rendszerességgel), irodalmi összejöveteleken, találkozókön.

Tóth Éva 1939-ben, a II. világháború kitörésének évében született Debrecenben. Önvallomásában is kitér erre a szörnyű időszakra: *„Első tudatos emlékeim háborús emlékek, a bombázás, a tank, az ágyú alapszókincsembe tartozna. Öcsém, húgom emlékezetében, hál' Istennek, nem hagyott nyomot a második világháború, amelyet, mielőtt elérte volna Debrecent, olyannak képzeltem, mint a vaskályha nyitott ajtajában látott, sístergő-ropogó tüzet. Az öt-hat éves leánygyerek háborús emlékei a tizenhét évesen átélt ötvenhatos forradalom mellé kerültek Emlékezet-versemben.”*

Első verseit húsz éves korában publikálta. Amikor elvégezte az ELTE magyar-francia-spanyol szakát, öt éven keresztül oktatóként tevékenykedett egykori egyetemén. Két évig a Magyar Rádió munkatársa. Tizenkét évig dolgozott a Corvina Kiadónál szerkesztőként, majd főszerkesztőként. 1984-1990 között az Új Tükör világirodalmi rovatvezetője. Számos nemzetközi tanácskozás, konferencia résztvevője, ahol hazáját, a magyar irodalmat képviselte. Fulbright vendégprofesszorként magyar irodalmat tanított a Georgia-i (USA) egyetemen.

Szinte megszámlálhatatlan funkciója volt fontos hazai és nemzetközi irodalmi egyesületekben, alapítványokban, szövetségekben. 1990-től a Magyar PEN Club alelnöke, 1995-től a Nemzetközi PEN Club fordítói és nyelvi jogi bizottságának tagja. Volt a Magyar Írószövetség külügyi titkára, majd elnökségi, később választmányi tagja. Számos bel- és külföldi díjat kapott.

A hévízi Csokonai Asztaltársaságnak, majd utódjának a Csokonai Irodalmi és Művészeti Társaság összejöveteleinek állandó résztvevőjeként ismerhették meg a rendezvény látogatói. Okos gondolatai, a magyar nyelv és irodalom fontosságát hangsúlyozó előadásai, versei a találkozó meghatározó élményei lettek. Szelíd, de mégis céltudatos ember volt, akinek lényéből egyszerre sugárzott visszafogottság és elegancia, s akinek szavaira mindig oda kellett figyelni.

Tóth Éva a népi-nemzeti költészet emblemikus alakja. *„Én még láttam nagyapámat ekével szántani – írta –, láttam, ahogy a ló után lépkedve a nyakába kötött tiszta abroszból veti a bűzát, láttam, ahogy a kádban a szőlőt tapossa.”* De látta a török szultán Bethlen Gáborhoz írt címeres levelét, Gulyás Pál könyvtárszobájának könyveit, nyolc évesen Madách örökérvényű művét, *Az ember tragédiáját* (amit később ő adott ki spanyol nyelven). És látta Magyarországot, a Dunántúlt, az Alföldet, a Balatont, a Dunát és a Tiszát, megfordult Amerikában, Franciaországban

és Itáliában, hogy hirdesse, megismertesse a magyar irodalmat, hitet tegyen a magyar nyelv nagyszerűsége mellett. Számos verseskötete és műfordításkötete jelent meg. *Emlékversét tizenhét nyelvre fordították le.* A vers alapján, mexikói fordítója Ahmatovával és Szymborskával állította egy sorba. Szörényi László irodalomtörténész írta Tóth Éva egyik verseskötete elé: „*Ha kézbe vesszük ezt az antológiát, azaz - a görög szót lefordítva - virágcsokrot, amelyet a kiadó jóvoltából átnyújtott nekünk a költő, akkor olyan versek élvezhetők, mormolhatók, dúdolhatók, imaként vagy perlekedésként, emlékezőként vagy beszélgetésként, amelyek remélhetőleg nagyon sok olvasót ragadnak meg látszólag egyedi vagy rejtélyes üzenetükkel.*” Tóth Éva a lét értelmét kereső, a sors kiszámíthatatlanságával pörlekedő, az idővel és önmagával is lassan megbékélő költő, aki méltán kerül a magyar irodalom kanonizáltjai közé.

Hiányozni fog. Hiányozni családjának, hiányozni a literatúrának és a Csokonai Társaságnak. Hiányozni fog mindenkinek, akiket tanított, akiknek utat mutatott, akiknek fontos mindaz, amire szeretett volna minket megtanítani.

Meghalt Tóth Éva a költő, műfordító, esszéista, a Csokonai Vitéz Mihály Irodalmi és Művészeti Társaság tiszteletbeli elnökségi tagja. Barátunk. Emlékét *Meditáció című versének utolsó soraival* is megőrizzük:

*Vállalom arcom ráncait;
az időt-, az éveket
nem tagadhatom.
Áh, csak kártyavár,
omló rom-halom
...s küzdelem volt,
mit eddig éltem!
S e lét-kereszt alatt
térdre rogyva kérdem:
-Hol maradt az áldás, Istenem,
miért oly egymagam vagyok,
s miért ez a rémítő CSEND,
ami évek óta körbe-körbevesz?*

A kép Major-Zala Lajos házában megtartott Csokonai Asztaltársaság rendezvényén készült 1991-ben. Az előtérben **Tót Éva** látható **Cséby Gézával**, a háttérben pedig **Takáts Gyula** és **Bozóky Mária**.

Pannon Pódium és lapbemutató Keszthelyen és Nagykanizsán, kötetbemutató Zalaegerszegen

Mozgalmas hónapot tudhatott magáénak Szerkesztőségünk decemberben is. December 9-én mutattuk be idej utolsó lapszámunkat Keszthelyen. Külön örömünkre szolgált, hogy a megjelent keszthelyi szerzők is megmutatkozhattak, felolvashatták a lapszámunkban közölt verseiket. A lapbemutatót könyvbemutatók követték. Bubits Tünde: Cigiszünet és Szemes Péter: Dombország kötetével ismerkedhettek a megjelentek. A várt színházi élmény sem maradt el, Kaj Ádám rendezésében, Kéner Gabriella színművész előadásában került bemutatásra Hrabal Nyiratkozások című műve.

A Pannon Pódium Nagykanizsán folytatódott december 15-én. Az új lapszám mellett az új kötetekkel is találkozhatott a kanizsai közönség. A Szerkesztőségben dolgozó szerzők mutatták be frissen megjelent könyveiket; Bubits Tünde: Cigiszünet, Szemes Péter: Dombország, Vörös István: Thomas Mann kabátja, valamint Lackfi Jánossal közös Szilágyi Örsébet e-mailját megírta átiratgyűjteménye nyújtott élményt a rendezvényen. Bemutatásra került még a Nagygéci Kovács József főszerkesztésében megújuló honlapunk is.

Zalaegerszeg sem maradhatott ki a lapbemutatók sorából: december 12-én foghatta kezébe a zalaegerszegi közönség az idej utolsó lapszámot. A rendezvényt dr. Gyimesi Endrének, a Pannon Írók Egyesülete elnökének évértékelő gondolatai nyitották meg. A lapbemutató után az újonnan megjelent Dombország c.kötetéről a szerzővel, Szemes Péterrel beszélgetett dr. Farkas Szilárd.

Rangos elismerések

Bence Lajos, folyóiratunk munkatársa, a Magyar Páneurópa Unió Eötvös József Sajtódíját vehette át december elején Budapesten.

Városunk elismerésében részesült, Zalaegerszegért díjat kapott rovatvezetőnk Kostyál László, aki 1985 óta a Göcseji Múzeum művészettörténésze, az intézmény igazgatóhelyettese. Szerkesztőségünk mindkét kollégánknak szívből gratulál!

Fischer György: Ülő figura

PANNON TÜKÖR

KULTURÁLIS FOLYÓIRAT

Szekeres Emil munkája

Ezt a számot Lukács Zoltán fotóival illusztráltuk.

Szerzőinkről:

- Acsai Roland** (1975; Cegléd) költő, író, műfordító, drámaíró
Sherman, Alexie (1966; Seattle, Egyesült Államok) költő
Andor Csaba (1950; Budapest) író
Bánki Éva (1966; Budapest) író
Böhm György (1953; Budapest) színházi rendező, dramaturg
Braun Barna (1990; Budapest) költő, kritikus
Csabai László (1969; Nyíregyháza) író
Cséby Géza (1947; Keszthely) költő, műfordító, irodalomtörténész
Csiba Erika (1989; Zalaegerszeg) művészettörténész
Debreczeny György (1958; Budapest) költő
Fa Ede (1935; Nagykanizsa) költő
Géczi János (1954; Balatonalmádi) költő, író
Imreh András (1966; Budapest) író, költő, műfordító
Kántor Zsolt (1958; Békéscsaba) költő, író
Kardos Ferenc (1964, Nagykanizsa) író, költő
Kemény István (1961; Budapest) költő, író
Kindlinger Péter (1993; Budapest) író, újságíró
Kolozsi Orsolya (1980; Budapest) irodalomtörténész, kritikus
Lázár Júlia (1960; Budapest) költő, műfordító
Lőkös Ildikó (1957; Budapest) dramaturg
Métayer, Guillome (1972; Párizs) költő
Miklya Zsolt (1960; Budapest) költő
Molnár Krisztina Rita (1967; Budapest) költő, kritikus
Nagygéci Kovács József (1977, Dunakeszi) kritikus
Nagy Imre (1940; Pécs) irodalomtörténész
Pénzes Csaba (1959, Zalaegerszeg) író, rendező, közművelődési szakember
Smid Róbert (1986; Budapest) irodalomtudós, kritikus
Stamler Ábel (1992; Kaposvár) vallástudós, kritikus
Szakállas Zsolt (1965; Miskolc) író, költő, képzőművész
Tóth László (1949; Dunaszerdahely) író, költő, műfordító
Tóth László (1982; Zalaegerszeg) zongoraművész
Turbuly Lilla: (1965; Budapest) költő, író, kritikus